ELEMENTA PERSICA.

EDIDIT

GEORGIUS ROSEN.

DR. PHILOS.

BEROLINI.
VEITII ET SOCII SUMTIBUS.
1843.

حکایات پارسی

ID EST

NARRATIONES PERSICAE.

EX LIBRO MANUSCRIPTO EDIDIT, GLOSSARIO EXPLANAVIT,
GRAMMATICAE BREVEM ADUMBRATIONEM PRAEMISIT

GEORGIUS ROSEN.
DR. PHILOS.

BERLOLINI.
VEITII ET SOCII SUMTIBUS.
1843.

PATRI OPTIMO

FRIDERICO BALLHORN-ROSEN,

UTR. JUR. ET PHILOS. DOCTORI M. AA. CANCELL. JUST. DETMOLD. DIRECTORI.

LECTORIS.

Cum abhinc annis duobus Detmoldiae in domo patria degerem, eo animo ut litterarum orientalium studia, quibus jam ante Berolini operam dederam, ibi persequerer opulenta librorum supellectile utens, quos cum maximam partem Fridericus, beatus frater meus, Londini olim possedisset, illo praematura morte nobis abrepto, pater carissimus ex Anglia in usum meum ad se transportari curavit; codices mstos nonnullos persicos atque arabicos, quorum ita copia mihi facta erat, perlustrare constitui. Quod dum ago, inprimis msto quodam persico, quod nondum editum esse rebar, delectatus sum; ex quo perlecto tantam cepi voluptatem, ut illud in publicum edere cuperem, ita me litteris orientalibus aliquantulum profuturum arbitratus. Atque cum mihi vere anni proximi Berolinum reverso ejusdem rei autores facti essent praeceptores mei summopere reverendi, viri in doctrina orientali consummati, diutius cunctari nefas duxi.

Postquam autem codicem illum, qui, etsi titulo eleganter coloribus distincto marginibusque aureis caret, caeterum nitidissime est scriptus, ad prelum parare institui: peraptus mihi visus est, ex quo adminiculum tironibus conficerem, quo utentes sine negotio difficultates

primas superarent; neque postea, idem suadentibus amicis, atque rogante bibliopola, viro perhumano, ab hoc consilio recedendum esse intellexi. Itaque maxima operis parte profligata, ultimae tantum plagulae nondum impressae libri emissionem retardabant, neque aliud ego opinabar, quam libellum viris doctis adhuc incognitum a me propositum iri: cum Lipsiae, quo me contuleram, ut Fleischerum, v. cel., litteras arabicas tradentem audirem, ab hoc cum magno meo dolore edoctus sum, rem aliter se habere. Is enim, cum plagulas libri mei jam confectas, quas cum eo communicaram, inspexisset, mox narrationes persicas, quae in eo insunt, se alio in libro jam legisse mihi significavit, qui liber „the Persian Moonshee“ inscriptus, primum Calcuttae a Gladwinio editus, deinde plus semel typis excusus postremo Londini cura W. Smythii prodiit, et persicum textum litteris arabicis eundemque litteris romanis expressum cum translatione anglica continet. Quae cum ita essent, novissimam istam libri Gladwiniani editionem, quam Fleischerus benevole mihi commodavit, cum textu msti mei comparavi, ut diversitatem scripturae enotarem. Sedecim narrationibus in fine adjunctis locupletior est liber meus; contra aliae quinque in eo omissae sunt; quod consulto librarium aliquem severiorem fecisse inde conjicio, quod paene omnes paullo lascivioris sunt argumenti. Caeterarum vero narrationum ambobus libris communium discrepantiam haud magni esse momenti, facile intelliget, qui synopsin, quam adjeci, inspexerit.

Quod ad menda attinet, primum calami lapsus, quos librario ob incuriam et nimiam festinationem nolenti excidisse arbitror, extemplo sustuli, ita tamen, ut notula subdita scripturam libri mei religiose indicarem. Deinde vitiosas quorundam vocabulorum scripturas, quas,

cum constanter recurrant, falso librarii judicio aut perversae consuetudini tribuas, e textu non expunxi, cum in glossario legitimam scribendi rationem significasse satis haberem. Quas vero scripturas postea editionis Gladwinianae comparatio mihi suppeditavit, me judice meis commodiores, eas in synopsi asterisco notavi.

De argumento libri multus esse nec volo nec possum, cum nihil habeam quod de eo dicam, nisi ea, quae quivis lector illico ipse inveniet. Perjucundas habes narratiunculas, tum longiores tum breviores, variae originis, omnes, si XII. priores exceperis, sine ratione certa conflatas, quarum lectio multum conferat ad cognoscendos mores populorum orientalium, quorum quidem indolem illae quoque redolent, quas alia indutas veste inter nostrates percelebratas dudum novimus, ut N. 61.

De scriptore vel potius confectore hujus συλλογῆς certiorem fieri neque ante mihi contigit, neque in Gladwinii libro quidquam de eo traditum vidi. Nescio an nomen ejus his verbis fronti codicis inscriptis contineatur: مالك ادهل ابن سليمان پادشاه وبا جاتون (lege خاتون) ماتيلد هم سير ريچارد „possessor Adhilis (?) *est* filius Salomonis rex et cum domina (Lady) Mathildi simul dominus (Sir) Richardus.“ Quorum ex habitu laborioso et incondito probabiliter colligitur, occidentalem aliquem, rerum orientalium haud valde peritum, qui olim codicem possederit, illa verba exarasse, quam conjecturam mirifice confirmare videtur formula iis superscripta بسملله الرحمان الراحيم, quae paene quot verba tot menda habet.

Hunc igitur librum quo facilius intelligerent tirones, grammaticae brevem adumbrationem atque glossarium textui adjeci. Illa nil praebet, nisi quae maxime neces-

saria sunt, si quis hanc linguam primum attingit: litteras et legendi notas, declinationem nominum, conjugationem verborum. Syntaxis persicae simplicitas, praesertim in tanto brevitatis studio, mihi de ea otium fecit. Eo plenius glossarium instruere volui, quod utinam consecutus sim! Plurimum certe diligentiae in hanc opusculi mei partem converti; quare vix fieri potuisse credo, ut ullum verbum me effugerit.

Boppio, Petermanno nec non Fleischero, vv. cell., dilectissimis praeceptoribus meis, qui me dubitantem saepe consilio adjuvarunt, item Schottio, v. cel., qui ex ultimis plagulis menda typothetica tollere haud est aspernatus, summas persolvo gratias; lecturos vero omnes, ut hunc librum qualiscunque est, aequi bonique consulant, magnopere rogatos esse volo.

Dabam Lipsiae 10. Febr. 1843.

SYNOPSIS

diversitatis scripturae.

		Apud Gladw.
p. 35 l. 1	بسم الرحمن الرحيم	deest.
„ „ 3	برای طفلی	در طفلی
„ „ 6	بشنيد	شنيد
„ „ 11	Narrat. II.	Narrat. IV.
„ „ 13	بادشاه	پادشاه
„ „	هرچند	هر چند كه
p. 36 l. 2	خرد	خورد
„ „ 8	ريشهای	ريشهاء
„ „ 9	معلوم	ومعلوم
„ „ 11	Narrat. III.	Narrat. VI.
„ „ 13	مبلغ خود	روپيه
„ „ 15	دانشمند	ودانشمند
p. 37 l. 4	جواب	جواب سلام
p. 38 l. 1	Narrat. IV.	Narrat. VII.
„ „ 4	نزد پير زن	نزد زن
„ „ 6	شخصی	شخص
„ „	گفت	گفت كه
„ „ 12	بگير	بكيريد
„ „ 14	Narrat. V.	Narrat. VIII.

		Apud Gladw.
p. 39 l. 1	زن وگفت	زن گفت
„ „ 10	Narrat. VI.	Narrat. IX.
„ „ 11	مال خود	مال بسیار
„ „	بصرافی	صرافی را
„ „	بسفر	وبسفر
p. 40 l. 8	بزرگتر	بزرك ترا
„ „ 11	Narrat. VII.	Narrat. X.
„ „ 12	بسیار می	می بسیار
„ „ 14	صباح	وصباح
„ „ 17	قاضی	وقاضی
p. 41 l. 2	آن زن	زن
„ „	گفت	وگفت
„ „ 5	شوی	شو
„ „ 9	Narrat. VIII.	Narrat. XI.
„ „ 10	کیسهٔ دو هزار روپیه	دو هزار روپیه در کیسه
„ „ 11	خود	وخود
„ „ 14	روپیه	روپیه‌ها
„ „ 17	کرده	نموده
p. 42 l. 1	مسند خود را	مسند نو*
„ „ 2	نموده	نمود و
„ „ 4	افتاده	افتاد و
„ „ 5	او پرسید	پرسید
„ „ 14	تامل نموده	تجاهل نمود*
„ „ 15	فرمود	فرمود که
„ „ 16	نشان	فراش نشان*
p. 43 l. 2	کیسه	کیسه را
„ „ 6	رفوگر را	رفورا

		Apud Gladw.
p. 43 l. 11	Narrat. IX.	Narrat. XII.
„ „ 14	همه	همه آن
p. 44 l. 3	Narrat. X.	Narrat. XIII.
„ „ 8	اندك اگر	اگر اندك
„ „ 11	Narrat. XI.	Narrat. XIV.
„ „ 13	خرد	خورد
„ „ 14	باز خواهم رفت	خواهم رفت
„ „	سپر	سبز*
„ „ 17	حصهٔ برادر	حصهٔ برادر را
p. 46 l. 2	عرض كردند كه	عرض كردند
„ „ 6	Narrat. XII.	Narrat. XV.
p. 47 l. 15	Narrat. XIII.	Narrat. XVI.
p. 48 l. 5	خشنود	خوشنود
„ „ 9	زيرا كه	زيرا كه حالا
„ „ 16	روپه	روپيه*
p. 49 l. 1	Narrat. XIV.	Narrat. XVII.
„ „ 3	كردند	نمودند
„ „	لك روپه	دو لك روپيه
„ „ 4	قيمت اسپان	قيمت
„ „ 7	پش	پيش*
„ „ 9	لك روپه	دو لك روپيه
„ „ 13	نام	ونام
„ „ 14	Narrat. XV.	Narrat. XVIII.
p. 50 l. 6	Narrat. XVI.	Narrat. XX.
„ „ 7	گردد	شود
„ „ 11	Narrat. XVII.	Narrat. XXI.
„ „ 12	پرسيد كه	پرسيد

		Apud Gladw.
p. 50 l. 15	نان	نان را
p. 51 l. 3	میدهم	میکنم
„ „ 4	Narrat. XVIII.	Narrat. XXII.
„ „ 5	مطربان را	مطربان
„ „ 10.	جواب داد	جواب داد که
„ „ 12	Narrat. XIX.	Narrat. XXIII.
p. 52 l. 3	Narrat. XX.	Narrat. XXIV.
„ „ 9	Narrat. XXI.	Narrat. XXV.
„ „ 13	نشستهٔ	اینجا نشستهٔ*
„ „ 15	Narrat. XXII.	Narrat. XXVI.
p. 53 l. 4	Narrat. XXIII.	Narrat. XXVII.
„ „ 9	Narrat. XXIV.	Narrat. XXVIII.
„ „ 10	پادشاه	پادشاهی
„ „ 16	کرد	شد
p. 54 l. 8	Narrat. XXV.	Narrat. XXIX.
„ „ 11	اگر چه	اگر
„ „ 15	Narrat. XXVI.	Narrat. XXX.
„ „ 17	بازار	بازر
„ „	صد	وصد
p. 55 l. 1	وطوطی	وطوطی را
„ „ 2	دل	دل خود
„ „ 4	طوطی گفت	گفت
„ „ 6	Narrat. XXVII.	Narrat. XXXI.
„ „ 8	کباده	لباده
„ „ 10	خر است	خر
„ „ 11	Narrat. XXVIII.	Narrat. XXXIII.
„ „ 12	مسجدی	مسجد

	Apud Gladw.
p. 55 l. 12 نشسته	می نشستن و
„ „ 13 گریستن	کیریستن
„ „ 14 اثر بسیار	بسیار اثر
„ „ 16 اثر	هیچ اثر*
„ „ 18 اورا	واورا
p. 56 l. 3 Narrat. XXIX.	Narrat. XXXIV.
„ „ 9 Narrat. XXX.	Narrat. XXXV.
„ „ 13 گفت	گفت نه
„ „ 15 Narrat. XXXI.	Narrat. XXXVI.
p. 57 l. 1 آنوقت شخصی	شخصی آنوقت
„ „ 2 گفت	فرمود که
„ „ 4 یکدرم دادن	از یك درم دادن*
„ „ 5 فرمود	گفت
„ „ 8 Narrat. XXXII.	Narrat. XXXVII.
„ „ 10 شور نمود	شور نمود که
p. 58 l. 1 Narrat. XXXIII.	Narrat. XXXVIII.
„ „ 6 Narrat. XXXIV.	Narrat. XXXIX.
„ „ 9 جای	جائی
„ „ 13 Narrat. XXXV.	Narrat. XL.
p. 59 l. 4 Narrat. XXXVI.	Narrat. XLI.
„ „ 12 خروسان	خروسان را
„ „ 14 Narrat. XXXVII.	Narrat. XLII.
„ „ 17 کرد	نمود
p. 60 l. 1 مهربان	بسیار بر او مهربان
„ „ 5 Narrat. XXXVIII.	Narrat. XLIII.
„ „ 7 دنبلی	دملی
„ „ 9 Narrat. XXXIX.	Narrat. XLIV.

	Apud Gladw.
p. 60 l. 15 غضب کرد	غصه شد
„ „ 17 „ نمود	کرد
p. 61 l. 2 Narrat. XL.	Narrat. XLV.
„ „ 3 که	آنچه*
„ „ 6 Narrat. XLI.	Narrat. XLVI.
„ „ 11 „ گفت منم	پادشاه گفت منم
„ „ 14 „ یك	یکی
„ „ 15 Narrat. XLII.	Narrat. XLVII.
p. 62 l. 1 بسیار	بسیارست
„ „ 8 Narrat. XLIII.	Narrat. XLVIII.
„ „ 14 Narrat. XLIV.	Narrat. XLIX.
„ „ 16 „ نابینای	نابینائی
p. 63 l. 2 چه فایده	فایده چیست
„ „ 4 Narrat. XLV.	Narrat. L.
„ „ 16 Narrat. XLVI.	Narrat. LI.
p. 64 l. 2 پرسید	وپرسید
„ „ 5 Narrat. XLVII.	Narrat. LII.
„ „ 7 „ در میان	میان
„ „ 9 پرسید	وپرسید
„ „ 11 Narrat. XLVIII.	Narrat. LIII.
„ „ 14 Narrat. XLIX.	Narrat. LIV.
p. 65 l. 2 جواب داد	جوب داد که
„ „ 3 دروغ	دروغ گفتم
p. 65 l. 6 Narrat. L.	Narrat. LV.
„ „ 11 واتفاقا	اتفاقا
„ „ 12 روپه	روپیه
„ „ وفقیر	فقیر

		Apud Gladw.
p. 65 l. 14	بخشیدم	بخشیده ام
p. 66 l. 1	Narrat. LI.	Narrat. LVI.
„ „ 2	کتاب	کتابی*
„ „ 11	Narrat. LII.	Narrat. LVII.
p. 67 l. 2	مرغ	مرغ را
„ „ 7	عرض کرد	عرض کرد که
„ „ 13	Narrat. LIII.	Narrat. LVIII.
„ „ 15	بروی	بر روی
„ „ 16	با مردمان	ما مردمان
„ „ 17	خود	خود را
p. 68 l. 3	Narrat. LIV.	Narrat. LIX.
„ „ 4	دویشی	درویش
„ „ 6	که کجا	بنما کجا*
„ „	دویم	دوم*
„ „ 7	سیاست میکند	سیاست میکنند
„ „ 10	آنکه	آنکه خدا*
„ „ 16	جواب	جواب سوال او
p. 69 l. 5	خاک	از خاک
„ „	به او	اورا
„ „ 7	Narrat. LV.	Narrat. LX.
„ „ 9	سائیس	سایس*
p. 70 l. 4	که مبادا	مبادا که
p. 71 l. 6	Narrat. LVIII.	Narrat. LXIII.
„ „ 7	دانشمندی	دانشمند
„ „ 8	میکند	میدارد
„ „	میدید	میدهد*
„ „ 9	کثیف	کشیف

		Apud Gladw.
p. 71 l. 10	ندارد	ندان*
„ „ 13	نشانیده	نشانید
p. 72 l. 3	Narrat. LIX.	Narrat. LXIV.
„ „ 4	دشمن	دشمنی
„ „ 5	شخص	شخصی
„ „ 6	خشنود	خوش
„ „ 7	هزیمت یافت	سکست آمد (sic)
„ „ 11	Narrat. LX.	Narrat. LXV.
„ „ 14	بیچاره	بیمار
p. 73 l. 3	Narrat. LXI.	Narrat. LXVI.
„ „ 9	سگ بحضور	حالا که سگ این* رتو بحضو
„ „ 10	گفت	وگفت
„ „ 14	سینهٔ خود	سینه
„ „ 15	احوال	این احوال
p. 74 l. 1	Narrat. LXII.	Narrat. LXVI.
„ „ 3	بیرون	بیرون از
„ „ 8	مرا	اقرار*
„ „ 10	نهم	نهیم
„ „ 11	قدر	نقد را
„ „ 15	Narrat. LXIII.	Narrat. LXVIII.
„ „ 17	که کدام	کدام
p. 75 l. 3	پرسیدند	وپرسیدند
„ „ 5	بردار	بردارد*
„ „	وچون	چون
„ „ 7	چنان	چنان تصویر*
„ „	فریفتند	فریفتنی*

		Apud Gladw.
p. 75 l. 9	Narrat. LXIV.	Narrat. LXIX.
„ „ 11	مرا خدا بزرگ آفریده	مرا بسیار بزرگ خدا آفرید
„ „ 12	درین	دران
„ „ 13	آسمان	آسمان است*
„ „ 15	Narrat. LXV.	Narrat. LXX.
p. 76 l. 6	جوشن	جوشن را
„ „ 13	Narrat. LXVI.	Narrat. LXXI.
„ „ 17	خداوند	ای خداوند*
p. 77 l. 6	درختان	درختان گندم
„ „ 9	کردند	کردید*
„ „ 13	Narrat. LXVII.	Narrat. LXXII.
„ „ 16!	نبنمائی ترا ازار	بنمائی ترا ازاد*
p. 78 l. 5	Narrat. LXVIII.	Narrat. LXXIII.
„ „ 8	دان که	در دان که ای*
„ „ 10	در	درون
„ „ 13	Narrat. LXIX.	Narrat. LXXIV.
„ „ 14	فلاطون	افلاطون
p. 79 l. 1	Narrat. LXX.	Narrat. LXXV.
„ „ 2	وزیر	وزیری
„ „ 10	خوری	خوردی
p. 80 l. 3	Narrat, LXXI.	Narrat. LXXVII.
„ „ 5	حسد	حصد (sic)
„ „ 6	به	در
„ „ 7	دزد	دزدد※
„ „ 10	آیاز تنها	آیاز

GRAMMATICES PERSICAE ADUMBRATIO.

I.

De litteris et pronuntiatione.

§. 1. Scriptura Persarum, quippe quam ab Arabibus acceperint, a sinistra dextram versus legenda est. Sed cum alterutri linguae soni nonnulli sint quibus caret altera, Persae tum alphabeto quatuor litteras addiderunt, tum octo aliis praeterquam in vocibus arabicis fere nunquam utuntur: has in tabula sequente littera *a* notavimus, illas littera *p*.

	Figura				Nomen.		Valor.
	non connexarum.	connexarum c. praeced.	connexarum utrinque	connexarum c. sequente			
	ا	ـا			الف	*Elif*	Spiritus lenis.
	ب	ـب	ـبـ	بـ	با	*Bâ*	*b*.
p.	پ	ـپ	ـپـ	پـ	پی	*Pê*	*p*.

	Figura non connexarum.	connexarum c.praeced.	utrinque	c.sequente	Nomen.		Valor.
	ت	ـت	ـتـ	تـ	تا	*Tâ*	*t.*
a.	ث	ـث	ـثـ	ثـ	ثا	*Thâ*	*th* angl. Persis = *ss.*
	ج	ـج	ـجـ	جـ	جيم	*Ǵîm*	*ǵ* (pron. *dsch*).
p.	چ	ـچ	ـچـ	چـ	چی	*Ćê*	*ć* (pron. *tsch*).
a.	ح	ـح	ـحـ	حـ	حا	*H̔â*	*h̔.*
	خ	ـخ	ـخـ	خـ	خا	*Châ*	*hh* (durius, ut kh).
	د	ـد			دال	*Dâl*	*d.*
	ذ	ـذ			ذال	*Dsâl*	*dz.*
	ر	ـر			را	*Râ*	*r.*
	ز	ـز			زا	*Zâ*	*z* (gall.)
p.	ژ	ـژ			ژی	*'Sê*	*'s* (pron. ut j gall.)
	س	ـس	ـسـ	سـ	سين	*Sîn*	*s.*
	ش	ـش	ـشـ	شـ	شين	*S̔în*	*s̔* (pron. *sch*).
a.	ص	ـص	ـصـ	صـ	صاد	*Ssâd*	*ss.*
a.	ض	ـض	ـضـ	ضـ	ضاد	*Dhâd*	*dh.*
a.	ط	ـط	ـطـ	طـ	طا	*Ṭâ*	*ṭ.*

	Figura				Nomen.		Valor.
	non connexarum.	connexarum c. praeced.	connexarum utrinque	connexarum c. sequente			
a.	ظ	ظ	ظ	ظ	ظا	*Ṭsâ*	*ṭs.*
a.	ع	ع	ـعـ	عـ	عين	*'Ain*	' spiritus gutturalis.
	غ	غ	ـغـ	غـ	غين	*Ghain*	*gh.*
	ف	ف	ـفـ	فـ	فا	*Fâ*	*f.*
a.	ق	ق	ـقـ	قـ	قاف	*Qâf*	*q.*
	ك	ك	ـكـ	كـ	كاف	*Kâf*	*k.*
p.	گ	گ	ـگـ	گـ	گاف	*Gâf*	*g.*
	ل	ل	ـلـ	لـ	لام	*Lâm*	*l.*
	م	م	ـمـ	مـ	ميم	*Mîm*	*m.*
	ن	ن	ـنـ	نـ	نون	*Nûn*	*n.*
	و	و			واو	*Vâv*	*v.*
	ه	ه	ـهـ	هـ	ها	*Hâ*	*h.*
	ى	ى	ـيـ	يـ	يا	*Jâ*	*j.*
	لا	لا			لام الف	*Lâm-Elif*	*lâ.*

§. 2. Hoc alphabetum in consonis tantum constat: vocales enim litteris non adnumerantur, quippe quas populi qui arabico alphabeto utuntur in scriptura aut plane omittant, aut signis nonnullis consonantibus additis denotent. Quae signa haec sunt:

1. linea supra consonam ducta ـَ, *fatha,* hanc vocali *a* vel *e*

2. linea infra consonam ducta ـِ, *kesra,* hanc vocali *i*

3. hamulus supra cons. ductus ـُ, *dhamma,* hanc vocali *u* vel *o*

efferendam indicant.

§. 3. Haec corripiuntur: longis vero vocalibus *â, î, û* exprimendis litterae ا ad fatham, ی ad kesram, و ad dhammam adjectae inserviunt: ـَا *â,* ـِی *î,* ـُو *û.*

V. c. کَام *kâm* amor; بِینِی *bînî* nasus; رُو *rû* facies. Quae vero consonae, ا, و, ی, vocalibus quibus respondent additae, tum demum eas producunt, si in iis quiescunt, h. e. si propriam non habent vocalem qua efferantur: e. g. بُودَن *bûden* esse, oppos. شُوَم *suvem* fiam.

§. 4. Diphthongi fiunt, litteris ی et و in vocali *a,* fatha, quiescentibus: et quidem ـَی semper *ai* appellant,

وَ— vero Persae pro *au* plerumque *ev* enuntiant. E. g. لَيْل *lail* nox; دَوْلَت *devlet* imperium.

Vocales *ê* et *ô*, Arabum linguae ignotae, propriis signis carent, sed illam ut *î*, hanc ut *û* Persae exprimunt; quam ambiguitatem glossaria tollunt, in quibus vocibus persicis pronuntiatio adscripta est.

§. 5. Arabes vocales in fine nominum plerorumque bis positas cum nasali pronuntiant, quod grammatici *nunnationem* s. *tanvîn* vocant. Et quidem ـٌ *un* nominativum indicat, ـٍ *in* genitivum, ـً s. ـًا *an* accusativum. Sed harum terminationum Persae nonnisi ـًا *an* in vocibus nonnullis arabicis quarum accusativus pro adverbio usurpatur retinuerunt: v. c.

حَالٌ *hâlun* status, accus. حَالًا *hâlan* statim, nunc. قَصْدٌ *qessdun* finis propositus, accus. قَصْدًا *qesdan* de industria.

§. 6. Praeterea hisce legendi notis utuntur:

ـْ, ـْ *ǵezm*, circellus vel semicircellus supra consonam positus eam vocali carere significat: v. c. جَزْم *ǵezm*.

ّ— *tešdîd*, duplicatam esse consonam cui superscribitur indicat: v. c. نَقّاش *naqqâš*.

ء— *hamza*, spiritus lenis est.

ٱ— *vessla*, in vocibus arabicis tantum obvia, litterae ا in exordio vocis superscripta, hanc pronuntiatione cum proxima voce ita conjungit, ut elif omnino non enuntietur: v. c. ذُو ٱلْقَرْنَيْن *dzu-l-qarnain*.

آ— *medda*, super litteram elif initialem posita, *a* productum indicat: v. c. آوردن *âverden*.

II.

De nominibus.

§. 6. Lingua persica et in vocibus genuinis terminationes, genus, numerum, casum indicantes, quas antiquitus eam habuisse analogia cum lingua sanscrita et zendica comprobat, amisit a) et in vocibus arabicis, quas permultas assumsit, nunnationem finalemque vocalem rejecit b) Exempla sunt:

a) Sanscr. *vrikas* m. lupus; Zend. *vehrko* m. Pers. گرگ *gurg*.

S. *nâma* (them. *n*) n. nomen; Z. *id.* P. نام *nâm.*

S. *sarvas* m., *sarvâ* f., *sarvam* n. omnis, omne; Z. *haurvo* m., *haurvâ* f., *haurvam* n. P. هر *her* mfn.

S. *kas* m., *kâ* f., *kim* n. Z. *ko* m., *kâ* f., *kat* n. P. *kih* mfn.

b) Ar. إِنْسَانٌ *insânun* homo = اِنْسَان *insân.* عَلَى ٱلصَّبَاحِ *'ala-ssebahi* mane = عَلَى لصَّبَاح *ala-ssebah.* أَحْمَقُ *ahmaku* stultus = أَحْمَق *ahmak.*

§. 7. Inde sequitur proprium vocabulis persicis genus non esse, sed nonnisi ex sententia vocis cognosci posse, utrum generis masculini, an feminini, an generis neutrius sit.

§. 8. Numero plurali nominum substantivorum a) pronominumque b) et adjectivorum quae pro substantivo usurpata sunt c) exprimendo terminationes ان *ân* et ها *hâ,* vocibus additae, inserviunt; quarum illa plerumque in vocabulis animantium, hac in vocabulis rerum inanimatarum utuntur. Quas pristinae declinationis unicas reliquias esse Boppius (Vgl. Gramm. §. 240. 241.) probabile reddidit, quum

syllaba ان *ân* cum terminatione acc. plur. nominum gen. masc. in a exeuntium, sanscr. *ân* atque zend. *aṅ* conveniat a) 1, syllaba ها *hâ* vero cum terminatione nominat. et accus. plur. nom. gen. neutr. in *as* exeuntium, sanscr. *âṅsi*, zend. *aṇha* a) 2. — Harum vero potissimum vestigia declinationum apud Persas mansisse vel inde explicari, quod terminatio *a* nominum sanscr. et zend. longe frequentatissima sit, et inter suffixa quibus substantiva generis neutrius formentur nullum crebrius inveniatur quam *as*: quare minorem partem majoris analogiam paullatim secutam esse videri. Exempla sunt:

a) 1. Sanscr. *dêva* deus; acc. plur. *dêvân*.
Zend. *daêva* daemon; acc. plur. *daêvaṅ*.
Pers. دیو *dêv* id; plur. دیوان *dêvân*.

2. Sanscr. *śiras* caput; plur. *śirâṅsi*.
Zend. *raoćas* lumen; plur. *raoćaṇha*.
Pers. سر *ser* caput; plur. سرها *serhâ*.

b) این *în* hic; plur. اینان *înân* hi.
آن *ân* ille; plur. آنان *ânân* illi.

c) بزرگ *buzurg* magnus, princeps. pl. بزرگان *buzurgân* principes, optimates.

§. 9. Haud raro ambas terminationes promiscue usurpatas reperies, v. c. اسپ *esp* equus; plur. اسپان *espân* et اسپها *esp-hâ*. شب *šeb* nox; plur. شبان *šebân* et شبها *šeb-hâ*.

§. 10. Nomina per *a* longum terminata euphoniae gratia ante syllabam ان litteram ی interponunt. E. g. نابینا *nâbînâ* coecus; plur. نابینایان *nâbînâjân* coeci.

§. 11. Nomina in ه praecedente vocali brevi exeuntia ante syllabam ان litteram گ inserunt, ه plerumque omisso, ante syllabam ها vero litteram ه raro ejiciunt; v. c. بنده *bendeh* servus; plur. بندگان *bendegân* s. بندهگان. نامه *nâmeh* liber; plur. نامها *nâmehâ* s. نامه ها.

§. 12. Jam vero, cum lingua persica declinatione quae proprie dicitur careat, qua ratione casus exprimantur exponendum nobis est.

Si nomini substantivo genitivus, vel, quod eodem redit, pronomen possessivum, aut adjectivum additur, nomen

regens cum nomine recto ita conjungunt Persae, ut ex ambobus quasi notio una fiat: quam compositionem in pronuntiatione vocali *i* vocibus conjunctis interposita, in scribendo vero modo kesra, ultimae nominis regentis litterae subdita, modo littera ی ei affixa, modo omnino non exprimunt. Quod exemplis illustrandum est:

گُلِ کنیز *gul-i-kenîz* rosa puellae.

کارِ من *kâr-i-men* opus meum.

مردِ بزرگ *merd-i-buzurg* vir magnus.

کمانیِ شاه *kemânî-šâh* (کمان arcus) arcus regis.

گوشیِ تو *gûšî-tû* (گوش auris) auris tua.

Utrum numerus singularis sit an pluralis nihil refert: v. c. بندگانِ من *bendegân-i-men* servi mei.

§. 13. Litterae ه, si praecedente vocali brevi nomen regens terminat, kesram non subscribunt, sed hamzam addunt quam vocali *i* efferunt: e. g. گفتهٔ حکیم *gufteh-i-ḥakîm* sententia medici.

§. 14. Praeterea genitivus praepositione از *ez* circumscribitur; qua de re cf. glossar. s. v. از.

§. 15. Objectum propius et remotius, i. e. casus accusativus et dativus, syllaba را *râ* indicatur, in fine nominis vel plurium nominum, notionem unam significantium posita; quae fortasse, voci راه *râh* via cognata, directionem denotat, ita ut مرد را *merd râ* hominem et homini proprie sit „versus hominem." V. c.

دختران را *dochterân râ* filias, filiabus.

سگِ بزرگِ او را *seg-i-buzurg-i-ô râ* canem magnum suum, cani ec.

§. 16. Saepe nexu orationis satis dilucido syllaba را omittitur.

De dativo praepositione به *beh* expresso vide glossar. s. v. به.

Quibus de nomine in universum expositis, pauca tantum de singulis generibus addenda videntur.

§. 17. In substantivis articulus definitus non notatur, indefinitum vero ی voci affixa indicant: v. g. مرد *merd* homo, مردی *merdî* homo aliquis. Recentioribus deinde temporibus etiam numerale یک *jek* unus, a, um ad ana-

logiam multarum aliarum linguarum unitatis articulus evasit, cujus rei exempla glossarium s. v. بك exhibet.

§. 18. Adjectiva cum substantivis conjuncta nec casuum nec numeri mutationem subire jam inde sequitur, quod, ut supra §. 12. diximus, cum substantivo, cui addita sunt, ut genitivus cum nomine regente, quasi compositum unum efficiunt. Quae cum ita sint, praeter gradus comparationis nullam admittunt flectionem: comparativus vero ex positivo adjecta syllaba تر *ter*, mutilata ex sanscrito et zendico *tara*, et superlativus syllaba ترين *terîn* formatur: v. c.

Sanscr. *çuška* aridus; comp. *çuškatara.*

Zend. *huska* id., comp. *huskatara.*

Pers. خشك *chušk* id.; comp. خشكتر *chuškter*; superl. خشكترين.

§. 19. Pronomina personalia sunt:

	Sing.	Plur.
1.	من *men* ego.	ما *mâ* nos.
2.	تو *tû* tu.	شما *šumâ* vos.
3.	وى, او, اوى *ô* s. *vai* ille.	ايشان *îšân* illi.

من ante syllabam را nûn finale abjicit: itaque legimus مرا *merâ* mihi, me. تو ante را corripitur: quare ترا *turâ* tibi, te. Reliquae formae a regula non discrepant: v. g. اورا *ôrâ* illi, illum.

§. 20. Pro casibus obliquis مرا *merâ*, ترا *turâ*, اورا *ôrâ*, saepe syllabae مَ— *em*, تَ— *et*, شَ— *es̊* ponuntur verbo transitivo appensae: e. g. زدش *zed-es̊* feriit illum = اورا زد.

§. 21. Genitivi instar cum nomine regente conjuncta, pronomina personalia, nec non suffixa مَ— *em*, تَ— *et*, شَ— *es̊* possessivorum pronominum vices sustinent;

e. g. دِلِ من *dil-i-men* vel دلم *dil-em* cor meum.
دِلِ تو *dil-i-tu* vel دلت *dil-et* cor tuum.
دِلِ او *dil-i-ô* vel دلش *dil-es̊* cor suum.

§. 22. Pronomina relativa haec sunt:

كه *kih*, qui, quae, quod, acc. et dat. كرا *kerâ*; et چه *ćeh* qui, quae, quod, acc. et dat. چرا *ćerâ*; quorum illud plerumque ad animantia, hoc ad res inanimatas refertur.

Relativo كه nonnunquam pronomen personale vel

demonstrativum additur, quo casus indicetur: v. c. سگی بزرگ که می پروردم اورا *segi-buzurg kih mi-perverdem ôrâ* canis magnus quem alebam.

De reliquis pronominibus, ad quae cognoscenda glossarium sufficit, non est quod addamus.

III.

De verbis.

§. 23. Quatuor verbi modos Persarum lingua offert, indicativum, potentialem, imperativum, infinitivum. Formationis autem temporum fons duplex est, cum aut ex imperativo aut ex infinitivo apocopato, quem dicunt, derivetur.

§. 24. Infinitus, quem lexica et glossaria exhibent, aut in syllabam تن *ten* exit aut دن *den* aut یدن *îden*, quae cum terminatione sanscrita infinitivi *tum* et *itum* conveniunt: quas syllabas si prorsus abjicimus, imperativum habemus; sin litteram finalem ن tantum, infinitivum apocopatum: v. c.

Sanscr. Inf. *vartitum* versari; Pers. inf. گردیدن *gerd-îden* fieri, imp. گرد *gerd*, inf. apoc. گردید *gerd-îd*.

§. 25. Ex his, additis characteribus personarum, quarum uterque numerus, singularis atque pluralis, tres habet, varia tempora simplicia formantur. Qui characteres personarum hi sunt:

Singularis.

1.	ـَم	*em*	Sanscr.	*âmi*	Zend.	*âmi*
2.	ـِی	*î*		*asi*		*ahi*
3.	ت, ـَد	*t, ed*		*ati*		*ati*

Pluralis.

1. Pers.	ـِیم	*îm*	Sanscr.	*âmas*	Zend.	*âmahi.*
2.	ـِید	*îd*		*atha*		*atha*
3.	ـَند	*end*		*anti*		*anti*

§. 26. A. Ab imperativo, کِرد *gerd,* originem ducunt:

1) Praesens, simpliciter adjunctis personarum characteribus, praefixo میـ *mî* vel particula می *mî* sive همی *hemî* aut addita aut omissa: کردم (می) (*mî*) *gerd-em.*

2) Futurum, praeposito tempori praesenti praefixo insep. بـ *bî* vel particula به *bih*: بکردم *bi-gerd-em* s. به کردم.

3) Participium praesentis, additis terminationibus ا *â*

vel ان *ân* vel نده — *endeh*: گردا *gerd-â*, گردان *gerd-ân*, گردنده *gerd-endeh*.

§. 27. B. Ex infinitivo apocopato گردید *gerdîd* deducuntur:

1) Aoristus eadem ratione, qua praesens ex imperativo: گردیدم *gerdîd-em*.

2) Imperfectum particula می *mî* aoristo praefixa: می گردیدم *mî-gerdîd-em*.

3) Participium praeteriti, assumto ه: گردیده *gerdîd-eh*.

4) Potentialis, characteribus personarum addito ی: گردیدمی *gerdîd-em-î*.

§. 28. C. Quae supersunt tempora compositione cum verbis auxiliaribus formantur, quorum paradigmata nunc proferenda nobis sunt.

I. Verbum auxiliare temporibus compositis generis activi formandis inserviens.

§. 29. **A. Imperativus.**

Sing.	*Plur.*
بو *bû* s. باش *bâš* es.	باشید *bâšîd* este.
باشد *bâšed* s. باد *bâd* esto.	باشند *bâšend* sunto.

Praesens.

1. Sanscr. *asmi.* Zend. *ahmi.*	2. Zend. *histâmi* sto.
Sing. ام *em* sum.	*Sing.* هستم *hestem* sum.
ای *î.*	هستی *hestî.*
است *est.*	هست *hest.*
Plur. ایم *îm* sumus.	*Plur.* هستیم *hestîm* sumus.
اید *îd.*	هستید *hestîd.*
اند *end.*	هستند *hestend.*
3. ab imp. بو	4. ab imp. باش
Sing. بوم *buvem* sum.	*Sing.* باشم *bâšem* sum.
بوی *buvî.*	باشی *bâšî.*
بود *buved.*	باشد *bâšed.*
Plur. بویم *buvîm.*	*Plur.* باشیم *bâšîm.*

بوید *buvîd.*	باشید *bâšîd.*
بوند *buvend.*	باشند *bâšend.*

§. 30. ام, ای caet. cum substantivis, adjectivis, pronominibus personalibus et particula negativa نَه, nec non هستم, هستی caet. cum pronominibus interrogativis vel relativis et cum particula negativa saepe ita conjunguntur, ut litteras initiales ا et ه amittant: v. c.

منم *menem* ego sum, pro من ام.

نیست *nîst* non est, pro نه است.

نیستم *nîstem* non sum, pro نه هستم.

جوانی *ǵuvânî* juvenis es, pro جوان ای.

Futurum.

Sing.	*Plur.*
بِه باشم *bih-bâšem* ero.	به باشیم *bih-bâšîm.*
به باشی *bih-bâšî.*	به باشید *bih-bâšîd.*
به باشد *bih-bâšed.*	به باشند *bîh-bâšend.*

Participium Praes.

باشا *bâšâ* ens mfn.

§. 31. B. Infinitivus apocopatus.

بود *bûd* esse.

Aoristus.

Sing.	*Plur.*
بودم *bûdem* fui.	بودیم *bûdîm*
بودی *bûdî*.	بودید *bûdîd*.
بود *bûd*.	بودند *bûdend*.

Imperfectum.

می بودم *mî bûdem* eram.

می بودی *mî budî* eras ec.

Potentialis.

Sing.	*Plur.*
بودمی *bûdemî* essem.	بودیمی *bûdîmî*.
بودی *bûdî*.	بودیدی *bûdîdî*.
بودی *bûdî*.	بودندی *bûdendî*.

Infinitivus praes.

بودن *bûden* esse.

Participium praet.

بوده *bûdeh* qui fuit.

§. 32. C. Tempora composita.

Perfectum.

Sing.	*Plur.*
بوده ام *bûdeh em* fui.	بوده ايم *bûdeh îm* fuimus.

Plusquamperf.

بوده بودم *bûdeh bûdem* fueram. بوده بوديم *bûdeh bûdîm.*

Futurum periphrasticum.

خوام بود *châhem bûd* futurus sum.

خواهيم بود *châhîm bûd* futuri sumus.

Futurum exactum.

بوده باشم *bûdeh bâšem* fuero. بوده باشيم *bûdeh bâsîm* fuerimus.

Infinitivus praet.

بوده بودن *bûdeh-bûden* fuisse.

Infinitivus fut.

خواهيدن بود *châhîden bud* futurum esse.

II. Verbum auxiliare temporibus compositis generis passivi formandis inserviens.

§. 33. **A. Imperativus.**

Sing.		*Plur.*	
شو	*šû* es.	شويد	*šavîd* este.

Praesens.

مى شوم	*mî šavem* fio.	مى شويم	*mî šavîm.*
شوى	- - *šavî.*	شويد	- - *šavîd.*
شود	- - *šaved.*	شوند	- - *šavend.*

Futurum.

بشوم *bišavem* fiam. بشويم *bišavîm* fiemus.

Participium praes.

شوا *šavâ* fiens.

§. 34. **B. Infinitivus apocopatus.**

شد *šod* fieri.

Aoristus.

Sing. شدم	*šodem* factus sum.	*Plur.* شديم	*šodîm.*
شدى	*šodî.*	شديد	*šodîd.*
شد	*šod.*	شدند	*šodend.*

Imperfectum.

مى شدم *mî śodem* fiebam.

مى شدى *mî śodî* fiebas ec.

Potentialis.

Sing. شدمى *śodemî* fierem. *Plur.* شديمى *śodîmî.*

شدى *śodî.* شديدى *śodîdî.*

شدى *śodî.* شدندى *śodendî.*

Infinitivus praes.

شدن *śoden* fieri.

Participium praet.

شده *śodeh* factus.

§. 35. C. Tempora composita.

Perfectum.

Sing. شده ام *śodeh em* factus sum. *Plur.* شده ايم *śodeh îm.*

Plusquamperfectum.

شده بودم *śodeh bûdem* factus eram. شده بوديم *śodeh bûdîm.*

Futurum periphrasticum

Sing. خواهم شد *châhem śod* futurum est ut fiam.

Plur. خواهيم شد *châhîm śod.*

Futurum exactum.

Siug. باشم شده *šodeh bâšem* factus ero.

Plur. باشیم شده *šodeh bâšîm.*

Infinitivus praet.

شده بودن *šodeh bûden* factum esse.

Infinitivus fut.

خواهیدن شد *châhîden šod* factum iri.

§. 36. Paradigma verbi regularis پرسیدن *pursîden* rogare.

I. Activum.

A. Imperativus.

Sing. پرس *purs* roga. *Plur.* پرسید *pursîd.*

Praesens.

می پرسم *mî pursem* rogo.		می پرسیم *mî pursîm.*	
پرسی - - *pursî.*		پرسید - - *pursîd.*	
پرسد - - *pursed.*		پرسند - - *pursend.*	

Futurum.

به پرسم *bih pursem* rogabo. به پرسیم *bih pursîm.*

Participium praes.

پرسا *pursà,* پرسان *pursàn,* پرسنده *pursendeh* rogans.

B. Infinitivus apocopatus.

پرسید *pursîd* rogare.

Aoristus.

Sing.		*Plur.*	
پرسیدم	*pursîdem* rogavi.	پرسیدیم	*pursîdîm.*
پرسیدی	*pursîdî.*	پرسیدید	*pursîdîd.*
پرسید	*pursîd.*	پرسیدند	*pursîdend.*

Imperfectum.

می پرسیدم *mî pursîdem* rogabam ec.

Potentialis.

Sing.		*Plur.*	
پرسیدمی	*pursîdemî* rogarem.	پرسیدیمی	*pursîdîmî.*
پرسیدی	*pursîdî.*	پرسیدیدی	*pursîdîdî.*
پرسیدی	*pursîdî.*	پرسیدندی	*pursîdendî.*

Infinitivus praes.

پرسیدن *pursîden* rogare.

Particip. praet.

پرسیده *pursîdeh* qui rogavit.

C. Tempora composita.

Perfectum.

Sing. پرسیده ام *pusîdeh em* rogavi. *Pl.* پرسیده ایم *pursîdeh îm.*

Plusquamperf.

Sing. پرسیده بودم *pursîdeh bûdem* rogaram.

Plur. پرسیده بودیم *pursîdeh bûdîm.*

Futurum periphrasticum.

Sing. خواهم پرسید *châhem pursîd* rogaturus ero.

Plur. خواهیم پرسید *châhîm pursîd.*

Futurum exactum.

Sing. پرسیده باشم *pursîdeh bâšem* rogavero.

Plur. پرسیده باشیم *pursîdeh bašîm.*

Infinitivus praet.

پرسیده بودن *pursîdeh bûden.*

Infinitivus fut.

خواهیدن پرسید *châhîden pursîd* rogaturum esse.

II. Passivum.

A.

Praes. پرسیده میشوم *pursîdeh mîšuvem* rogor.

Fut. پرسیده بشوم *pursîdeh bišuvem* rogabor.

Part. praes. پرسیده شوا *pursîdeh šuvâ* qui rogatur.

B.

Aorist. پرسیده شدم *pursîdeh šodem* rogatus sum.

Imperf. پرسیده میشدم *pursîdeh mîšodem* rogabar.

Potent. پرسیده شدمی *pursîdeh šodemî* rogarer.

Inf. praes. پرسیده شدن *pursîdeh šoden* rogari.

Part. praet. پرسیده شده *pursîdeh šodeh* rogatus.

C.

Perf. پرسیده شده ام *pursîdeh šodeh em* rogatus sum.

Plusquamp. پرسیده شده بودم *pursîdeh šodeh bûdem* rogatus eram.

Fut. periphr. پرسیده خواهم شد *pursîdeh châhem šod* futurum est ut roger.

Fut.exact. پرسیده شده باشم *pursîdeh šodeh bâšem* rogatus ero.

Inf. praet. پرسیده شده بودن *pursîdeh šodeh bûden* rogatum esse.

Inf. fut. پرسیده خواهیدن شد *pursîdeh châhîden šod* rogatum iri.

§. 37. Particula praefixa ب *bi* s. به *bih* fere semper imperativo additur: e. g. بپرس *bipurs* roga, برو *birû* veni: raro etiam aoristo praeposita invenitur; e.g. بزد *bized* narr. L.

§. 38. Negatio verbi aut anteposita particula نه *neh* non, aut praefixo negativo ن *ne* exprimitur, pro quibus in imperativo assumitur م *me* (cf. Sanscr. *na* et *mâ*); v. c. نه رسید s. نرسید *neresîd* non venit; مترس *meters* ne treme.

§. 39. Inter ا initiale verbi et praefixa ب *bi* ن *ne*, م *me* euphoniae gratia ی inseritur. E. g.

بیانگارم *bi-j-engârem* (fut. vbi. انگاریدن) existimabo.

نیانگارید *ne-j-engârîd* non existimavit.

میانگار *me-j-engâr* ne existima.

§. 40. Character personae secundae sing. nonnunquam scribitur ۀ a); praecedente vero littera quiescente ا, vel و, vel ی semper scribitur sing. ئی—, plur. ئید— b); quam analogiam etiam verbi substantivi persona secunda praes. ای *î* sequitur, si cum nomine in vocalem longam exeunte (vid. §. 30.) conjungitur c) Exempla sunt:

a) سپردۀ *supurdeh* tradidisti pro سپردی *supurdî*.

b) می گوئی *mî-gûjî* dicis, گوئید *gûjîd* dicitis

c) نابیناءی *nâbinâ-î* coecus es.

§. 41. Tertiae personae sing. aoristi nonnunquam ه et ی affiguntur, illud judice me euphoniae causa, hoc ad notionem imperfecti efficiendam. Quare پرسیده idem est, quod پرسید rogavit; پرسیدی vero significat „rogabat“ sive „rogare solebat,“ ut می پرسید.

§. 42. Sequitur, ut de verbis irregularibus aliquid addamus. Quorum anomalia ad flectionem personarum non pertinet, sed tantum in diversitate quadam infinitivi atque imperativi versatur, quos duplicem formationis temporum fontem esse diximus. Cujus diversitatis causae variae sunt, imprimis autem tum ex euphoniae quibusdam legibus, quas certo definire nequimus a), tum additis radici consonis, quae proprie flectioni singularum classium verborum sanscrit. et zend. formandae inserviunt b), tum ejectis litteris quae ad radicem olim pertinuerant c), comparantibus nobis verba persica cum sanscritis et zendicis orta esse videtur. E. g.

a) S. *dhri* ferre, Pers. infin. داشتن *dâśten* pro دارتن *dârten*, imper. دار *dâr*.

b) S. *kri* (in dialect. ved. cl. 5. Rosen Rig-Vedae Spec. p. 6. p. 24.) Praes. *krinômi*; Zend. *kere-naô-mi*; Pers. imper. کن *ken*, infin. کردن *ker-den*.

c) S. *han* ferire; Pers. infin. زدن *ze-den*, imp. زن *zen*.

§. 43. Formam verò radicis sinceram, qualem antiquitus fuisse analogia cum lingua zendica et sanscrita demonstrat, plerumque imperativus a) raro infinitivus b) melius servavit. V. c.

a) inf. پختن *puchten* coquere; imp. پز *pez*, Sanscr. *pać*.

b) inf. گرفتن *gerif-ten* capere; imp گیر *gîr*, Sanscr. *grabh* (pro *grah* in dial. ved. Rosen. RV. Spec. pag. 11.), Zend. *gerev*.

§. 44. Omnia verba irregularia hoc loco recensere supersedeo, cum satis sit, in glossario imperativum infinitivo adscriptum esse, temporum formatione a regulis quas dedimus omnino non discedente: e. g.

گفتن *guften* dicere; imperat. گو *gû*; Praes. گویم

gûjem, کوئی *gûjî* (§. 40.), کوید *gûjed* ec. Infin. apoc. کفت *guft*. Aoristus کفتم *guftem* ec.

Quae supersunt orationis partes, numeralia, praepositiones, conjunctiones, interjectiones, nihil difficultatis praebent, quod grammatica expedire possit: quare de iis, nec non de vocibus derivatis compositisque lecturos ad glossarium delegamus, in quo explicando non mediocrem operam consumsimus.

حکایات

بسم الله الرحمان الرحيم

حكايت ١

دو زن برای طفلی[1]) منازعت می کردند وگواه گماشتند هر دو پیش قاضی رفتند و انصاف خواستند قاضی جلادرا طلبید وفرمود که این طفلرا دو پاره کن[2]) وبهر دو زن بده[3]) زنی چون این سخن بشنید[4]) خاموش ماند و زن دیگر شور وفریاد آغاز کرد که برای خدا طفل مرا دو نیم مکن[5]) اگر چنبد انصاف است طفل را نمیخواهم[6]) قاضی بیقین پنداشت که مادر طفل همین است طفل باو سپرد وزن دیگر را تازیانه زده راند

حکایت ٢

در شهری انبار پنبه بدزدی رفت پنبه فروشان شکایت به بادشاه بردند بادشاه هر چند تجسس فرمود دزدی را

Narr. 1. Vid. II. Regum 3, 16—28. [1]) §. 17. [2]) a v. کردن. [3]) a v. دادن Cf. §. 37. [4]) §. 37. [5]) Cf. §. 38. [6]) a v. خواستن.

نیافت[1]) امیری عرض کرد که اگر فرمان باشد[2]) دزدان را بگیرم[3]) بادشاه حکم داد امیر بخانهٔ خود رفت و خرد وبزرگ شهر را ببهانهٔ ضیافت طلبید چون همه مردمان جمع شدند ونشستند امیر در آن مجلس رفت وبر روی همه مردمان نظر کرد وگفت چه حرام زاده وبیحیا واحمق مردمان اند که پنبه دزدیده اند وریزهای[4]) پنبه در ریشهای ایشان جا کرده است ودر مجلس من آمده اند چند کس همان وقت ریشهای خود را از دست پاك کردند معلوم شد که آنها دزدان اند بادشاه بر حکمت امیر آفرین وتحسین نمود

حکایت ۳

دانشمندی هزار روپیه عطاری را سپرد وبسفر رفت بعد مدت از سفر باز آمد ومبلغ خود از عطار خواست عطار گفت دروغ میگوئی[1]) مرا[2]) نه سپردهٔ[3]) دانشمند با وی در آویخت مردمان جمع شدند دانشمند را تکذیب کردند وگفتند این عطار بسیار دیانت دار است گاهی خیانت نکرد اگر با این مناقشه خواهی کرد سزا خواهی یافت

Narr. 2. 1) §. 38. 2) §. 29. 3) fut. verbi گرفتن.
4) §. 12. — Narr. 3. 1) a v. گفتن. 2) V. §. 19. 3) V. §. 40.

دانشمند ناچار شد و احوال بر کاغذی نوشت و بادشاه را نمود بادشاه فرمود برو[4] نزد دوکان عطار سه روز بنشین[5] و اورا هیچ مگو چهارم روز آن طرف خواهم رفت وترا سلام خواهم کرد سوای جواب هیچ با من نگوئی[6] چون از آنجا بروم نقد خود از عطار بخواه آنچه او بگوید مرا خبر کن دانشمند موافق حکم بادشاه بر دوکان عطار نشست روز چهارم پادشاه با حشمت بسیار آن طرف رفت چون دانشمند را دید اسپ را استاده کرد وبر دانشمند سلام خواند دانشمند جواب سلام گفت بادشاه فرمود ای برادر گاهی نزد من نمی آئی[7] وهیچ احوال خود با من نمی گوئی دانشمند اندك سر جنبانید ودیگر هیچ نگفت عطار این همه میدید ومیترسید چون بادشاه رفت عطار دانشمند را گفت که هرگاه نقد مرا سپردی کجا بودم وکدام شخص نزد من حاضر بود باز بگو شاید[8] فراموش کرده باشم دانشمند همه احوال باز گفت عطار گفت راست میگوئی حالا[9] مرا یاد آمد القصه هزار روپیه دانشمند را داد و عذر بسیار نمود

---

[4]) a v. رفتن. [5]) a v. نشستن. [6]) Praesens pro imperativo. [7]) a v. امدن. [8]) a v. شایستن. [9]) V. §. 15.

حکایت ۴

دو کس مالِ خود پیرِ زنی را سپردند وگفتند که هرگاه ما هردو خواهیم آمد خواهیم گرفت بعد چند روز شخصی از آنها[1]) نزد پیر زن آمد و گفت شریك من مُرد حالا مال مرا بِده[2]) پیر زن ناچار شد وداد پس چند روز شخصی دیگر آمد ومال خواست زن گفت شریكِ تو آمده بود وترا مرده ظاهر ساخت هر چند مبالغه کردم لیکن سخن من نشنید وهمه مال را برد شخص مذکور زن را پیش قاضی برد وانصاف خواست قاضی بعد از تامل در یافت که زن بی تقصیر است فرمود که تو اول شرط کرده بودی که هرگاه ما هر دو شریك خواهیم آمد مال خواهیم گرفت تو شریكِ خود را بیار[3]) و مال بگیر[4]) تَنْهَا چگونه بیابی[5]) مرد لاجواب شده راه خود پیش گرفت

حکایت ۵

غلامی از نزد صاحبِ خود گریخت بعد چند روز صاحبِ او در شهری دیگر رفت آنجا غلامرا دید و اورا گرفت وگفت چرا گریختی غلام دست در دامن خواجه

Narr. 4. [1]) V. §. 9. [2]) a v. دادن. [3]) a v. آوردن Cf. §. 39. [4]) a v. گرفتن. [5]) a v. یافتن.

زد وگفت غلام من هستی نقد بسیار از من دزدیدی
وگریختی حالا که ترا یافته ام بر تو سیاست خوهم نمود
القصه هر دو پیش قاضی رفتند وانصاف خواستند قاضی
آن هر دو را نزد دریچه استاده کرد وفرمود که بیکبار هردو
از دریچه سرها بیرون کُنید چون سر بیرون کردند قاضی
جلاد را فرمود که شمشیر بر سر غلام بزن[1]) غلام چون
این سخن بشنید[2]) در حال سرِ خود اندرون کشید
وصاحب او اصلا نجنبید قاضی غلام را سیاست کرد
وبصاحب او سپرد

حکایت ۶

شخصی مالِ خود بصرافی سپرد بسفر رفت چون باز
آمد تَقاضا نمود صراف انکار کرد و قسم خورد که مرا
نسپرده[1]) آن شخص پیش قاضی رفت و احوال خود گفت
قاضی تامل کرد و فرمود کسی را مگو که فلان صراف
مالِ تو نمیدهد[2]) تدبیری برای مالِ تو خواهم کرد روز
دیگر قاضی آن صراف را طلبید وگفت کارهای[3]) بسیار
بمن پیش آمده است تَنها کردن نمیتوانم[4]) ترا نایب خود

Narr. 5. [1]) a v. زدن. [2]) V. §. 37. — Narr. 6. [1]) V. §. 40. [2]) a v. دادن. [3]) V. §. 12. [4]) a v. بوانستن.

کردن میخواهم زیراکه متدیّن هستی صراف قبول کرد
وبسیار خوش گردید چون بخانه رفت قاضی ان شخص
را طلبید وگفت حالا مالِ خود از صراف بخواه البته
خواهد داد شخصِ مذکور پیش صراف رفت صراف چون
روی او دید گفت بیا بیا[5]) خوش آمدی مالِ تو فراموش کرده
بودم دیشب مرا یاد آمد القصه مال باو داد واز طمع نیابت
پیش قاضی رفت قاضی گفت امروز پیش بادشاه رفته بودم
شنیدم که کاری بزرگ*) ترا سپردن میخواهد خدا را شکر کن
مرتبه بزرگ خواهی یافت حالا نایب دیگر برای خود تلاش
خواهم کرد القصه قاضی او را بدین حیله رُخصت کرد

حکایت ۷

زَنی با زَن همسایهٔ خود دشمنی داشت شبی بسیار
میخورد ومست شد وطفلِ خود را کُشت ودر خانه زنِ
همسایه انداخت صباح برو تهمت نهاد که طفل مرا کشته
است او را پیش قاضی برد قاضی اول زن همسایه را در
خلوت طلبید وبسیار ترسانید وگفت راست بگو وگرنه
ترا خواهم کشت زن قسم خورد وانکار کرد قاضی گفت

---

*) Mscr. بزرکتر. [5]) a v. آمدن

که اگر رو بروی من بَرهَنَه شوی[1]) سخنِ تو راست پندارم[2])
آن زن از حیا سر فرو کرد گفت مرا کشتنه شدن قبول است
لیکن زِنهار برهنه نخواهم شد قاضی او را رخصت کرد
وزن فریادی را در خلوت طلبید وگفت اگر پیش من
برهنه شوی سخن تو باوَر کنم آن زن خواست که خود
را برهنه کند قاضی او را منع کرد وگفت که پسر را خود
کشتی چون چند تَازِیَانه او را زد اقرار کرد که خود
تقصیر کردم وتهمت برو نهادم القصه قاضی او را بردار کشید

حکایت ۸

شخصی کیسه دو هزار روپیه سر بِمُهر به قاضی
سپرد خود بسفر رفت چون باز آمد کیسهٔ خود
همچنان سر بمهر از قاضی گرفت وکشاد فلوس دید
با قاضی مواخذه نمود قاضی گفت اِبرو[1]) دروغ میگوئی
مرا روپیه نموده نسپرده بودی کیسه سر بِمهر چنانکه
سپردی باز گرفتی مردمانِ قاضی او را راندند آن شخص
پیش بادشاه رفت واحوال خود عرض کرد سلطان اندک
تامل کرده فرمود که حالا برو وکیسه را نزد من بذار[2])

Narr. 7. [1]) a v. شدن. [2]) a v. پنداشتن. — Narr. 8. [1]) a v رفتن. [2]) a v. داشتن.

انصاف تو خواهم داد روز دیگر بادشاه مسند خود را که بر تخت بود اندك پاره نموده بشکار رفت فراشی که آن روز نوبت خدمت او بود چون مسند را پاره دید ترسید ولرزه بر اندام او افتاده فراش دیگر را نمود وگفت اگر پادشاه خواهد دید مرا خواهد کشت او پرسید که دیگری[3]) این سخن شنیده است یا مسند را دیده گفت نه گفت خاطر جمع دار[2]) درین شهر رفوگری است کامل مسند پیش او ببر[4]) او آنچنان رفو خواهد کرد که کسی نخواهد دریافت فراش بدوکان او رفت ومسند برفوگر داد و گفت هرچه بخواهی ترا بدهم لیکن بخوبی رفو کن رفوگر نیم دینار خواست فراش یك دینار او را بخشید رفوگر در یك شب مسند را رفو کرده داد فراش روز دیگر آنرا بر تخت گسترد بادشاه چون مسند درست دید از فراش پرسید که این مسند که رفو کرد فراش تامل نموده[5]) بادشاه فرمود هیچ مترس برای مصلحتی این را پاره کرده بودم نشان داد پادشاه آن رفوگر را طلبید وپرسید که مثل این کیسه رفو کردهٔ گفت بلی گفت اگر آن کیسه

---

3) V. §. 17. 4) a v. بردن. 5) V. §. 41. 6) a v. دیدن.
7) a v. شناختن.

را بینی[6]) شناسی[7]) گفت آری پادشاه کیسه را نمود رفوگر کیسه شناخت وگفت قاضی این شهر مرا برای رفو داده بود بادشاه قاضی را طلبید وگفت بر دیانتِ تو اعتمادی تمام داشتم بنابرین منصبِ قضا بتو دادم نمیدانستم که دزدی*) مال این شخص چرا دزدیدی گفت ای خداوند که میگوید گفت من میگویم پس کیسه را نمود ورفوگر را نشان داد قاضی شرمنده شد بادشاه قاضی را در زندان فرستاد ومالكِ کیسه را فرمود که نقدِ خود از قاضی بگیر قاضی ناچار نقد او را داد روز دیگر بادشاه قاضی را بردار کشید

حکایت ۹

شخصی را یک کیسهٔ دینار در خانه گم شد او بقاضی خبر کرد قاضی همه مردمانِ خانه را طلبید وهر کس یکیك چوب داد که همه در طولِ برابر بود وگفت هر که دزد است چُوب او بقدرِ یك انگشت درازتر**) خواهد شد چون همه را رخصت کرد شخصی که دزدیده بود ترسید وچوبِ خود را بقدرِ یك انگشت تراشید روز دیگر چون قاضی

---

*) Addendum puto بودی.

**) Ms. دراز.

همه را طلبید وچوبها دید معلوم کرد که دزد کیست[1] کیسه دینار ازو گرفت وسیاست نمود

حکایت ۱۰

شخصی با یکی شرط کرد که اگر بازی نیابم[1] یک آثار گوشت از اندام من بتراش چون بازی نیافت مُدعی ایفای شرط خواست او قبول نکرد هردو پیش قاضی رفتند قاضی مدعی را گفت مُعاف کن قبول نکرد قاضی برهم شد وفرمود که بتراش لیکن اندک اگر زیاده از آثار خواهی تراشید ترا سیاست خواهم نمود مدعی نتوانست ناچار شده معاف کرد

حکایت ۱۱

دو برادرِ مفلس بسفر رفتند ودر راه کیسه پر از زر ودو پارهٔ لعل یافتند برادر خُرد گفت که غرضِ من حاصل شد حالا بخانه باز خواهم رفت برادر بزرگ گفت سیرِ جهان خواهم کرد آن زر را قسمت کردند برادر کلان حصهٔ خود را به برادر خرد سپرد وگفت بزنِ من بده چون او بخانه رسید حصهٔ برادر بزن او داد مگر لعل نداد بعد

Narr. 9. [1]) V. §. 30. — Narr. 10. [1]) a v. یافتن.

سَه سال برادر کلان از سفر بخانه آمد پارهٔ لعل پیش زنِ خود ندید از برادر پرسید که لعل چه شد گفت بزن تو دادم گفت او میگوید که نیافتم گفت دروغ میگوید آن مرد زن خود را تنبیه آغاز کرد زن گریخت پیش قاضی رفت واحوال خود باز نمود قاضی شوهرِ او را با برادر او طلبید واز برادر او پرسید که چون لعل باین زن سپردی کسی آنوقت حاضر بود گفت دو کس قاضی فرمود بطلب او آنها را اندکی نقد داد وگفت با من بیائید[1]) وپیش قاضی بدروغ گُواهی دهید[2]) القصه آن هر دو گُواهی دادند قاضی شوهرِ آن زن را فرمود که برو واز زنِ خود پارهٔ لعل بگیر زن گریان[3]) پیش سلطان رفت واحوال خود عرض کرد سلطان فرمود چرا پیش قاضی نمیروی[4]) گفت رفته بودم لیکن بخوبی انصاف نکرد سلطان آن هر دو برادر وگواهان را طلبید وهَرّیَك را جُدَا کرد وسِوُم داد که بصورت آن لعل بسازید[5]) آن هر دو برادر یَکْسان ساختند وآن هر دو گواهان بصورت مختلف سلطان زن را فرمود که تو هم بساز عرض کرد که لعل گاهی ندیدم چگونه سازم سلطان گواهان را

Narr. 11. 1) a v. آمدن. 2) a v. دادن. 3) a v. گریستن 4) a v. رفتن. 5) a v. ساختن.

سیاست فرمود که اگر راست بگوئید خواهم گذاشت*) وگر نه خواهم کشت ناچار عرض کردند که بدروغ گواهی دادیم وسلطان برادر خرد را چند تازیانه زد اقرار کرد که تقصیر کردم پادشاه بر قاضی عِتاب فرمود که چرا بخوبی انصاف نکرد و لعل را بآن زن دهانید

حکایت ۱۲

جوانی پیر مردیرا صد دینار سپرد وبسفر رفت چون باز آمد دینار خود خواست پیر مرد انکار کرد که مرا ندادهٔ[1]) جوان پیش قاضی ظاهر نمود قاضی پیر مرد را طلبید وپرسید که این جوان زر بتو سپرد گفت نه قاضی جوانرا فرمود کسی گواه داری[2]) گفت نه قاضی پیر مرد را گفت سوگند بخور جوان گریان شد وگفت او را از سوکند هیچ باك نیست[3]) بارها سوکندِ دروغ خورده است قاضی جوانرا گفت آنوقت که زر باو سپردی کجا نشسته بودی گفت زیر درختی گفت چرا گفتی که گواه ندارم آن درخت گواه تست نزد آن درخت برو و بگو که قاضی ترا می طلبد پیر مرد تبسم کرد جوان گفت ای قاضی

---

*) Ms. كذاست.

Narr. 12. [1]) V. §. .40 [2]) a v. داشتن. [3]) V. §. 30.

می ترسم که درخت از حکم تو نخواهد آمد قاضی گفت مهر من ببر[4]) وبگو که این مهرِ قاضی است البته خواهد آمد جوان مُهرِ قاضی گرفت ورفت قاضی بعد ساعتی از پیر مرد پرسید که آن جوان نزد درخت رسیده باشد گفت نه چون جوان نزد درخت رفت ومهرِ قاضی نمود وگفت قاضی ترا می طلبد از درخت هیچ نشنید غمگین باز آمد وگفت مهرِ تو درخت را نمودم هیچ جواب نداد قاضی گفت درخت آمد وگواهی داده باز رفت پیر مرد گفت ای قاضی این چه سخن است هیچ درخت اینجا نه آمد قاضی گفت راست میگوئی نه آمد لیکن آنوقت که از تو پرسیدم که جوان نزد درخت رسید جواب دادی که نرسید اگر تو زیر آن درخت نقد نگرفتی چرا نگفتی که کدام درخت است آنرا نمیدانم ازین معلوم میشود که جوان راست میگوید پیر مرد الزام یافت وزر بجوان داد

حکایت ۱۳

ماهیگیری همیشه ماهیان دریا گرفتی[1]) ودر بازار فروختی یک ماهی زِندَه گرفت و آنچنان خوب گاهی

[4]) a v. بردن. — Narr. 13. [1]) V. §. 41.

نگرفته بود در دلِ خود گفت که اگر این ماهی را در بازار بفروشم زیاده از دو سه فلوس نخواهم یافت مصلحت آنست که پیش پادشاه برم البّته بسیار انعام خواهد داد القصه ماهی را پیش پادشاه برد پادشاه چون ماهی را دید بسیار پسندید وخشنود شد و حکم کرد که ماهی گیر را صد روپیه دهند وزیر آنوقت حاضر بود در گوشِ پادشاه عرض کرد که برای یك ماهی اینقدر نقد دادن مصلحت نیست پادشاه جواب داد که اگر ندهم جای شرم است زیراکه حکم کرده ام وزیر گفت مصلحت آنست که از ماهی گیر به پرسید[2]) که این ماهی نر است یا ماده اگر بگوید که نر است ماده را بخواهید اگر بگوید ماده است نر را بخواهید ماهی گیر مثلِ آن آوردن نخواهد توانست پس انعام هم نخواهد یافت پادشاه سخن وزیر پسندید واز ماهی گیر پرسید که این ماهی نر است یا ماده ماهی گیر جواب داد که این ماهی خُنثی*) است پادشاه بسیار خندید و دو صد روپه او را بخشید

*) Ms. حنثی.

[2]) Numero plurali in alloquendo saepe utuntur quibus cum nobiliore sermo est: cujus rei exempla infra haud raro reperies, v. Narr. 42. 49. 55. 59.

حکایت ۱۴

سوداگران پیش پادشاهی رفتند واسپان را برو عرض کردند پادشاه بسیار پسندید وخرید و لك روپه زیاده از قیمت اسپان بسوداگران داد و فرمود که از ملك خود باز اسپان را بیارید[1] سوداگران رخصت شدند روزی پادشاه در حالت خوشی ومستی وزیر را گفت که اسامی*) جمیع احمقان بنویس[2] وزیر عرض کرد که پیش ازین نوشته ام و اول نامها نام حضرت است پرسید چرا گفت سوداگران را لك روپه که برای آوردن اسپان بی ضامنی واطلاع مساکن آنها عنایت شد علامت حماقت**) است پادشاه گفت اگر سوداگران اسپان را بیارند پس چه باید[3] کرد گفت اگر بیارند نام حضرت از دفتر احمقان محو خواهم کرد نام سوداگران آنجا خواهم نوشت

حکایت ۱۵

روزی شاعری تقصیری کرد پادشاه جلاد را فرمود که رو

---

*) Ms. آسامی.

**) Mscr. حماقت.

Narr. 14. [1]) a v. آوردن. [2]) a v. نوشتن. [3]) a v. بایستن.

بروی من او را بکش[1]) لرزه در اندامِ شاعر افتاد ندیمی
او را گفت این چه نامردی وبیجگری است مردان گاهی
اینچنین نمیترسند شاعر گفت ای ندیم اگر تو مردی[2])
بیا بجای من بنشین تا من برخیزم[3]) پادشاه این لطیفه
پسندید و خندید تقصیر او معاف فرمود

حکایت ۱۶

گوژی را گفتند میخواهی که پشت تو راست گردد[1])
یا پشت دیگر مردان همچو پشت تو گوژ شود گفت
میخواهم که پشت دیگر مردمان گوژ گردد تا از آن
چشم که دیگران مرا میبینند[2]) من آنها را نه ببینم

حکایت ۱۷

شخصی هر روز شش نان میخرید روزی دوستی از وی
پرسید که شش نان هر روز چه میکنی گفت نانرا نگاه
میدارم و یک نان را می اندازم[1]) ودو نان را واپس میکنم
ودو نان قرض میدهم آن دوست گفت سخن تو هیچ
نمی فهمم صاف بگو گفت یک نان که میدارم میخورم

Narr. 15. [1]) a v. کشتن. [2]) Pro ای مرد; V. §. 30. [3]) a v. برخاستن. — Narr. 16. [1]) a v. گردیدن. [2]) a v. دیدن. — Narr. 17. [1]) a v. انداختن.

ونانی که می اندازم خُوشدامن را میدهم ودو نان که واپس میکنم مادر و پدر را میدهم ودو نان که قرض میدهم پسران خود را میدهم

حکایت ۱۸

امیر تیمور لنك چون بهندوستان رسید مُطرِبان*) را طلبید وگفت از بزرگان شنیده ام که درین شهر مطربانِ کامل اند مطربی نابینا پیش پادشاه حاضر شد وسُرود آغاز کرد پادشاه بسیار خوش گردید ونام او پرسید گفت نامِ من دولت است پادشاه گفت دولت هم کور میشود او جواب داد اگر دولت کور نبودی بخانهٔ لنك نیامدی پادشاه این جواب پسندید وانعام بسیار باو داد

حکایت ۱۹

شخصی نزد طبیب رفت وگفت شکمِ من درد میکند دوا کن طبیب پرسید امروز چه خوردهٔ گفت نانِ سوخته طبیب دوا در چشمِ او کردن خواست آن شخص گفت ای طبیب درد شکم را با چشم چه نسبت حکیم گفت اول ترا دوای چشم می باید[1]) کرد زیراکه

*) Ms. ومطربان.
Narr. 19. [1]) a v. بایستن.

اگر چشمت [2]) درست بودی نان سوخته نمی خوردی

حکایت ۲۰

روزی پادشاه از شاعری رنجید جلاد را فرمود که رو بروی من بکش جلاد برای شمشیر آوردن رفت شاعر حاضران را گفت تا شمشیر آورده شود مرا سیلی‌ها نزنید[1]) که پادشاه خوش شود پادشاه تبسم نمود وتقصیر او بخشید

حکایت ۲۱

شاعری توانگری را مدح کرد هیچ نیافت پس هجو کرد توانگر او را هیچ نگفت روز دیگر شاعر بر دروازهٔ او رفت ونشست توانگر گفت ای شاعر مدح کردی هیچ ترا ندادم هجو کردی هیچ نگفتم حالا چرا نشستهٔ گفت حالا میخواهم که اگر بمیری[1]) مرثیه تو بگویم

حکایت ۲۲

پادشاه در خواب دید که تمام دندان‌های او افتاده اند از منجّمی تعبیر آن پرسید گفت که اولاد واقارب پادشاه همه رو بروی پادشاه خواهند مرد پادشاه درخشم

[2]) V. §. 21. — Narr. 20. [1]) a v. زدن. — Narr. 21. [1]) a v. مردن.

شد و منجم را قید کرد و منجمِ دیگر را طلبید وتعبیر آن خواب پرسید عرض کرد که از همه اولاد واقارب پادشاه زیاده تر[1]) خواهد زیست پادشاه این نکته پسندید وانعام داد

حکایت ۲۳

شخصی مرتبهٔ بزرگ یافت دوستی برای تهنیت پیش او رفت آن شخص پرسید کیستی[1]) وچرا آمدهٔ دوست او شرمنده گردید وگفت مرا نمی شناسی[2]) دوست قدیم تو ام برای تعزیت نزد تو آمده ام شنیده ام که کور شدهٔ

حکایت ۲۴

پادشاه در جنگ شکست یافت شخصی از فوج دشمن او را گرفت ونشناخت که پادشاه است اسبابِ خود بر سرِ او نهاد چون بمنزل رسید قدری برنج او را داد که بپز[1]) و بخور پادشاه بسیار گرسنه بود برنج را در سبو کرد و بر آتش نهاد وخود از آتش دور نشست سگی آمد وسبو را گرفت گریخت پادشاه خندید آن شخص بر پادشاه غصه کرد وگفت ای احمق*) سگ سبوی ترا برد وتو

---

*) Ms. احمف.

Narr. 22. [1]) V. §. 18. — Narr. 23. [1]) V. §. 30. [2]) a v. شناختن. — Narr. 24. [1]) a v. پختن.

خنده کردی بگو سبب چیست پادشاه خاموش ماند چون تازیانه یافت گفت روزی چنان بودم که هرگاه برای شکار میرفتم صد شتر اسبابِ باورچیخانهٔ من همراه میرفت امروز چنان هستم که مشتِ برنج هم سگ نگذاشت آن شخص عذر تقصیران نمود وگذاشت

حکایت ۲۵

روزی مرغی بر درختی نشسته بود پادشاه او را دید و با حاضران گفت که این را به تیر خواهم کشت تیر و کمان را گرفت و تیر بر مرغ انداخت وخطا کرد مرغ پرید پادشاه بسیار خجل گردید شخصی برای دفعِ خجلت گفتن گرفت که پادشاه اگر چه اول مرغ را کشتن خواست کشتن می توانست لیکن بر جانِ او رحم کرد وقصداً خطا نمود

حکایت ۲۶

شخصی یک طوطی پرورد او را زبان پارسی آموخت طوطی در جواب هر سخن میگفت درین چه شک روزی آن شخص طوطی را در بازار برای فروختن برد صد روپیه قیمت آن ظاهر کرد مغلی از طوطی پرسید که لایق صد روپیه هستی گفت درین چه شک مغل خوشنود شد

وطوطی خرید و بخانه خود برد هر سخن که با طوطی میگفت جواب آن دربین چه شك می یافت در دل شرمنده وپشیمان گردید وگفت حماقت کردم که چنین طوطی خریدم طوطی گفت دربین چه شك مغل را تبسم آمد وطوطی را آزاد کرد

حکایت ۲۷

روزی پادشاهی مع شاهزاده بشکار رفت چون هوا گرم شد پادشاه وشاهزاده کبادهٔ خود را بر دوش مسخره نهادند پادشاه تبسم کرد و گفت ای مسخره بر تو بار یك خَر است گفت بَلکِه بار دو خَر است

حکایت ۲۸

دانشمندی در مسجدی نشسته با مردمان وعظ میگفت شخصی در آن مجلس هر روز میگریست روزی دانشمند گفت که سخن من در دل اِین شخص اثر بسیار میکند ازین سبب میگرید دیگران آن شخص را گفتند که در دلِ ما سخنِ دانشمند اثر نمیکند تو چگونه دل داری که میگرئی گفت بر سخنِ دانشمند نمیگریم بلکه یك خصی پرورده بودم او را بسیار دوست داشتم چون خصی پیر شد مرد هرگاه دانشمند سخن میگوید وریش

او میجنبد خصی مرا یاد می آید زیراکه او هم اینچنین ریش دراز داشت

حکایت ۲۹

شخصی دستار درویشی گرفت وگریخت درویش بگورستان رفت و نشست مردمان او را گفتند که آن شخص دستار ترا بطرف باغ برد در گورستان چرا نشستهٔ وچه میکنی گفت او نیز آخر اینجا خواهد آمد ازین سبب اینجا نشسته ام

حکایت ۳۰

پادشاه با وزیر خرما میخورد و تخم خرما نزد وزیر می انداخت بعد خوردن وزیر را گفت بسیار خوار هستی زیرا که تخم خرما بسیار پیش تو افتاده است وزیر گفت جهان پناه بسیار خوار هستند که نه تخم گذاشتند نه خرما

حکایت ۳۱

روزی سکندر با حاضران*) گفت که گاهی کسی را محروم نکردم هر کس هر چه از من خواست بخشیدم

---

*) Ms. خاضران.

آنوقت شخصی عرض کرد که خداوند مرا یک درم در کار است ببخش سکندر گفت از پادشاهان چیز محقر خواستن بی ادبی است آن شخص**) گفت که اگر پادشاه را یکدرم دادن شرم می آید ملکی مرا بخش سکندر فرمود اول سوال کردی کم از مرتبهٔ من ودیگر سوال کردی زیاده از مرتبهٔ خود هر دو سوال بیجا کردی آن شخص لاجواب وشرمنده گردید

حکایت ۲۳

پادشاهی از مسخره برنجید[1]) و زیر پای فیل انداختن فرمود مسخره شور نمود ای خداوند من ضعیف لایق پای فیل نیستم مرا زیر پای صَعوه انداز و زیر پای فیل وزیر را که وزیر فربه است استخوانهای او در پای فیل نخواهند خَلید پادشاه طرف وزیر دید وتبسم کرد وگفت چه میگوئی وزیر عرض کرد که برای خدا تقصیر این حرامزاده ببخش وگرنه مرا نیز در بلا خواهد انداخت پادشاه را سخن مسخرهٔ وشفاعتِ وزیر پسند آمد تقصیر معاف کرد وخلعت بخشید

---

*) Ms. ساخص.

Narr. 32. [1]) §. 37.

حکایت ۳۳

شیری و مردی در یك خانه تصویر خود را*) دیدند**) مرد شیر را گفت میبینی شجاعتِ انسان که شیر را تابع کرده است شیر گفت مصور این انسان است اگر شیر مصور بودی این چنین نبودی.

حکایت ۳۴

شخصی پیش یك[1]) نویسنده رفت و گفت خطی بنویس[2]) گفت پای من درد میکند آن شخص گفت ترا جای فرستادن نمیخواهم که چنین عذر میکنی جواب داد که این سخن تو راست است لیکن هر گاه که برای کسی خط می نویسم طلبیده میشوم برای خواندن آن زیرا که دیگرِ شخص خطِ من خواندن نمی تواند

حکایت ۳۵

شخصی خطی می نوشت مردی بیگانه نزد او نشست وطرف خط می دید آن شخص در خط نوشت که مردی بیگانه و احمق***) نزد من نشسته است و خط را میخواند ازین سبب هیچ راز نمی نویسم آن مرد گفت

---

*) Ms. ها. **) Ms. دیدید. ***) Ms. آحمق.
Narr. 34. [1]) V. §. 17. [2]) a v. نوشتن.

مرا احمق می پنداری چرا راز نمی نویسی خطِ تو خوانده ام نویسنده گفت اگر خط من خواندی چگونه معلوم کردی که چنین نوشته ام

حکایت ۳۶

روزی باز خروسی را گفت بسیار بیوفا هستی مردمان ترا می پروردند وبرای تو خانه می سازند[1]) وهرگاه ترا گرفتن می خواهند چرا میگریزی[2]) من اگر چه مرغِ جنگلی ام لیکن چند روز که از دست مردمان طعمه میخوردم برای ایشان شکار میکنم هر چند دور میروم چون طلبیده میشوم باز می آیم خروس جواب داد که گاهی بازی را بر سیخ دیدهٔ ومن بسیار خروسان را بر سیخ کباب وبسیار خروسان بر آتش بریان دیده ام تو بسیار دور گریزی اگر بازی را بر سیخ بینی باز لا جواب شد

حکایت ۳۷

دانشمندی مصاحب پادشاه بود موی ریشِ خود میکند[1]) روزی پادشاه او را گفت که اگر بار دیگر موی ریش خواهی بر کند بر تو سیاست خواهم کرد بعد چند

Narr. 36. [1]) a v. ساختن. [2]) a v. گریختن — Narr. 37. [1]) Imperf. vbi. کندن.

روز دانشمند کاری کرد که پادشاه مِهربان گردید واو را گفت هر چه بخواهی ترا ببخشم دانشمند گفت ریشِ من مرا به بخش دیگر هیچ نمیخواهم پادشاه تبسم کرد وگفت اگر خوشی تو در همین است بخشیدم

حکایت ۳۸

زشت روی پیش طبیب رفت وگفت بر زشت ترین[1] جای مرا دنبلی شده است دوا بده طبیب بر روی او نظر کرد وگفت دروغ میگوئی روی تو می بینم بران هیچ دُنبل نیست

حکایت ۳۹

شخصی نوکر خود را گفت که علی الصباح اگر دو زاغ را یکجا نشسته بینی مرا خبر کن که آنها را خواهم دید و شگون نیك خواهم یافت تمام روز مرا بخوشی خواهد گذشت القصه نوکرِ او دو زاغ را یکجا دید صاحبِ خود را خبر داد صاحب او چون بیرون آمد یک زاغ را دید دیگر زاغ پریده بود بسیار بر نوکر غضب*) کرد وتازیانه زدن گرفت همان وقت دوستی برای او طعام فرستاد نوکر عرض نمود که ای خداوند یك زاغ را

*) Ms. غصب.

Narr. 38. [1]) V. §. 18.

دیدی طعام یافتنی اگر دو زاغ را می دیدی می یافتنی
که من یافتنم

حکایت ۴۰

طبیبی*) هرگاه بگورستان رفت چادر بر سر روی خود
کردی[1]) مردمان پرسیدند که سبب این چیست گفت از
مردگانِ[2]) این گورستان شرم میکنم زیرا که از دوای من مرده اند

حکایت ۴۱

روزی پادشاهی ظالم تنها از شهر بیرون رفت شخصی
را زیر درختی نشسته دید پرسید که پادشاه این ملك
چگونه است ظالم یا عادل گفت بسیار ظالم است پادشاه
گفت مرا می شناسی گفت نه گفت منم سلطان این ملك
مرد نترسید وپرسید مرا می دانی[1]) پادشاه گفت نه گفت
پسرِ فلان سوداگر ام هر ماه سه روز دیوانه می شوم امروز
یك از آن سه روز است پادشاه خندید واو را هیچ نگفت

حکایت ۴۲

شاعری پیش تونگری رفت وبسیار او را ستود تونگر

---

*) Ms. طبی.

Narr. 40. [1]) V. §. 41. [2]) V. §. 11. — Narr. 41. [1]) a v. دانستن.

خوشنود شد وگفت نزد من نقد نیست لیکن غله بسیار اگر فردا بیائی بدهم شاعر بخانهٔ خود رفت ووقتِ فجر نزد تونگر باز آمد تونگر پرسید چرا آمدی گفت دیروز وعدهٔ دادنِ غلی کردید[1]) ازین سبب آمده ام تونگر گفت عجب احمق*) هستی تو از سخن مرا خوش کردی من نیز ترا خوش نمودم حالا غله چرا دهم شاعر شرمنده شده باز رفت

حکایت ۴۳

درویش تقصیر بزرگ کرد پیش حبشی کُوتوال بردند کُوتوال حکم کرد که تمام روی درویش سیاه کنید ودر تمام شهر گردانید درویش گفت ای کُوتوال نصف روی من سیاه**) کن وگرنه همه مردمان شهر خواهند دانست که حبشی کُوتوال هستم کُوتوال ازین سخن خندید و تقصیرِ درویش معاف کرد

حکایت ۴۴

نابینای در شبِ تار چراغ در دست و سبو بر دوش گرفته در بازار میرفت شخصی از وی پرسید که ای

*) Ms. آحمق. **) Ms. سپاه.

Narr. 42. 1) Cf. Narr. 13. not. 2.

احمق*) روز و شب در چشمِ تو یکسان است از چراغ
ترا چه فایده نابینا خندید وگفت این چراغ برای من
نیست بلکه برای تست تا در شب تار سبوی مرا نشکنی[1]

حکایت ۴۵

درویشی بر دوکانِ بقالی رفت ودر خریدن شِتابی
کرد بقال درویش را دشنام داد درویش در خشم شد
وپاپوشی بر سر بقال زد بقال پیش کوتوال رفت ونالش
نمود کوتوال درویش را طلبید وپرسید که چرا بقال را زدی
درویش گفت که بقال مرا دشنام داد کوتوال گفت ای
درویش تقصیر بزرگ کردی لیکن فقیر هستی ازین سبب
ترا سیاست نمیکنم برو هشت آنه به بقال بده که سزای
تقصیر تو همین است درویش یکروپیه از جیبِ خود بر
آورد و در دستِ کوتوال داد و یک پاپوش بر سر کوتوال
زد وگفت اگر چُنین انصاف است هشت آنه تو بگیر[1]
و هشت آنه آن را بده

حکایت ۴۶

نقّاشی در شهر رفت وآنجا پیشه طبابت آغاز کرد

---

*) Ms. آحمق.

Narr. 44. [1] a v. شکستن. — Narr. 45. [1] a v. گرفتن.

بعد چند روز شخصی از وطن او در آن شهر رسید واو را دید پرسید که حالا چه پیشه*) میکنی گفت طبابت پرسید چرا گفت از برای آنکه اگر درین پیشه تقصیری میکنم خاك آن را می پوشد

حکایت ۴۷

شاعری مسکین پیش تونگری رفت وچنان نزدیك او نشست که در میانِ شاعر و تونگر از یك وجب زیاده تفاوت نبود تونگر ازین سبب برهم شد وروی ترش کرد پرسید که در میان تو وخر چه تفاوت است گفت بقدرِ یك وجب تونگر ازین جواب بسیار خجل شد وعذر نمود

حکایت ۴۸

گدای بر دروانهٔ تونگری رفت و سوال کرد از اندرونِ خانه جواب آمد که بی بی در خانه نیست گدا گفت پارهٔ نان سوال کرده بودم بی بی را نخواستم که چنین جواب یافتم

حکایت ۴۹

پادشاهی دانشمندی را طلبید وگفت می خواهم که

---

*) Ms. بیشه

ترا قاضی این شهر کنم دانشمند گفت لایق این کار نیم پادشاه پرسید چرا جواب داد آنچه گفتم اگر راست گفتم مرا معذور دارید[1]) و اگر دروغ پیش دروغ گوی را قاضی کردن مصلحت نیست پادشاه عذر دانشمند پسندید و اورا معذور داشت

حکایت ۵۰

روزی امیری بر میخ تیر می انداخت تیر اندازان بسیار آنجا حاضر بودند تیرِ کسی بر میخ نمیرسید فقیری آنجا رفت و از امیر چیزی سوال کرد امیر تیر و کمانِ خود در دستِ فقیر داد و فرمود میخ را بزن[1]) فقیر تیر بر میخ پرتاب کرد واتفاقاً بزد[2]) امیر بسیار خوشنود گردید وصد روپه فقیر را بخشید و رخصت کرد وفقیر امیر را گفت سوال کردم هیچ نیافتم امیر روی درهم کشید وگفت صد روپه ترا بخشیدم میگوئی هیچ نیافتم این چه سخن است فقیر گفت صد روپه میخ زده گرفتم واز سوال چه یافتم امیر خندید وانعامِ دیگر هم بخشید

Narr. 49. [1]) a v. داشتن. Cf. Narr. 13. not. 2. — Narr. 59. [1]) a v. زدن. [2]) V. §. 37.

حکایت ۵۱

شبی قاضی در کتاب دید که هر که سر خورد میدارد[1]) وریش دراز احمق میشود قاضی سر خورد داشت وریش بسیار دراز با خود گفت که سر را بزرگ کردن نمی توانم[2]) لیکن ریش را کوتاه خواهم کرد مقراض تلاش کرد نیافت ناچار نیم ریش*) را در دست گرفت و نیم نزد چراغ برد چون موی را آتش گرفت شعله بر دستِ او رسید ریش را گذاشت همه ریش او سوخته شد قاضی بسیار شرمنده گردید به سبب اینکه هر چه در کتاب بود باثبات رسید

حکایت ۵۲

روزی پادشاهی بر بامِ قصر خود نشسته بود شخصی را زیر دیوار استاده دید که مرغی در دست گرفته می نمود پادشاه او را طلبید وپرسید چرا مرغ بمن می نمائی گفت ای خداوند با شخصی از طرف حضرت شرط کردم

---

*) Ms. ربس.

Narr. 17. [1]) a v. داشتن. [2]) a v. توانستن. — Narr. 52. Hanc historiam Mirchond tradit de Mahmudo Gasnevico Sultano. Wilken chrest. p. 151, sq.

واین مرغ در بازی یافتم برای خداوند آورده ام پادشاه خوشنود گردید ومرغ در مطبخ فرستاد بعد از دو سه روز باز آن شخص پیش پادشاه آمد وگوسپندی آورد وگفت این هم از نام آن حضرت در بازی یافته ام پادشاه آن را نیز قبول کرد سیوم بار پیش پادشاه رفت وشخصی دیگر را با خود برد چون پادشاه اورا تهی دست دید پرسید برای من هیچ نه آوردهٔ عرض کرد از طرف حضرت با این شخص دو هزار روپیه را شرط نمودم و بازی نیافتم حالا این شخص برای زر پیش حضرت آمده است پادشاه تبسم کرد وزر اورا بخشید وفرمود گاهی از طرف من با کسی قمار مباز[1]) دیگر هیچ از تو نخواهم گرفت و نه ترا چیزی خواهم داد

حکایت ۵۳

شخصی در خواب با شیطان ملاقات کرد یك سیلی بروی او زد و ریش او را گرفت وگفت ای ملعون دشمنِ ما هستی و برای فریب دادن با مردمان ریش دراز میداری چون سیلی دیگر بر روی او زد بیدار شد و ریش خود

Narr. 52. [1]) a v. بازیدن. Cf. §. 38.

در دست خود دید شرمنده گردید و بر خود خندید

حکایت ۵۴

شخصی پیش درویشی رفت و سه سوال کرد اول آنکه چرا میگوئی که خدا همه جا حاضر است هیچ جا نمی بینم[1]) که کجاست دویم آنکه انسان را برای تقصیری چرا سیاست میکند هر چه میکند خدا میکند انسان را هیچ قدرت نیست وبی ارادت*) خدا هیچ نمی تواند کرد واگر انسان را قدرت بودی همه کارها برای خود بهتر کردی سیوم آنکه شیطان را در آتش**) دوزخ چگونه عقوبت تواند کرد زیراکه سرشت او از آتش است وآتش در آتش چه اثر خواهد کرد درویش کلوخی بزرگ بر سر او زد آن شخصی گریان[2]) پیش قاضی رفت وگفت از فلان درویش سه سوال کردم بر سر من چنان کلوخی زد که سر من درد میکند وهیچ جواب نداد قاضی درویش را طلبید وگفت چرا کلوخ بر سر او زدی وجواب ندادی درویش

---

*) Ms. آرادت.

**) Ms. انش.

Narr. 54. [1]) a v. دیدن. [2]) a v. گرستن.

گفت که آن کلوخ جواب سخن اوست میگوید دَرْد در سر دارد بنماید که کجاست تا من خدا را باو بنمایم وچرا پیش حضرت نالِش من نمود هر چه کرد خدا کرد بی ارادت خدا اورا نزدم مرا چه قدرت است و سرشت او خاك است از خاك چگونه به او رنج رسید آن شخص شرمنده گردید قاضی جواب درویش بسیار پسندید

حکایت ٥٥

سَواری در شهری رفت شنید که اینجا دزدان بسیار اند وقتِ شب سائیس را گفت که تو بخُسْپ*) من بیدار خواهم ماند زیراکه مرا بر تو اعتماد نیست سائیس گفت ای خداوند این چه سخن است نمی پندم[1]) که من در خواب باشم و صاحب بیدار زنهار اینچنین نخواهم کرد القصه صاحبِ او خفت وبعد یك پاس بیدار گردید سائیس را گفت چه میکنی گفت در فکر هستم که خدا زمین را بر آب چگونه گسترد گفت میترسم[2]) که دزدان آیند و ترا خبر نشود گفت ای خداوند خاطر جمع دارید[3])

---

*) Ms. بخست.

Narr. 55. [1]) a v. پندشتن. [2]) a v. ترسیدن. [3]) V. Narr. 13. not. 2.

خبردار هستم سوار باز خفت ونصف شب ببیدار شد وپرسید ای سائیس چه میکنی گفت در فکرم که خدا آسمان را چگونه بی ستون استاده کرد گفت در فکر تو میترسم که مبادا دزدان اسپ را برند گفت ای خداوند بیدار هستم چگونه دزدان خواهند آمد سوار گفت اگر خفتن میخواهی بخسپ من بیدار خواهم ماند گفت مرا خواب نمی آید سوار باز خفت وچون ساعتی شب باقی ماند بیدار شد سائیس را پرسید چه میکنی گفت در فکر هستم که اسپ را دزد برده است فردا زین را من بر سر خواهم برداشت یا صاحب

حکایت ٥٦

درویشی نزد بخیلی رفت وچیزی سوال کرد بخیل گفت اگر یک سخن من قبول کنی هر چه بگوئی خواهم کرد درویش پرسید آن سخن چیست گفت گاهی از من چیزی[1]) مخواه دیگر هر چه بگوئی بکنم

حکایت ٥٧

شخصی با بخیلی دوستی داشت روزی بخیل را گفت

---

[4]) V. §. 30. — Narr. 56. [1]) a v. خواستن. Cf. §. 38.

که حالا بسفر میروم انگشتری خود بمن بده آن را با خود خواهم داشت هر گاه او را خواهم دید ترا یاد خواهم کرد جواب داد که اگر مرا یاد داشتن میخواهی هر گاه انگشت خود خالی بینی مرا یاد کن که انگشتری از فلان خواسته بودم نداد

حکایت ۵۸

دانشمندی در شهری رفت شنید که دربن شهر شخصی سَخاوت بسیار میکند ومسافران را طعام میداد*) دانشمند با پارچه کهنه وکثیف پیش او رفت آن شخص هیچ التفات نکرد جای نشستن ندارد دانشمند شرمنده شد وباز آمد روزِ دیگر پارچه پاکیزه بکرایه گرفت وپوشیده پیش او رفت صاحب خانه تعظیم او کرد و نزد خود نشانیده[1]) وطعام لذیذ برای او خواست دانشمند چون بر طعام نشست لقمه در پارچهٔ خود نهادن گرفت صاحبِ خانه پرسید چرا این چنین میکنی گفت دیروز با پارچه کهنه آمده بودم هیچ طعام نیافتم امروز که پارچهٔ خوب دارم میپندارم این طعام برای پارچه است نه

*) Ms. میدید.

Narr. 58. [1]) V. §. 41.

برای من آن شخص شرمنده گردید وعذر نمود

حکایت ۵۹

پادشاهی بر دشمن فوج فرستاد آن فوج شکست یافت شخص جلد نزد پادشاه آمد و خبر رسانید که فوج شما[1] فتح یافت پادشاه بسیار خشنود شد بعد از دو روز خبر هزیمت یافت پادشاه بر آن شخص سیاست کردن خواست عرض کرد که ای خداوند لایق سیاست نیم زیراکه دو روز شما را خشنود کردم*) چرا مرا ناخوش میکنید پادشاه این لطیفه را پسندید واورا انعام[2] فرمود

حکایت ۶۰

پادشاهی از منجمی پرسید که چند سال عمر من باقی است گفت ده سال پادشاه بسیار متفکر گردید وهمچو بیچاره بر بستر افتاد وزیر بسیار عاقل بود منجم را رو بروی پادشاه طلبید وپرسید که چند سال عمر تو باقی است گفت بیست سال وزیر همان وقت از شمشیر منجم را رو بروی پادشاه بقتل رسانید پادشاه

*) Ms. کرم.

Narr. 59. 1) V. Narr. 13. not. 2. 2) scil. دادن.

خشنود گردید و حکمتِ وزیر پسندید وباز سخن هیچ منجم نشنید

حکایت ۶۱

شخصی گرسنه میرفت اعرابی را دید که بر کنارهٔ برکه طعام میخورد نزد او رفت وگفت از طرف خانه تو می آیم اعرابی پرسید که زن و فرزند وشتر من همه بخیریت اند گفت بلی اعرابی را خاطر جمع شد وباز بر آن شخص نظر نکرد آن شخص آغاز کرد که ای اعرابی این سگ بحضور نشسته است اگر سگِ تو زنده میماند چنین می شد اعرابی سر بالا کرد گفت سگِ من از چه سبب مرد گفت گوشتِ شتر تو بسیار خورد پرسید شتر چگونه مرد گفت زنِ تو مرد ازین سبب کسی او را کاه ودانه وآب نداد پرسید زن چگونه مرد گفت در غم پسر تو بسیار گریست و سَنگ بر سر و سینهٔ خود زد پرسید پسر چگونه مرد گفت خانه برو افتاد اعرابی چون احوال خانه خرابی شنید خاك بر سر انداخت وطعام را همان جا گذاشت وطرفِ خانه خود روانه[1]) شد آن شخص بدین حکمت طعام یافت

Narr. 61. [1]) a v. رفتن.

حکایت ٦٢

بخیلی دوستی را گفت یکهزار روپیه نزد من است می خواهم که این روپیه‌ها را بیرون شهر دفن کنم و سوای تو با کسی این راز نگویم القصه هر دو کسان بیرون شهر رفته زیر درختی نقد مذکور را دفن کردند بعد چند روز بخیل تنها زیر آن درخت رفت از نقد هیچ نشان نیافت با خود گفت که سوای آن دوست کسی دیگر نبرد لیکن اگر ازو[1]) بپرسم هرگز مرا نخواهد کرد*) پیش بخانهٔ او رفت و گفت بسیار نقد بدست من آمده است می خواهم که همانجا نهم[2]) لیکن اگر فردا بیائی[3]) با هم برویم دوست مذکور بطمعِ نقد بسیار آن قدر آنجا باز نهاد بخیل روز دیگر آنجا تنها رفت نقدِ خود یافت حکمت خود را پسندید وباز بر دوستی دوستان اعتماد نکرد

حکایت ٦٣

دو مصوِر با هم گفتند که ما هر دو کسان تصویر بکشیم به بینیم که کدام خوب میکشد یك مصور خوشهٔ

*) Ita Ms. legendum conjecturo داد s. گفت.

Narr. 62. [1]) از او. [2]) a v. نهادن. [3]) Fut. vbi. آمدن.

انگور نقش نمود وآن را بر دروازه آویخت مرغان آمدند وبر آن منقار زدند مردمان آن تصویر را بسیار پسندیدند و در خانهٔ مصورِ دیگر رفتند پرسیدند که کُجا تصویر کشیدهٔ گفت در پس این پرده مصور اول خواست که پرده بردار وچون دست بر پرده نهاد معلوم کرد که پرده نیست بلکه دیوار است که بر آن تصویر کشیده است مصورِ دیگر گفت که تو چنان کشیدی که مرغان فریفتند و من چنان تصویر کشیدم که مصور فریفت

حکایت ۶۴

روزی شخصی با خود میگفت که هر چه در زمین وآسمان است همه برای من است مرا خدا بزرگ آفریده[1] درین اثنا پشه بر بینی او نشست وگفت ترا چنین غرور نشاید[2] زیرا که هر چه در زمین و آسمان خدا برای تو آفرید ترا برای من بدانی[3] که از تو بزرگترم

حکایت ۶۵

پادشاهی آهنگری را فرمود که جوشنی خوب برای من تیار کن آهنگر تیار کرده پیش پادشاه برد پادشاه

Narr. 64. [1]) V. §. 41. [2]) a v. شایستن. [3]) a v. دانستن.

قصد آزمودن جوشن را بر زمین نهاد و إشمشیر*) بر آن زد دو نیم شد آهنگر را فرمود که اگر باز چنین جوشن خواهی ساخت سر تو دو نیم خواهم کرد آهنگر بخانهٔ خود رفت دختری داشت باو این احوال گفت دختر اورا مصلحت داد که باز جوشن بساز این باز من پیش پادشاه خواهم برد القصه آهنگر جوشن ساخت دختر او آن جوشن را پوشید و شمشیری در دست گرفت وپیش پادشاه رفت و عرض کرد که حالا جوشن را بیازمائید[1] پادشاه گفت چرا این را پوشیدهٔ گفت ای خداوند دستور آن است که جوشن بر اندام آزموده میشود ازین سبب پوشیده ام پادشاه این سخن پسندید واورا انعام بخشید

حکایت ٦٦

روزی پادشاهی با وزیر برای سیر رفت بکشتزاری رسید درختانِ گَنْدُمْ دید اَز قد ادم**) درازتر پادشاه متعجب شد وگفت چنین دراز درختان گندم گاهی ندیدم وزیر عرض کرد که خداوند در وطنِ من درختانِ

*) Ms. شمشر. **) Mscr. آدم.
Narr. 65. [1]) V. §. 38. Cf. Narr. 13. not. 2.

گندم همچو قدِ فیل بلند میشوند پادشاه تبسم نمود
وزیر با خود گفت که پادشاه سخنِ من*) دروغ پنداشت
ازین سبب تبسم کرد چون از سیر باز آمد خط بمردمانِ
وطن خود برای چند درختانِ گندم فرستاد تا که خط
آنجا رسید فصلِ گندم گذاشته بود القصه بعد یکسال
درختان از آنجا رسیدند وزیر پیش پادشاه برد پادشاه
پرسید چرا آوردی عرض کرد که در سالِ گذشته روزی
عرض کرده بودم که درختان گندم همچو قدِ فیل بلند
میشوند تبسم کردند با خود گفتم که سخن من دروغ
پنداشتند برای تصدیق سخنِ خود آوردم پادشاه گفت
حالا باور کردم لیکن زنهار پیش کسی چنین سخن مگو
که بعد سالی باور کند

حکایت ۶۷

دزدی در مقام شخصی برای دزدیدن اسپ رفت اتفاقا
گرفتار شد صاحب اسپ دزد را گفت**) اگر حکمت دزدی
اسپ مرا نبنمائی[1]) ترا آزار بکنم دزد قبول کرد و نزد اسپ

*) Ms. او. **) Ms. گرفت.
Narr. 67. [1]) a v. نمودن.

رفت ورسنِ پای او کشاد بعد از آن لگام داد پس بر اسپ سوار شد و تیز راند وگفت ببین این طور دزدی میکنند مردمان هر چند که تعاقب او کردند نیافتند

حکایت ۴۸

شخصی بسیار مفلس بود اسپی داشت آن را در اصطبل بست لیکن طرفی که سرِ اسپان میشود دُم او کرد ومنادی داد که مردمان تماشای عجب به بینند که سرِ اسپ بجای دم است همه مردمانِ شهر جمع شدند هر شخصی که در اصطبل برای تماشا رفتن میخواست ازو اندکی نقد میگرفت واورا راه میداد هر که در آن اصطبل میرفت شرمنده از آنجا باز می آمد وهیچ نمی گفت

حکایت ۴۹

شخصی از فلاطون پرسید که سالهای بسیار در جهاز بودی وسفرِ دریا کردی در دریا چه عجایب*) دیدی گفت عجب همین بود که از دریا بکنارهٔ سلامت رسیدم

---

*) Ms. عجلت currus.

حکایت ۷۰

پادشاهی را وزیر عاقل بود دست از وزارت برداشت وبعبادت خدا مشغولِ شد پادشاه از امیران پرسید که وزیر کجا است عرض کردند که از وزارت دست برداشته بعبادت الهی مشغول است پادشاه پیش وزیر رفت وپرسید ای وزیر از من چه خطا دیدی که وزارت را ترك نمودی گفت از پنج سبب اول آنکه تو نشسته می بودی*) ومن بحُضور تو استاده میماندم اکنون بندگی خدا میکنم که در وقتِ نماز مرا حکمِ نشستن داده است دوم آنکه تو طعام می خوری ومن نگاه میکردم اکنون رَزّاقی پیدا کرده ام که او نمی خورد و مرا می خوراند سیوم آنکه تو خواب میکردی ومن پاسبانی میکردم اکنون خدای دارم که من خواب میکنم واو پاسبانی من میکند چهارم آنکه همیشه می ترسیدم که اگر تو بمیری[1]) مرا از دشمنان آسیب برسد[2]) اکنون چنان خدای دارم که نخواهد مرد ومرا از دشمنان هیچ آسیب نخواهد رسید پنجم آنکه از تو می ترسیدم که اگر از من گناهی! شود

---

*) Ms. بود.

Narr. 70. [1]) Fut. vbi. مردن. [2]) a v. رسیدن.

وعفو نکنی اکنون خدای من چنان رحیم است که هر روز صد گناه میکنم و می بخشد

حکایت ۷۱

آورده اند که سلطان محمود آیاز را بسیار دوست داشتی[1]) ازین سبب همه ارکان دولت برو حسد بردند وپادشاه را گفتند که آیاز هر روز تنها به جواهرخانه میرود ومعلوم میشود که چیزی می دزد وگرنه در جواهر خانه اورا چه کار است پادشاه گفت هر گاه بچشم خواهم دید باور خواهم کرد روزِ دیگر پادشاه را خبر دادند که آیاز تنها در جواهر خانه رفته است پادشاه از غرفه درون جواهر خانه نظر کرد چه می بیند[2]) که آیاز صندوقی را کشاده پارچهٔ کهنه وغلیظ پوشیده است پادشاه درون تشریف برد پرسید چرا چنین پارچه پوشیدهٔ عرض کرد که ای خداوند چون در بندگی حضرت نبودم چنین پارچه داشتم حالا که بدولت خداوند پارچه‌های پاکیزه دارم جامهٔ کهنهٔ خود هر روز می بینم و می پوشم تا حالتِ قدیم خود را فراموش نکنم وقدر نعمتِ خداوندی

Narr. 41. [1]) V. §. 37. [2]) a v. دیدن.

شناسم پادشاه چون این جواب شنید پسندید واورا در کنار کشید ومرتبهٔ او بزرگ کرد

حکایت ۷۲

سلطان سکندر ذو القرنین روزی بر دیوانه گذر کرد وگفت ای دیوانه از من چیزی بخواه گفت مگسان تشویشم[1]) میدهند بگو که ندهند سلطان گفت ای دیوانه چیزی طلب کن که در حکم ما باشد دیوانه گفت هرگاه مگسی در اختیار تو نیست از تو چه خواهم

حکایت ۷۳

قزوینی را خر گم شده بود جار میزد وشکر میکرد مردی اورا گفت ای ساده‌دل ترا خر گم شده است جار میزنی ووجه شکر کردن تو چیست گفت ای أبلهٔ من شکر از آن میکنم که سوار نبودم وگرنه چهار روز بود که من هم گم شده بودم

حکایت ۷۴

قزوینی نزد طبیب آمد وشرح رنجوری خود بیان نمود طبیب گفت فردا قاروره بیار[1]) تا فراخور آن حکم

Narr. 72. [1]) pro تشویش مرا. V. §. 20.
Narr. 74. [1]) a v. آوردن.

کنم از قضا در همان شب زنش[2] نیز بیمار شد با خود گفت دو کاررا یکی میکنم پس قارورت زن را وخود را در شیشه کرد چون صبح شد نزد حکیم آمد و گفت آنچه بالا است از من است وآنچه در زیر است قارورتِ زنِ من است قزوینی دیگر حاضر بود گفت این چه عقل است که تو داری برای همین قزوینیان بیعقل میگویند اگر ریسمانی درون شیشه می بستی خوب بود طبیب بخندید وگفت تو نیکو گفتی

حکایت ۷۵

شخصی را به تهمتِ زندقه والحاد نزد هارون الرشید آوردند واو انکار می نمود هارون الرشید گفت هم آینه میزنم تا اقرار کنی آن مرد گفت این خلاف حکم خداست حق تعالی فرموده است که تو مردمان را بزنی تا اقرار بایمان کنند و تو مرا میزنی که اقرار بکفر بنمایم هارون بخندید واورا بخشید

حکایت ۷۶

خراسانی بیمار شد پیش حکیم رفت حکیم نبض*)

---

*) Ms. نبص.

[2]) V. §. 21.

او دید وگفت شهد چکیده بخور که آزار دفع خواهد
شد آن مرد پیش عطار رفت واظهار افلاس وبیماری کرد
وگفت که حکیم برای من شهد تجویز نموده عطار ظرف
شهد پیش خراسانی گذاشت وگفت پنج تونه ازین شهد
بخور خراسانی شروع بخوردن کرد مقدار دو آثار بلع
نمود عطّار فریاد کرد که نُقصان کلی شد حالا بس کن
خراسانی گفت گو نقصان تو میشود امّا بمن از خور نفع
میرسد*) من بگفتهٔ حکیم میخورم اگر باور نداری[1]) برو
از حکیم حاذق به پرس

حکایت ۷۷

حضرت مولوی محمد باقر صاحب قبله روزی می
فرمودند[1]) که در شکار خانه ذو الفقار جنگ یك بحری
بود که اکثر بشب شکار می نمود آن را ذو الفقار جنگ
از بس دوست میداشت فرموده بود هر که خبر مردنش[2])

---

*) Sic emendanda arbitror verba Msti: بمن خور نفع میرسد.

Narr. 76. [1]) a. v. داشتن. — Narr. 77. [1]) Ob summam reverentiam viro sancto habitam, quem autorem hujus narrationis affert, scriptor de eo locutus tertia pluralis persona utitur. Cf. Narr. 13. not. 2. [2]) V. §. 11.

بمن رساند اورا خواهم کشت اتفاقا بحری بیمار شده مرد داروغهٔ شکار خانه سخت حیران گردید که اگر خبرِ مردنِ او بعرض رسانم از جان آمانم[3] نماند ودر خاموشی هم صلاحی خود نمیدانم[4] درین تحیر بود که شاه ناصر علی شاعر معروف بسرِ وقتِ او رسید و وجه حیرتش پرسید داروغه باظهار حالت خود پرداخت شاعر موصوف نزد ذو الفقار جنگ رفت وبتقریبی عرض کرد که بحری منتخب سرکار را دیشب دیدم که از تیز پروازی خود آهنگ عالم بالا مینمود ذو الفقار جنگ گفت آیا مرد جواب داد که من نمیگویم حضرت میفرمایند[5] البتّه همچنان بوده باشد

حکایت ۷۸

جماعتی نزد قاضی قرضدار خود را آوردند وگفتند که این مرد از ما هزار دینار قرض گرفته است ونمیدهد قاضی باو گفت که چه میگوئی گفت ایشان راست میگویند ودعوی ایشان حق است غایتش اینکه این مقدار فرصت از ایشان میخواهم که گلّهٔ شترهای خود

---

3) pro امان مرا. V. §. 20. 4) a v. دانستن. 5) a v. فرمودن. Cf. not. 1.

را بفروشم[1]) وباغها را گرو کنم وحقِ ایشان را ادا سازم[2]) آن جماعت گفتند واللّه سراپا دروغ میگوید مالكِ يك دینار نیست ويك وجب زمین در ملك خود ندارد مالك يك گوسفند نیست چه جای گلهٔ شتران قرضدار جواب داد که ای عدالت پناه اکنون اقرار ایشان بمفلسی وبیچیزی من اِستِمَاع نمودی پس چگونه از مفلس چیزی طلب می نمایند قاضی رو به ایشان کرد وگفت اَلْمُفْلِسُ فِی اَمَانِ اللّٰهِ واورا از دستِ آنها خلاص کرد

حکایت ۷۹

از حکیم پرسیدند که برادر تو چه حال دارد گفت وفات کرد گفتند سببِ موتِ او چه بود گفت حیات

حکایت ۸۰

اعرابی شتر گم کرده بود سوگند میخورد که چون بیابم[1]) بیکدرم بفروشم چون شتر یافت از سوگند خود پشیمان شد گربهرا در گردنِ شتر آویخت و بانك زد که شتر را بیکدرم میفروشم وگربه بصد درم امّا*) از یکدیگر

---

*) Ms. آمّا.

Narr. 78. [1]) a v. فروختن. [2]) a v. ساختن. — Narr. 80. [1]) a v. یافتن.

جُدا نمی کنم ونمی فروشم شخصی در آنجا رسید وگفت چه ارزان بود اگر این شتر را این قِلادہ در گردن نبودی

حکایت ۸۱

شخصی وقت شب بر در خوال میرید قوال گفت تو کیستی گفت من پسرِ خدایم قوال دستنش گرفته بمسجد آورد وگفت این خانهٔ پدر تست هرقدر که می خواهی اینجا بری

حکایت ۸۲

شخصی پیش قاضی آمد وگفت من گرسنه ام چیزی بده که بخورم قاضی گفت ای ابلہ دیوانه شده نشنیدهٔ که بخانهٔ قاضی سوای سوگند چیزی نمیخورند محظوظ شد ورفت

حکایت ۸۳

هارون الرشید از بهلول پرسید*) که مرا نصیحت کن تا بر آن عمل کنم فرمود از دنیا چیزی نمی توانی**) برد مگر ثواب وعقاب اکنون تو مُختاری[1])

---

*) Ms. گفت.
**) Ms. توان.
Narr. 83. [1]) V. §. 30.

حکایت ۸۴

شخصی کر گله گوسپند داشت چند گوسپند از آن گله گم شد برای تلاش آنها بصحرا رفت شخصی را دید که زیر درخت خوابیده است اورا بیدار نموده پرسید که گوسپندان من درین صحرا گم شده اند اگر آنها را جای دیده باشی*) نشانم[1]) ده آن مرد هم کر بود دانست که راه گم کرده است گفت راه راست همین است او هم کر بود دانست که سراغ گوسپندان بهمین سمت یافته است پس بگفتهٔ او روان[2]) شد و در دل خود قرار کرد که اگر گوسپندهارا بیابم گوسپند لنگ نذرِ آن مرد خواهم کرد الحاصل گوسپندان گم شده را یافت واز همان راه برگشت و گوسپند لنگ را بر نذر آن مرد آورد او گفت ای بندهٔ خدا هرگز گوسپند ترا لنگ نکرده ام تو مرا ناحق بدنام مکن درین گفت وگو**) بودند که ناگاه سواری در رسید هر دو کس دویده لجام اسپ او در دست گرفته صورتِ حالِ خود بیان کردند او هم کر بود دانست که دعوی

*) Ms. باشد.

**) Ms. کفتکو.

Narr. 84. [1]) V. §. 20. [2]) Part. praes. vbi. رفتن. [3]) V. §. 9.

اسپ من میکنند جواب داد ای یاران شما دعوی دروغ میکنید این اسپ بچهٔ مادیانِ منست چندین شاهد دارم عنان اسپ را وا گذارید که راهِ خود گیرم و آن هر دو کس عنانِ اسپِ او گرفته حقیقهٔ خودرا*) بیان میکردند او فریاد میکرد که ای ظالمان از خدا به ترسید این کُرّهٔ مادرِ منست آخر الامر هر سه کر یکجا شده نزد قاضی روان شدند پیش ازین معامله زنِ قاضی از شوهرِ خود جنگ نموده بخانهٔ پدرِ خود رفته بود هر گاه این هر سه شخص نزد قاضی رسیدند قاضی نیز کر بود پرسید که چه میگوئید هر سه کس شروع بیان حال خود نمودند قاضی دانست که یک وکیل ودو شاهد از طرفِ زن برای صلح آمده اند قاضی جواب داد شما از طرفِ او وکیل وشاهد شده آمده آئید اگر او الحال از سر تا پا طلا وجواهر پوشیده بیاید من اورا سه طلاق داده ام هرگز قبول نخواهم کرد

حکایت ۸۵

گویند شخصی بدر خانهٔ امیری چند بار رفت دربانان

---

*) Ms. ها.

گفتند در خواب است ظریف گفت باو بگوئید تو که این قدر از خواب محظوظی[1] چرا نمی میری[2]

حکایت ۸۶

احولی بود که یک مرغ پیش او در آمد شخصی ازو پرسید که چرا احول*) یك را دو می بیند احول گفت اگر این سخن راست می بود پس این دو مرغ را چهار میدیدم

حکایت ۸۷

ترکی از زبان عربی عاری بود پسری داشت اورا بمدرسه فرستاد تا علم آموزد[1] و دخلی که در کسب تجارت داشت صرف او میکرد روزی پرسید ای پسر در تحصیل علم عربی آیا بهرهٔ علمی نماید حال تو شد گفت آری از جمیع علوم فراغ حاصل کردم پدر گفت بیهوده مگو تا من ترا امتحان کنم و هرچه در کتاب برآید تو آن را بفارسی با من بیان کن پسر کتابی بدست پدر داد چون باز کرد از قضا در اول صفحه این لفظ برآمد

---

*) Ms. آحوال.

Narr. 85. 1) V. §. 30. 2) a v. مردن. — Narr. 87. 1) a v. آموختن.

لَا أَعْلَمُ از پسر پرسید که این چه معنی دارد گفت ندانم
ترك در غضب در آمد وگفت ای پسر در بارهٔ تو چقدر
رنج و تعب کشیدم*) ونقد ونسیئه گرو داشتم بر باد دادم
با وصف این یك سخن که**) از تو می پرسم میگوئی
که ندانم دست پسر محکم گرفت و از دست دیگر چوب
برداشت وبر سر آویخت وگفت که زود بگو که در فارسی
معنی لَا أَعْلَمُ چیست باز گفت میگویم که ندانم پدرش
قبول نمیکرد و میزد

تمام شد این حکایات

---

*) Ms. کشید.

**) Vox که in Ms. omissa est.

GLOSSARIUM.

ا

آب *âb* s. (S. *ap*; Z. *id.*) aqua. 55. 61.

ابله *ablah* adj. (rad. بله simplex fuit; cf. בלה Pi. terruit) socors, insipiens. 73. 82.

آتش *âtis* s. (Z. *âtar*) ignis. 24. 36. 51. 54.

اتفاقاً *ittifâqan* adv. (acc. act. VIII. rad. وفق VIII. accidit) casu, fortuito. 50. 67. 77.

آثار *âssâr* s. (rad. اثر retulit) pondus quoddam. 10. 76. (Deest in lexicis MENINSK. et RICHARDS.)

اثبات *issbât* s. (act. IV. rad. ثبت stabilis fuit; cf. שבת quievit) confirmatio; باثبات رسيدن confirmari, comprobari. 51.

اثر *esser* s. (rad. اثر) vestigium; c. كردن commovere *alqm*, vim exercere *in alqd* cc. در 28. 54.

اثنا *assnâ* s. (rad. ثنى duplicavit; cf. שנה iteravit) medium; درين اثنا interea.

احمق *aḣmaq* adj. (rad. حمق stultus fuit) stultus, amens. 2. 14. 24. 35.

احوال *aḣvâl* s. (plur. fract. vocis حال q. v.) res, status, conditio. 6. 8. 11. 61.

احول *aḣval* adj. (rad. حال m. و luscus fuit) luscus, a, um, cocles. 86.

اختيار *ichtijâr* s. (act. VIII. rad. خار m. ى VIII. elegit) arbitrium, potestas. 72.

آخر *âchir* adj. (rad. اخر; cf. אחר posterior fuit) ultimus, a, um. adv. postremo. 29.

آخر الأمر *âchir-el-amr* adv. (vid. آخر et امر) postremo, denique.

ادا *edâ* s. (rad. ادى solvit debitum) debiti solutio; c. ساختن solvere debitum, satisfacere *alicui.* 78.

ادب *edeb* s. (rad. ادب politus fuit) elegantia morum, urbanitas. 31.

ادم *adam* s. (cf. אדם homo) homo, genus humanum. 66.

ارادت *irâdet* s. (act. IV. rad. راد m. و IV. voluit) voluntas. 54.

ارزان *erzân* adj. (S. *ârya*) dignus, a um; levis pretii. 80.

ارکان *arkân* s. (plur. fract. vocis رکن *rukn* columna, rad. رکن nixus est) columnae: c. دولت q. v. columnae imperii, i. e. principes, optimates. 71.

آری *ârî* adv. affirmandi (S. *ara*), ita est! utique. 8.

از *ez* praep. (S. *ut.* Z. *uṡ*) 1) ab, de, ex. 3. 2) *significat casum genitivum,* e. g. پر از زر auri plenum. 11. *item instrumentum quo quid fit,* e. g. از دست manu. 2. 87. از چشم oculo. 16. cf. 42. 60. 77. *denique comparativum,* e. g. کم از minor. 31. — از نزد (= מֵעִם) inde ab. 5.

آزاد *âzâd* adj. liber; c. کردن liberum dimittere. 26.

آزار *âzâr* s. vexatio, afflictio; morbus. 76. c. کردن molestia afficere, vexare *alqm.* 67.

ازان *ezân* adv. (comp. ex از et آن) ideo, propterea.

آزمودن *âzmûden* v. imp. آزما *âzmâ* experiri, tentare. 65.

اسامی *asâmî* s. (plur. fract. vocis اسم q. v.) nomina. 14.

اسباب *esbâb* s. (plur. fract. vocis. سبب *sebeb* funis, rad. سبّ) utensilia, vestes, apparatus. 24.

اسپ *esp* s. (S. *aṡva;* Z. *aṡpa*) equus. 14. 55. 67.

استادن *istâden* v. (S. *sthâ; Z. s̓tâ*) stare. 52. 70.

استخوان *ustuchân* s. (S. *asthi;* Z. *as̓tha*) os, *ossis.* 32.

استماع *istimâ'* s. (act. VIII. rad. سمع audivit, VIII. id. cf. שׁמע) auscultatio; c. نمودن audire, auscultare. 78.

اسم *ism* s. (rad. سما eminuit, II. nuncupavit) nomen; بِسمِ nomine.

آسمان *âsmân* s. (Z. *as̓man*) coelum. 55. 64.

آسيب *âsîb* s. molestia, vexatio, calamitas. 70.

اصطبل *isstebul* s. (a Chald. אִצְטַבְלָא) stabulum. 68.

اصلا *esslan* adv. (acc. vocis اصل *essl* radix) prorsus, omnino. 5.

اطلاع *itlâ'* s. (act. IV. rad. طلع prodiit, IV. caus.) indicatio. 14.

اظهار *itshâr* s. (act. IV. rad. ظهر apparuit, IV. caus.) manifestatio, enarratio. 77. c. كردن ostendere, manifestare. 76.

اعتماد *i'timâd* s. (act. VIII. rad. عمد = עמד stetit, VIII. fretus fuit) fiducia, fides. 55. c. داشتن s. كردن confidere. 62.

اعرابى *a'râbî* s. (sing. vocis اعراب *a'râb* coll. Arabes; rad. عرب alacer fuit) Arabs campestris. 61. 80.

آغاز *âghâz* s. initium; c. كردن incipere, inchoare. 11. 18. ordiri. 61.

افتادن *uftâden* v. (S. *pat*; Z. *id.*) cadere. 60. incidere *in*

alqd. cc. در 15. decidere, *de dentibus.* 22. concidere, *de domo.* 61.

آفریدن *âferîden* v. imp. آفرین *âferîn* (fort. S. *â* + *prî* cf. 9. diligere; Z. *â* + *frî* benedicere) creare. 64.

آفرین *âferîn* s. (cf. praec.) laus. 2.

افلاس *iflâs* s. (act. verbi افلس IV. pauper fuit, denom. voc. فلس *fals* = ὀβολός) egestas, paupertas. 76.

اقارب *aqârib* s. (plur. fract. vocis قریب propinquus; rad. قرب = קרב propinquus fuit) propinqui, cognati. 22.

اقرار *iqrâr* s. (act. IV. rad. قرّ quievit, IV. confessus est) confessio, confiteri. 78. c. کردن confiteri. 11. 75.

اکثر *akssar* adv. (comp. adj. کثیر multus, rad. کثر multus fuit) persaepe. 77.

اکنون *eknûn* adv. nunc. 70. 78. 83.

اگر *eger* conj. si, quod si. 1. 8. 12. 18. اگر چه id. 25.

ال *el* art. def. ὁ, ἡ, τό. Arabicis vocibus praefigitur.

البتّه *el-betteh* adv. (propr. resectio; rad. بتّ resecuit) prorsus, omnino, certo. 12. 13.

التفات *iltifât* s. (act. VIII. rad. لفت = לפת convertit

VIII. refl.) respectus, aestimatio; c. كردن respicere, curare *rem*. 58.

الحاد *ilhâd* s. (act. IV. rad. لحد IV. abnegavit *veritatem*) idololatria. 75.

الحال *el-hâl* adv. (vid. حال, حالا ec.) statim, illico.

الحاصل *el-hâssil* interj. (ag. rad. حصل acquisivit) ne multa! ne plura! 84.

الزام *ilzâm* s. (act. IV. rad. لزم IV. coegit) convictio; c. يافتن convinci. 12.

القصه *el-qisseh* interj. (propr. narratio; rad. قص narravit; cf. קצץ abscidit) ne multa! ut paucis absolvam. 3.5.7. 55.

الله *allâh* s. (rad. اله adoravit) Deus *verus*, ὁ ϑεός. 78.

الهى *ilahî* adj. (ab اله *ilah* deus *aliquis*; rad. اله) divinus, a, um. 70.

اما *ammâ* conj. advers. verum, autem. 80. 76.

امان *amân* s. (act. rad. امن securus fuit; cf. אמן) securitas; tutela. 77. 78.

امتحان *imtihân* s. (act. VIII. rad. محن VIII. examinavit; cf. בחן) examinatio; c. كردن examinare *alqm*. 87.

آمدن *âmeden* v. imp. آی *âi* s. بیا *bijâ* (S. *â+i* praes. *êmi*) venire. 3. 4. 11. 15. پیش آمدن incidere *in alqm.* cc. ب.

امر *amr* s. (act. rad. امر jussit; cf. אמר dixit) res, negotium. 84.

امروز *imrûz* adv. (comp. ex این q. v. et روز q. v.) hodie. 6. 14. nunc. 24.

آموختن *âmûchten* v. imp. آموز *âmûz* docere, tradere. 26. discere. 87.

امیر *emîr* s. (rad. امر jussit) princeps, dux. 2. 18. 50. 70.

آن *ân* pron. ille, illa, illud.

آنجا *ângâ* adv. (comp. ex آن et جا q. v.) ibi. 3. 80. illuc. 50.

آنچنان *âncunân* adj. (comp. ex آن et چنان q. v.) talis, ejusmodi. 13.

آنچه *ânceh* pron. (ex آن et چه q v.) id quod, quodcunque. 3.

آنزیراکه *ânzîrâkih* conj. (ex آن et زیراکه q. v.) ideo quod. 34.

آنکه *ânkih* pron. (ex آن et که q. v.) id quod. 54.

آنوقت *ânveqt* adv. (ex آن et وقت q. v.) tunc; eo tempore. 11. 12. 31.

انبار *ambâr* s. nom. propr. urbis. 2.

انداختن *endâchten* v. imp. انداز *endâz* jacere, projicere. 32. 61. abjicere. 17. *sagittas* mittere. 25. 50.

اندام *endâm* s. corpus. 10. 15. 65.

اندرون *enderûn* adv. introrsum. 5. pars interior *domus*. 48.

اندك *endek* adj. parvus, a, um. 8. subst. paullum. 10. 68.

انسان *insân* s. (cf. אנוש; rad. انس familiaris factus est) homo. 33. 54.

انصاف *inssâf* s. (act. IV rad. نصف dimidiavit) justitia, justum; c. خواستن jus petere. 1. 4. 5. c. دادن dare quod justum est. 8. c. كردن decernere, jus dicere, *de judice*. 11.

انعام *an'âm* s. (plur. fract. vocis نعمه *ni'meh*; rad. نعم = נעם gratus fuit), beneficia, divitiae. 13. 18. 22.

انكار *inkâr* s. (act. IV. rad. نكر IV. non agnovit; cf. נכר Pi. alienavit) infitiatio.

انگشت *engušt* s. (S. *angušṭha* pollex) digitus. 9. 57.

انگشتری *engus̆terî* s. (cf. praec.) annulus. 57.

انگور *engûr* s. (S. *ankura* surculus) uva, racemus. 63.

آنه *âneh* s. (Bengal. *ânâ* id. vid. HAUGHT. Lex. Beng. s. v.) numus, rupiae sexta decima pars. 45. (Deest in lexicis MENINSK. et RICHARDS.)

او *ô* pron. personale (Z. *ava* hic.) is, ea, id.

آوردن *âverden* v. imp. آر *âr* (S. *â + bhri*) 1) afferre. 13. 14. 66. ducere, adducere. 4. 81. 2) narrare; آورده اند tradiderunt. 71.

اول *evvel* num. ord. (rad. اول praecessit) primus, a, um. 14. 63. adv. primo, antea. 4. 7. 70.

اولاد *evlâd* s. (plur. fract. vocis ولد *veled* proles, rad. ولد procreavit; cf. ילד) filii, proles. 22.

آویختن *âvîchten* v. imp. آویز *âvîz* suspendere. 63. 80. suspensum tenere. 87.

آهنك *âhenk* s. (S. *âsanja*) propositum; c. نمودن ad iter se accingere. 77.

آهنگر *âhenger* s. (comp. ex آهن ferrum et گر faciens; v. کردن) faber ferrarius. 65.

اى *ai* interj. o! heus! 8. 12. 15.

آيا *âjâ* conj. utrum. 87. interj. papae! mirum! 77.

آياز *âjâz* s. nom. pr. viri. 71.

ايشان *îšân* pron. pers. ii, illi.

ايفا *îfâ* s. (act. IV. rad. وفى persolvit debitum, IV. id.) debiti solutio.

ايمان *îmân* s. (act. VI. rad. امن IV. fidem habuit) credere Deum, fides, *praec. Moslemorum.* 75.

اين *în* pron. hic, haec, hoc.

اينجا *înǵâ* (adv. cf. آنجا) hîc. 29. hûc. 12.

اينچنين *înćunîn* adj. (cf. آنچنان) talis. 28. adv. hujusmodi, hunc in modum.

اينقدر *înqeder* adj. (comp. ex Pers. اين et Ar. قدر q. v.) tantus, a, um. 13. adv. tantopere. 85.

اينكه *înkih* pron. (cf. آنكه) id quod.

آئنه *âjineh* s. (plur. fract. vocis اوان tempus, rad. آن m. و quievit) tempora; هم آئنه semper, continuo. 75.

ب

ب *bi* praef. vbi vid. §. 26 et §. 37.

ب *bi* praep. praef. 1) in, per, cum. 2) *Dativum indicat.* v. c. بتو دادم tibi dedi. 8. 11.

با *bâ* praep. id. quod ب.

باد *bâd* s. (S. *vâta*) ventus; بر باد دادن vento dare i. e. delere, perdere *rem.* 87.

بادشاه *bâdśâh* s. i. q. پادشاه q. v.

بار *bâr* s. (S. *bhara* onus) 1) onus. 27. 2) vices. دیگر بار denuo, iterum. 52. plur. بارها adv. saepe. 12.

باره *bâreh* s. (S. *vâra*) i. q. praec. signific. 2) در باره فلان vice *alicujus*, pro *aliquo.* 87.

باز *bâz* adv. retro, rursus, denuo. 14. 46. 61.

باز آمدن reverti, reducem fieri. 3. 6. 8. 12. باز رفتن redire. 11. 42. باز کردن aperire *librum.* 87.

باز گرفتن recipere. 8. باز گفتن repetere, iterum dicere. 3. باز نمودن declarare. 11.

باز *bâz* s. (S. *vâǵa* ala) falco (Falco Nisus). 36.

بازار *bâzâr* s. forum nundinarium, nundinae. 13. 26. 44.

بازی *bâzî* s. lusus. 52. c. یافتن ludendo vincere, sponsionem vincere. 10. 52.

بازیدن *bâzîden* v. imp. باز *bâz* ludere; قمار بازیدن talis ludere. 52.

باغ *bâgh* s. (fort. S. *bhâga* heredium) hortus. 29. 78.

باقی *bâqî* adj. (ag. rad. بقی reliquus fuit) reliquus, a, um. 55. 60.

باك *bâk* s. (S. *bhaya*) timor, verecundia. 12.

بالا *bâlâ* (oppos. زیر q. v.) adj. superior. 77. adv. supra; c. کردن attollere, tollere *caput.* 61.

بام *bâm* s. tectum *domus.* 52.

بان *bân* s. (cf. S. *pâ* cl. 5. tueri) custos. *In fine compositorum nonnull.* instructus, praeditus *re.*

بانك *bânik* s. (S. *vâṇî* vox) clamor, vociferatio; c. زدن exclamare, praeconium facere. 80.

باور *bâver* adj. verus, probatus; c. کردن verum habere, credere. 66. 7. 71. c. داشتن id. 76.

باورچیخانه *bâvercîchâneh* s. (comp. ex باورچی *Chorasmiorum idiomate* oeconomus. MENINSK. et خانه q. v.) culina. 24.

باهم *bâhem* adv. (comp. ex با q. v. et هم q. v.) unâ. 62. 63.

بایستن *bâjisten* v. impers. oportere. Praes. باید oportet, opus est. 14. 19.

بچه *beceh* s. (S. *vatsa* vitulus) proles, pullus. 84.

بحری *behrî* s. (rectius scribitur بهری; vox Hindust. vid. SHAKESP. lex. Hind. s. v. cf. Bengalicum *vahari* falco HAUGHT. lex. Beng. p. 1942) falconum species (Falco calidus). 77. Desideratur in lexicis MEN. et RICH.

بخشیدن *bachšîden* v. imp. بخش *bachš* (cf. S. *bhag* distribuere), donare, largiri. 8. 13. 31. Condonare, ignoscere. 20. 32. 75.

بخیل *bachîl* adj. (rad. بخل avarus fuit; cf. בחל fastidivit) avarus. 56. 57. 62.

بدنام *badnâm* s. (comp. ex بد malus et نام q. v.) convicium; c. کردن conviciari *alicui*. 84.

بدین *bedîn* pro به این 61.

بر *ber* praep. in; pro; ad; apud. *Saepe dativum significat.*

برابر *berâber* adj. (comp. ex بر pro ابر et ابر = S. *upari upari*) par, aequalis. 9.

برادر *burâder* s. (S. *bhrâtri*; Z. *brâtar*) frater. 11. 79.

بر آمدن *ber-âmeden* v. (comp. ex بر et آمدن q. v.) τυγχάνειν, fortuito esse, offendi. 87.

برآوردن *ber-âverden* v. (comp. ex praep. بر et آوردن q. v.) protrahere. 45.

برای *berâî* praep. causâ. 1. 14. 20. 24. propter. 8. 13. pro. 34. 36. برای خود meâ vice, pro me. 6.

برای خدا per Deum! (cf. German. *um Gottes willen*. 1. 32.

برخاستن *berchâsten* v. imp. برخیز *berchîz* (comp. ex praef. بر et خاستن) surgere, assurgere. 15.

بردار *berdâr* 1) adj. et adv. sublimis, e. sursum; c. کشیدن patibulo affigere. 7. 8. 2) imp. vbi برداشتن.

برداشتن *berdâšten* v. imp. بردار *berdâr* (comp. ex praepositione بر et داشتن q. v.) portare, ferre. 55. tollere. 63. 87.

بردن *berden* s. *burden* v. imp. بر *bur* (S. *bhri*; Z. *bere*; Armen. *pjerjel)* ferre. 8. 12. 13. auferre. 4. 24. ducere. 4. 7.

بر کندن *ber-kenden* v. (comp. ex praep. بر et کندن q. v.) evellere. 37.

برکه *birkeh* s. (rad. برك = ברך procubuit; cf. ברכה piscina) piscina, lacus. 61.

بر گشتن *ber-gešten* v. (comp. ex praep. بر et گشتن q. v.) redire, revenire. 84.

برنج *birunǵ* s. oryza. 24.

برو 1) *berô* pro بر او 2) *birû* imp. vbi رفتن q. v.

برهم *berhem* (comp. ex بر q. v. et هم q. v.) implicatus, confusus; iratus. 10. 47.

برهنه *burehneh* s. *berehneh* adj. nudus, a, um. c. شدن se nudare, nudari. 7.

بریان *birjân* adj. assus, tostus *in furno*. 36.

بزرگ *buzurg* adj. 1) magnus, a, um. 2) natu major, 11. 3) plur. principes, homines nobiles. 18.

بس *bes* adv. satis. از بس quam maxime. 77. بس کردن desistere, desinere. 76.

بستن *besten* v. imp. بند *bend* (S. *bandh*; Z. *bandh*, part. pass. *basta*) ligare, alligare. 68.

بسیار *bisjâr* adj. multus, a, um. 5. 7. adv. valde. 3. 6. 8. 13.

بعد *ba'd* praep. (rad. بعد abfuit) post. 3. 4. 11. 12. بعد از id. 4. 52.

بقال *baqqâl* s. (a voce بقل *beql* olus; rad. بقل viruit *herba)* olerum venditor, escarum venditor. 45.

بلا *belâ* s. (rad. بلی tritus est; cf. בלה id.) adflictio, calamitas. 32.

بلع *bal'* s. (act. rad. بلع = בלע deglutivit) devoratio; c. نمودن deglutire. 76.

بلکه *balkih* conj. (comp. ex Arab. بل immo et Pers. که q. v.) potius, immo. 27. 44.

بلند *bulend* adj. altus, a, um, procerus, magnus. 66.

بلی *bala* adv. affirm. sane! ita est; utique. 8. 61.

بنابرین *binâberîn* adv. (comp. ex بنابر propter, et این q. v.) propterea. 8.

بندگی *bendegî* s. (abstractum vocis sq.) servitus. 71. c. کردن adorare, colere *Deum*. 70.

بنده *bendeh* s. (cf. v. بستن imp. بند) servus. 84.

بودن *bûden* v. imp. بو s. باش vid. §. 29. (S. *bhû*; Z. *bû*) esse.

به *bih* particula verbalis i. q. ب I. q. v.

به *beh* praep. i. q. ب II. q. v.

به *beh* adj. (Z. *vas* Burnouf. *Yaçna* I. pag. 129. superl. vahista) bonus, a, um. comp. بهتر 54.

بهانه *behâneh* s. praetextus. ببهانه sub praetextu. 2.

بهره *behreh* s. utilitas; c. نمودن utilem esse. 87.

بهلول *bahlûl* s. nomen propr. viri.

بی *bî* (S. praef. *vi*; Z. *vi, vî*) 1) praep. sine. 4. 14. 54. 2) praef. *cui negandi vis est.* 3) interj. apage. 48.

بیار *bijâr* imp. vbi آوردن q. v.

بیان *bejân* s. (rad. بان m. ی abfuit; cf. בין) explicatio; c. نمودن explicare. 74. 84. 87.

بی‌بی *bîbî* s. (vox Hindustan. vid. HAUGHT. lex. Beng. s. v. *vivi* et SHAKESP. lex. Hind. s. v. بی‌بی) mulier. 48.

بیجا *bîǵâ* adv. (comp. ex praef. بی et جا q. v.) ἀκαίρως, inconvenienter. 31.

بیجگری *bîǵegerî* s. (abstract. vocis بیجگر non cordatus, ex بی et جگر q. v.) pavor, timor. 15.

بیچاره *bîćâreh* adj. (ex بی et چاره remedium) remedio destitutus, exspes. 60.

بیچیزی *bîćîzî* s. (abstr. vocis بیچیز nihil habens, ex بی et چیز q. v.) indigentia, inopia, mendicitas. 78.

بیحیا *bîḱejâ* adj. (comp. ex بی et حیا pudor, act. rad. حیی puduit) impudens. 2.

بیدار *bîdâr* adj. vigil. 55.

بیرون *bîrûn* adv. extra, foras. 39. 41. praep. extra. 62. c. کردن foras protendere. 5.

بیست *bîst* num. (S. *vinśati*) viginti.

بی عقل *bî'eql* adj. (comp. ex بی et عقل q. v.) vecors, vesanus. 74.

بیکبار *bijekbâr* adv. (comp. ex praep. ب et یك q. v. et بار signif. 2. q. v.) unâ vice, simul.

بیگانه *bîgâneh* adj. (comp. ex بی et گانه, rad. S. *ǵnâ* scire) ignotus, alienus. 35.

بیمار *bîmâr* adj. aegrotus, a, um. 74. 76. 77.

بیماری *bîmârî* s. morbus. 76.

بینی *bînî* s. nasus. 64.

بیوفا *bivefâ* adj. (comp. ex بی et وفا q. v.) perfidus, a, um. 36.

بیهوده *bîhûdeh* adj. (comp. ex بی et هوده veritas, cf. Z *haitya; S. satya)* vanus, a, um, futilis. 87

پ

پا *pâ* s. پای *pâî* s. (S. *pâda;* Z. *pâdha*) pes. 32. 34. 67.

پاپوش *pâ-pûs̒* s. (comp. ex praec. et پوش tegens, vid. v. پوشیدن) calceus, calceamentum. 45.

پادشاه *pâdis̒âh* s. (fort. ex پاد = S. *pati;* Z. *paiti* et شاه q. v. propr. rex dominorum) rex. 2. 3. 6.

پارچه *pârc̒eh* s. pannus linteus s. xylinus.

پارسی *pâresî* adj. (a پارس *pâres* Persia) persicus. 26.

پاره *pâreh* s. frustum, fragmentum. 11. 48. c. کردن in frusta dissecare. 1. in lacinias dilacerare. 8.

پاس *pâs* s. vigilia; excubiae, *quarum trium horarum spatium est.* 55.

پاسبانی *pâsbânî* s. (abstr. vocis پاسبان custos, comp. ex پاس q. v. et بان q. v.) vigilia, excubiae; c. کردن excubare, vigilias agere. 70.

پاك *pâk* adj. (fort. S. *pâvaka*) purus, a, um; c. كردن purificare.

پاكيزه *pâkîzeh* adj. (cf. praec.) purus, mundus, a, um. 58. 71.

پختن *puchten* v. imp. پز *pez* (S. *pać*) coquere. 24.

پدر *peder* s. (S. *pitri; Z. paitar*) pater.

پر *pur* adj. (S. *pûrṅa; Z. pôuru*) plenus, a, um. 11.

پرتاب *pertâb* s. sagittae emissio; c. كردن sagittam mittere, jaculari. 50.

پرداختن *perdâchten* v. imp. پرداز *perdâz* diligentem esse *in re*, perficere *rem*. cc. ب r. 77.

پرده s. velum, aulaeum. 63.

پرسيدن *pursîden* v. imp. پرس *purs* (S. *praćh; Z. pereś*) interrogare, rogare *alqm*. c. از *personae*. 11. 12.

پرواز *pervâz* s. (fort. S. *pra + vâǵa* ala) impetus, volatus, φορά. 77.

پروردن v. (S. *pra + vri* tegere; Z. *fra + vere* colere) nutrire, educare. 26. 28. 36.

پريدن *perîden* v. evolare. 39.

پس *pes* adv. (cf. S. *paś-ćât* deinde) post, deinde. 8. 14. 62. *Apodosin significat.* 49. 86.

پستر *pister* s. (fort. rad. S. *strî; Z. ̓stere* sternere) lectus, torus.

پسر *puser* s. (S. *putra*; rad. *pû* purificare) filius. 7. 17.

پسند *pasend* adj. (cf. sq.) in compp. gratus, a, um. c. آمدن gratum esse. 32.

پسندیدن *pasendîden* v. imp. پسند *pasend* gratum habere, laudare. 13. 14. 18. 22.

پش *peś* adv. i. q. پیش q. v. antea. 14. NB. p. 65. l. 3. et p. 74. l. 9. pro پش legendum est پس q. v.

پشت *puśt* s. (S. *priśṭha*) dorsum, tergum 16.

پشیمان *peśîmân* adj. poenitens, tristis, e. 26. 80.

پشه *peśśeh* s. culex. 64.

پناه *penâh* s. auxilium. جهان پناه mundi auxilium s. protector. 30. 78.

پنبه *pembeh* s. erioxylum, bombyx. 2. c. فروش q. v. mercator qui erioxylum vendit. 2.

پنج *penǵ* num. (S. *pańca*; Z. *id.*) quinque.

پنجم *penǵum* num. ord. (a praec.) quintus, a, um. adv. quinto. 70.

پنداشتن *pendâśten* v. imp. پندار *pendâr* putare. 7. 35. 55. scire. comperire. 1.

پوشیدن *pûśîden* v. imp. پوش *pûś* (S. *bhûś* vestire) 1) tegere, abscondere. 46. 2) vestire, induere *vestem*. 58. 65.

پیدا *peidâ* adj. manifestus, publicus, a, um.

پیر *pîr* adj. vetus, senex. 4. 12

پیش *pîš* praep. ante, coram.

پیشه *pîšeh* ars, munus; c. کردن artem exercere. 46.

ت

تا *tâ* (S. *yathâ; Z. id.*) 1) conj. fin. ut. 87. 74. sq. که quoad, donec. 66. 2) praep. ad, usque ad. 84.

تابع *tàbi'* s. (ag. I. rad. تبع secutus est) assecla, subjectus. 33.

تار *tàr* adj. tenebrosus, obscurus, a, um. 44.

تازیانه *tâzijàneh* s. ferula, flagellum; c. زدن ferula caedere *alqm.* 7. 11. 39. c. یافتن ferula caedi. 24.

تامل *ta-ammul* s. (act. V. rad. امل V. reputavit) cogitatio, meditatio; c. کردن reputare, considerare. 6. 8.

تبسم *tabassum* s. (act. V. rad. بسم subrisit, V. id.) risus; c. کردن s. نمودن subridere. 2. c. آمد risus obortus est. 26.

تجارت *tiğàret* s. (act. rad. تجر mercaturam exercuit) mercatura, mercimonium. 87.

تجسس *tağassus* s. (act. V. rad. جس tetigit; cf. גשש Pi. palpare) perquisitio, exploratio. 2.

تجویز *tağvîz* s. (act. II. rad. جاز in و licitum fuit. II.

caus.) venia data; c. نمودن licitum facere, praescribere *medicamenta, de medico.* 76.

تحسين *taḣsîn* s. (act. II. rad. حسن pulcer fuit, II. caus.) laus. 2.

تحير *taḣajjur* s. (act. V. rad. حار m. ی attonitus fuit, V. id.) stupor mentis. 77.

تخت *techt* s. thronus, solium regium. 8.

تخم *tuchm* s. (cf. Z. *tukhma* efficax, validus. Burn. Yaçn. I. p. 40.) semen, granum, nucleus. 30.

تدبير *tadbîr* s. (act. II. rad. دبر = דבר, II. disposuit) dispositio, ordinatio. 6.

تراشيدن *terâŝîden* v. dissecare, abscindere. 9. exscindere. 10.

ترسانيدن *tersânîden* v. imp. ترسان *tersân* (caus. vbi sq.) terrere, terrorem incutere. 7.

ترسيدن *tersîden* v. imp. ترس *ters* (S. *tras*) contremiscere, perterreri. 3. 8. 9. vereri. 12. timere *alqm.* cc. از pers. 84.

ترش *turŝ* adj. morosus, tetricus, a, um. 47.

ترك *tark.* s. (act. rad. ترك missum fecit) omissio; c. نمودن relinquere, se removere *ab munere* c. acc. mun. 70.

ترك *turk* s. nom. gent. Turca. 87.

تست *tust* pro تو است.

تشريف *taŝrîf* s. (act. II. rad. شرف II. nobilitavit) accessus, salutatio honorifica; c. بردن visitare, *de nobiliore inferiorem visitante.* 71.

تشويش *taŝvîŝ* s. (act. II. rad. شوش II. perturbavit; cf. שׂוּשׂ gaudere) turbatio; c. دادن vexare, turbare. 72.

تصديق *tassdîq* s. (act. II. rad. صدق verax fuit. II. credidit; cf. צדק) confirmatio, comprobatio. 66.

تصوير *tassvîr* s. (act. II. rad. صور II. formavit; cf. צוּר, יצר) pictura, imago. 33. 63.

تعاقب *ta'àqub* s. (act. VI. rad. عقب pone venit; cf. עקב id.) persecutio; c. كردن persequi *alqm.*

تعالى *ta'àlâ* (praet. VI. rad. علی = עלה altus fuit) *Deus qui* excelsus est. 75.

تعب *ta'b* s. (act. rad. تعب lassus fuit) defatigatio, labor; c. كشيدن labores subire. 87.

تعبير *ta'bîr* s. (act. II. rad. عبر II. interpretatus est; cf. עבר) interpretatio. 22.

تعزيت *ta'zijjet* s. (act. II. rad. عزی patiens fuit. II. caus.) consolatio. 23.

تعظيم *ta'tsîm* s. (act. II. rad. عظم = עצם magnus fuit; II. magni fecit) reverentia; c. كردن reverentiam praestare. 58.

تفاوت *tafâvut* s. (act. VI. rad. فات = פות: VI. distiterunt invicem *duae res*) intervallum. 47.

تقاضا *taqâzâ* s. (act. VI. rad. قضى VI. repetiit) repetitio; c. نمودن repetere. 6.

تقریب *taqrîb* s. (act. II. rad. قرب prope fuit, II. caus. cf. קרב) propinquitas, praesentia. 77.

تقصیر *taqssîr* s. (act. II. rad. قصر brevis fuit, II. neglexit; cf. קצר) negligentia, peccatum. 5. 7. 11.

تکذیب *takdzîb* s. (act. II. rad. کذب = כזב mentitus est) mendacii arguere; c. کردن mendacii coarguere *alqm.* 3.

تلاش *telâš* s. studium, inquisitio; c. کردن quaerere. 6. 51.

تماشا *temâšâ* s. (act. VI. rad. مشى ivit, VI. ambulavit) ambulatio spectandi causa, contemplatio. 68.

تمام *temâm* adj. (rad. تم = תמם perfectus fuit) perfectus, integer, totus, a, um. 8. 43. omnis, e. 22.

تنبیه *tambijjeh* s. (act. II. rad. نبا II. hortavit; cf. נבא) adhortatio. 11.

تنها *tenhâ* adj. et adv. solus, a, um. 4. 6. 41. 62.

تو *tu* pron. pers. (S. *tv-am;* Z. *tû-m*) tu.

توانستن *tuvânisten* v. imp. توان *tuvân* posse, valere. 10. 13. 15.

توله *tûleh* s. pondus quoddam. 76.

تونگر *tuvenger* s. توانگر *tuvânger* adj. (cf. توانستن) potens, dives. 21. 42. 47.

تهمت *tuhmet* s. (rad. تهم IV. suspectum habuit *alqm.* cf. وهم) suspicio, criminis imputatio. 75. 7.

تهنئت *tehnijet* s. (act. II. rad. هنأ profuit, II. congratulatus est) congratulatio. 23.

تهی *tehî* adj. vacuus, a, um; تهی دست vacuus manibus. 52.

تیار *tejjâr* adj. promptus. c. کردن parare: conficere. 65.

تیر *tîr* s. sagitta. 25. 50.

تیر انداز *tîr-endâz* s. (comp. ex praec. et انداز mittens: vid. انداختن) sagittarius. 50.

تیز *tîz* adj. (S. *tîkṡṅa*) acutus, velox. 77. adv. acriter, vehementer. 67.

تیمور *tîmûr* nom. propr. viri.

ث

ثواب *ssevâb* s. (rad. ثاب m. و = שׁוּב; Chald. תּוּב rediit) remuneratio. 83.

ج

جا *gâ* s. (rad. S. *ġam* ire; Z. *gam* s. *gam*, Burn. Yaçn. I. XXVIII.) locus. 54. 38. c. کردن locum occupare, conspici. 2.

جار *ǵâr* s. (act. rad. جأر supplicavit *Deo*) supplicatio c. زدن supplicationem *Deo* facere cum gemitu planctuve. 73.

جامه *ǵâmeh* s. vestis, vestimentum. 71.

جان *ǵân* s. anima, vita. 25.

جای *ǵâî* s. i. q. جا; جای نشستن داشتن locum sedendi offerre. 58.

جدا *ǵudâ* adj. separatus, a, um; c. کردن separare. 11. 80.

جگر *ǵiger* s. (S. *jakrit*) jecur.

جلاد *ǵallâd* s. (a voce جلد *ǵild* = גלד cutis) satelles, carnifex. 1. 5. 15. 20.

جلد *ǵeld* adj. (rad. جلد durus fuit) *vir* durus et agilis. 59.

جماعت *ǵemâ'et* s. (rad. جمع collegit) coetus, multitudo; aliquot homines. 78.

جمع *ǵem'* s. (cf. praec.) congregatio; c. شدن congregari. 2. concurrere. 3. خاطر جمع vid. s. v. خاطر.

جميع *ǵemî'* s. (cf. praec.) universitas. 14. 87.

جنبانيدن *ǵumbânîden* v. imp. جنبان *ǵumbân* (caus. vbi sq.) inclinare, movere *alqd.* 8.

جنبيدن *ǵumbîden* v. (fort. ab Ar. جنب *ǵemb* latus) se movere, agitari. 5. 28.

جنك *ǵenk* s. (fort. S. *s̀aṅkâ* terror) bellum, pugna proelium. 24. c. نمودن jurgio contendere, rixari.

جواب *ǵevâb* s. (rad. جاب m. و. IV. annuit) 3. 36. c. دادن respondere. 12. 13. 18. c, يافتن responsum ferre. 26.

جوان *ǵuvân* s. (S. *yuvan*) juvenis, adolescens. 12.

جواهر *ǵevâhir* s. (plur. fract. vocis جوهر gemma) gemmae, lapides aerarii. 84.

جواهر خانه *ǵevâhir-chânéh* (comp. ex praec. et خانه q. v.) aerarium, thesaurus. 71.

جوشن *ǵaus̀en* s. lorica. 65.

جهاز *ǵihâz* s. (rad. جهز II. apparatu instruxit) apparatus viaticus; در جهاز بودن iter facere, peregrinari. 69.

جهان *ǵehân* s. (S. *ǵagat*) mundus. 30.

جيب *ǵaib* s. (rad. جاب m. ى = גוב secuit) sinus, pera, crumena. 45.

چ

چادر *ćâdir* s. (cf. S. *ćhatra* umbraculum) velum, velamen. 40.

چرا *ćerâ* pron. interr. (cas. obl. pron. چه §. 22.) quare? cur? 5. 11. 12.

چراغ *ćirâgh* s. lucerna, lampas. 44.

چشم *ćeśm* s. (S. *ćakśu*; Z. *ćaśman*) oculus. 16. 19. 44. 71.

چقدر *će-qader* adj. (comp. ex Pers. چه et Ar. قدر q. v.) quantus, a, um. 87.

چکیدن *ćekîden* v. manare, stillare, emanare. 76.

چگونه *ćegûneh* (comp. ex چه q. v. et گونه q. v.) 1) pron. qualis? 28. 41. 2) adv. quo pacto? quomodo? 4. 11. 35.

چنان *ćunân* (comp. ex چون q. v. et آن q. v.) pron. talis, e. 24. 54. adv. ita, tali modo; tam. 70. sq. که. ita ut.

چند *ćend* pron. complures, nonnulli. 2. 4. 11. quot? 60.

چندبار *ćend-bâr* adv. (ex چند et بار q. v.) saepius. 85.

چندین *ćend-în* adj. (ex چند et این q. v.) tantus. multi. 84.

چنگل *ćengel* s. (S. *gangala* desertum).

چنگلی *ćengelî* adj. (a praec.) *avis* fera. 36.

چنین *ćunîn* (comp. ex چون et این cf. چنان) pronom. talis, e. 26. 33. 34. adv. ita, tam. 66.

چون *ćûn* adv. comp. ut, sicut. conj. quum, dum

چوب *ćûb* s. (S. *kšupa*) lignum, baculus. 9. 87.
چه *ćih* pron. relat. et interrog. quod; quis, quae, quid?
چهار *ćehâr* num. (S. *ćatur;* Z. *ćathru*) quatuor. 86.
چهارم *ćeharum* num ord. (a praeced.) quartus, a, um. 3. adv. 70.
چیز *ćîz* s. (cf. S. *ćit;* Z. *ćit.* Burn. Yaçn. I. pag. 59.) res, aliquid. 31. 50. 56.
چیست *ćîst* pro است چه vid. §. 30.

ح

حاذق *ḣâdziq* adj. (ag. rad. حذق aeris fuit) sollers, callidus, a, um. 76.
حاصل *ḣâssil* adj. (ag. rad. حصل pervenit *ad rem*) manifestus, acquisitus, a, um. 11. c. کردن acquirere. 87.
حاضر *ḣâzir* s. (ag. rad. حضر adfuit) praesens. 3. 11. 13. 50.
حال *ḣâl* s. (act. rad. حال m. و abiit; cf. חול) status 84. در حال illico 5. چه حال داری quomodo vales?
حالا *ḣâlan* adv. (acc. praeced.) nunc. 3. 4. 11. statim. sq. که nunc quum. 5.
حالت *ḣâlet* s. (cf. حال) status, conditio. 14. 77.
حبشی *ḣabešî* s. nom. gent. Aethiopicus. 43.

حد *ḧidd* s. (rad. حد iratus est; cf. חדד acutus fuit) ira; c. بردن iram fovere, odium habere *in alqm.* 71.

حرام زاده *ḧaram-zâdeh* s. (comp. ex Ar. حرام = חרם vetuit et زاده q. v.) propr. filius spurius; homo nequam. 2. 3.

حشمت *ḧaśamet* s. (rad. حشم pudore affecit) famulatus, famuli, pompa. 3.

حصه *ḧisseh* s. (rad. حص = חצץ divisit) sors, portio. 11.

حضرت *ḧazret* s. (cf, حاضر) praesentia, majestas. *Appellatio honorifica, qua utuntur, qui viros illustres salutant.* 52. 54. 61.

حضور *ḧuzûr* s. (cf. حاضر) praesentia. 70. بحضور modo. 61.

حق *ḧaqq* s. (act. rad. حق necessarius fuit. cf. חקק decrevit) justum, verum, veritas; *cognomen* Dei. 75. adj. verus, a, um. rectus. 78.

حقيقه *ḧaqîqeh* s. (cf. praec.) veritas, sinceritas. 84.

حكايات *ḧikâjât* s. (plur. fract. sq.) narrationes.

حكايت *ḧikâjet* s. (rad. حكا narravit) narratio. historia.

حكم *ḧukm* s. (rad. حكم dijudicavit; cf. חכם) sententia, arbitrium, potestas. 2. 72. jussus. 3. 12. c. كردن decernere, jubere, *de judice, medico* ec. 13. 43. 74.

حكمت *ḣikmet* s. (cf. praec.) judicium, prudentia, sagacitas. 2. artificium, dolus. 61. 67.

حكيم *ḣakim* s. (cf. praec.) prudens. medicus. 19. 74. 76. 79.

حماقت *ḣumâqat* s. (rad. حمق stultus fuit) stultitia. 14. 26.

حيا *ḣajâ* s. (act. rad. حيى puduit *eum*) pudor. 7. verecundia.

حيات *ḣajât* s. (rad. حى = חיי vixit) vita. 79.

حيران *ḣairân* adj. (cf. sq.) attonitus, contristatus, perturbatus. 77.

حيرت *ḣairet* s. (act. rad. حار m. ى attonitus fuit) perturbatio. 77.

حيله *ḣîleh* s. (rad. حال m. و vafer fuit) ars, dolus, techna.

خ

خاطر *châṭir* s. (ag. rad. خطر fluctuavit) animus, mens; c. جمع fiducia خاطر جمع داشتن bono esse animo. 8. 55. cf. 61.

خاك *châk* s. terra, pulvis. 46. 54. 61.

خالى adj. (ag. rad. خلى vacuus fuit; cf. חלה debilis fuit) vacuus, a, um. 57.

خاموش *châmûš* adj. adv. tacitus, tranquillus, a, um. 1.

24. خاموشی *châmûsî* s. abstr. taciturnitas. silentium. 77.

خانه *châneh* s. domus. 2. 6. 7. 9.

خانه خرابی *châneh-charâbî* s. (comp. ex praec. et خراب q. v.) ruina domus, strages tecti. 61.

خبر *chabar* s. (rad. خبر scivit) fama, rumor; c. کردن *alqm.* certiorem facere. 3. 9. 39. c. دادن id. 39. 71. اورا خبر شد animadvertit *rem.* 55.

خبردار *chabar-dâr* adj. (comp. ex praec. et Pers. دار tenens; cf. داشتن) cautus, circumspectus, a, um. 55.

خجل *chagil* adj. (rad. خجل pudibundus fuit) pudibundus, pudore suffusus. 25. 47.

خجلت *chaglet* s. (cf. praec.) pudor. 25.

خدا *chudâ* s. خدای *chudâî* s. (Z. *khadâta*; S. *svadatta* = αὐτογενής) Deus. 1. 6. 54. 70.

خداوند *chudâvend* s. (a praec. suff. وند; S. *vat: propr.* divus, divinus) dominus, princeps. 31. 32. 39.

خدمت *chidmet* s. (rad. خدم famulatus est) ministerium, servitium. 8.

خر *cher* s. (S. *khara;* Z. id.) asinus. 47. 73.

خراب *charâb* s. (act. rad. خرب vastavit; cf. חרב id.) vastatio.

خراسانی *churâsânî* s. incola regionis Chorâsân. 76.

خراندن *churânden* v. (causat. vbi خوردن q. v.) edendum praebere *alicui*, alere *alqm.* cca. 70.

خرد *churd* adj. parvus, a, um. 2. natu minor. 11.

خرما *churmâ* s. fructus palmulae, dactylus. 30.

خروس *chorôs* s. gallus gallinaceus. 86.

خریدن *cherîden* v. imp. خر *cher* (S. *krî*) emere. 14. 17. 26. 45.

خشپیدن *chuśpîden* imp. خشپ *chuśp* dormire. 55.

خشم *chiśm* s. indignatio, ira; درخشم شدن irasci. 22. 45.

خشنود *chûśnûd* s. خوشنود *chuśnûd* adj. (Z. *khśûta*, cf. *khśnaotra*; Burn. Jaçn. I. p. 25.) contentus, laetus, a, um. 13. 22. 50.

خصی *chassî* s. (rad. خصی castravit) castratus, eunuchus. 28.

خط *chaṭṭ* s. (rad. خط lineas duxit) scriptura; epistola. 34. 35, 66.

خطا *chaṭâ* s. (rad. خطی aberravit; cf. חטא) hallucinatio, peccatum. 70. c. کردن s. نمودن aberrare *a scopo.* 25.

خلاص *chalâss* s. (act. rad. خلص liber evasit; cf. חלץ extraxit) libertas, liberatio: c. کردن liberare. 78.

خلاف *chilâf* s. (rad. خلف III. repugnavit; cf. חלף) contrarium. praep. contra. 75.

خلعت *chil'et* s. (rad. خلع extraxit) vestis honoraria.

خلوت *chalvet* s. (rad. خلا solus fuit) secessus, conclave secretum. 7.

خليدن *chelîden* v. immergi, *de spina*, pungere. 32.

خفتن *chuften* v. (S. *svap*) dormire. 55.

خنثى *chunssâ* s. (rad. خنث flexilis fuit) hermaphroditus. 13.

خنده *chandeh* s. risus, risio; c. كردن ridere. 24.

خنديدن *chandîden* v. (cf. praec.) ridere, subridere. 13. 15. 24.

خواب *châb* s. (S. *svâpa*) somnus, somnium. 53. c. كردن dormire. 70. درخواب بودن obdormire, somno opprimi. 55. 85.

خوابيدن *châbîden* v. (a praeced.) dormire. 84.

خواجه *chôǵeh* s. dominus, herus. 5.

خوار *châr* adj. (vid. خوردن) *in fine compp.* edens, devorans. بسيار خوار multivorus, edax. 30.

خواستن *châsten* v. imp. خواه *châh* (fort. S. *kânkś*) 1) cupere. 1. 3. 4. 62. 2) *sequente infinitivo apoc. tempori futuro exprimendo servit.* 3. 4. 3) μέλλειν, *praeced. infinitivo.* 19.

خواندن *chânden* v. (S. *svan* sonare) legere, recitare. 34. 35. dicere. 3.

خوب *chûb* adj. (S. *ṡubha*) pulcer, a, um, praestans. 13. 58. adv. eleganter. 63.

خوبی *chûbî* s. (abstr. praec.) elegantia. بخوبی eleganter, bene. 11.

خود *chûd* pron. (cf. S. *sva; Z. hva* s. *hava*) ipse. 2. 3. 6. 8.

خور *chôr* s. (cf. vb. خوردن) edere, cibus. 76.

خورد *chôrd* adj. (i. q. خرد q. v.) parvus, a, um. 51.

خوردن *chôrden* v. imper. خور *chôr* (cf. Armen. *gierâ*, Aor. II. vbi defect. udjem edo) edere. 3. 17. 19. 82.

خوش *chôṡ* adj. (cf. S. *kuṡita* fortunatus) laetus, a, um. 18. bonus, placatus. 20. c. آمدن gratum venire, nostr. willkommen sein. 6.

خوشی *choṡî* s. (abstr. praec.) laetitia. 14. 37. 39.

خوشدامن *chuṡdâmen* s. socrus. 17.

خوشنود *chûṡnûd* adj. i. q. خشنود q. v.

خوشه *chûṡeh* s. βότρυς, racemus *uvorum*. 63.

خیانت *chijànet* s. (act. rad. خان m. و decepit) perfidia, fraus; c. کردن fraudem committere. 3.

خيريت *chairijjet* s. (rad. خار m. ى bonus fuit) salus, bona valetudo. 61.

د

دادن *dâden* v. imp. ده *deh* (S. *dâ*; Z. id.) dare. 4. 6. 8. 11. solvere *debitum*. 78. ponere (cf. S. *dhâ*; Z. *dâ*). 50.

دار *dâr* adj. (vid. vb. داشتن) in fine compp. tenens, gerens.

داروغه *dârûgheh* s. praefectus. 77.

داشتن *dâsten* v. imp. *dâr* (S. *dhri*, praes. *dhârayâmi*) ferre, tenere, habere. 12. 28. 65. 53. afferre *rem ad alqm.* c. نزد pers. 8.

دامن *dâmen* s. sinus vestis, vestis. 5.

دانستن *dânisten* v. imp. دان *dân* (Z. *dâ* scire; cf. δάημι, Burn. Yaçn. p. 74.) scire, nosse. 12. 41. putare. 43. 84.

دانشمند *danismend* s. (a دانش scientia, cf. praec. suff. مند, S. *mat*) vir doctus, sapiens. 3. 28. 37.

دانه *dâneh* s. (S. *dhânya*) granum, pabulum. 61.

دختر *dochter* s. (S. *duhitri*; Z. *dughdhar*) filia. 65.

دخل *dachl* s. (act. rad. دخل intravit) acceptum, *quod ex arte aut aliunde ad alqm redit,* res acquisita. 87.

در *der* praep. in. در حال statim, illico. 5.

دراز *dirâz* adj. (S. *dîrgha*) longus, a, um. 28. 51. 53. 66.

در آمدن *der-âmeden* v. (comp. ex praep. در et آمدن q. v.) τυγχάνειν, fortuito esse; c. در غضب iram colligere. 87.

در آويختن *der-âvîchten* v. imp. در آويز *der-âvîz* (comp. ex praep. در et آويختن) rixari, litigare. 3.

دربان *der-bân* (comp. ex در q. v. et بان q. v.) janitor. 85.

درخت *direcht* s. (cf. Armen. *trachd* hortus; fort. S. *vrikša* arbor) arbor. 25. 41. 62. culmus *tritici.* 66.

درد *derd* s. (cf. Armen. *drdjem* moereo) dolor; c. كردن dolere. 19. 34. 54.

در رسيدن *der-resîden* v. (comp. ex praep. در et رسيدن q. v.) intrare, advenire. 84.

درست *durust* adj. perfectus, incolumis. e. 8. 19.

درم *direm* s. (= Arab. درهم, δραχμή) nummus argenteus. 31. 80.

دروازه *dervâzeh* s. porta *urbis, palatii.* 21. 63.

دروانه *dervâneh* s. janua lignea *in scalis per quas ad tectum itur plerumque obvia.* 48.

دروغ *durûgh* s. mendacium. 49. falsitas. c. گفتن mendacium dicere, mentiri. 3. 8. 11. 38. بدروغ falso. 11.

دروغ گو *durûgh-gû* s. (comp. ex praec. et گو dicens, vid. گفتن) mendax. 49.

درون *derûn* adv. (i. q. اندرون q. v.) intus. praep. in. 71. 74.

درويش *dervîs* s. (comp. ex در porta et ويش intrans; cf. S. *vis*, Pott) mendicus, religiosus, monachus. 43. 45. 54.

درهم *der-hem* adj. (comp. ex praep. در et هم q. v.) contractus, complicatus; روى درهم كشيدن in rugas contrahere faciem, aegre ferre. 50.

دريا *derjâ* s. mare. 13. 69.

دريافتن *der-jâften* v. (comp. ex praep. در et يافتن q. v.) intelligere, mente consequi. 4.

دريچه *derîceh* s. (deminut. vocis در q. v.) fenestra. 5.

درين *derîn* pro در اين.

دزد *duzd* (fort. S. *dusta* vilis, abjectus) fur. 2. 8. 55.

دزدى *duzdî* s. (abstr. praeced.) furtum; بدزدى رفتن furto amitti, auferri. 2.

دزديدن *duzdîden* v. (denom.) furari, furto abripere. 2. 5. 8.

دست *dest* s. (S. *hasta*; Z. *zaśta)* manus. 2. 5. 36. 44. دست برداشتن *propr.* manum retrahere, i. e. se removere *a munere* cc. از.

دستار *destâr* s. tela alba subtilissima, *qua caput seu pileum obvolvunt.* 29.

دستور *dustûr* s. causa, ratio. 65.

دشمن *duśmen* s. (S. *durmanas*; Z. *duśmainyu* = δυςμενής; cf. Armen. *thśnami* inimicus) inimicus, hostis. 24. 53. 70.

دشمنی *duśmenî* s. (abstr. praec.) inimicitia. 7.

دشنام *duśnâm* s. (comp. ex praef. دش = δυς et نام q. v.) convicium; c. دادن convicium facere, convicia conjicere *in alqm.* 45.

دعوی *da'vâ* s. (rad. دعی flagitavit) petitio. 84.

دفتر *defter* s. (διφθέρα) liber, album. 14.

دفع *def'ă* s. act. rad. دفع trusit) amotio, repulsio. 25. c. شدن amoveri, repulsari. 76.

دفن *defn* s. (act. rad. دفن recondidit) occultatio; c. کردن defodere. 62.

دل *dil* s. cor, animus. 28. در دل کفتن *propr.* in corde dicere, i. e. cogitare. 13.

دم *dum* s. cauda. 68.

دنبل *dumbal* s. tumor, extuberatio; bubo inguinarius. 38

دندان *dendân* s. (S. *danta*) dens. 22.

دنيا *dunjâ* s. (fem. elativi agentis I. rad. دنا appropinquavit; *propr.* proxima) vita praesens, mundus. 83.

دو *dû* num. (S. *dvi*; Z. id.) duo. 1. 8. 11.

دوا *davâ* s. (rad. دوى aegrotavit) medicamentum, remedium. 19. 38. 40.

دور *dûr* adv. (S. *dûra*) procul, remote. 24. 36.

دوزخ *dûs̓ech* s. (Z. *duschaka*, ex *dusch* = δυς et *aka* dolor, cf. Armen. *tsochq* orcus; oppos. بهشت, Z. *vahista*, paradisus) infernus, erebus. 54.

دوست *dôst* s. amicus, familiaris. 17. 23. 28.

دوستى *dôstî* s. (abstr. praec.) amicitia. 62. c. داشتن amicitia conjunctum esse *cum aliquo*. 57.

دوش *dôs̒* s. (S. *dôs* brachium) humerus. 27.

دوكان *dûkân* s. officina, taberna. 8. 45.

دولت *daulet* s. (rad. دال m. و conversa fuit *fortuna*) prosperitas, imperium. 18. 71.

دوم *duvum* num. ord. (a دو) secundus, a, um. adv. secundo, deinde. 70.

دويدن *davîden* v. (S. *dhâv*) currere. 84.

دويم *duvîm* i. q. دوم q. v. 54.

ده *deh* 1) num. (S. *daśan*; Z. id.) decem. 60. 2) imp. vbi دادن q. v.

دهانیدن *dehânîden* v. (causat. vbi دادن q. v.) efficere ut detur; dari jubere. 11.

دیانت *dijânet* s. (rad. دان m. ی rependit; cf. דין) probitas. 8. دیانت دار probus, honestus, a, um. 3.

دیدن *dîden* v. imp. بین *bîn* videre. 5. 8. 11. intueri. 16. 38. در خواب دیدن in somnio videre, somniare. 22.

دیروز *dîrûz* adv. (pro دیگر روز) hesterno die, heri. 42. 58.

دیشب *dîśeb* adv. (pro دیگر شب) hesterna nocte. 6. 77.

دیگر *dîger* adj. (*propr.* duo faciens, ex دی pro دو et گر, vid. کردن, Pott) alius, a, um. 5. 6. 8.

دینار *dînâr* s. (δηνάριον) nummus aureus. 8. 9. 12. 78.

دیوار *dîvâr* s. murus, paries. 63. 52.

دیوانه *dîvâneh* adj. (a دیو *dîv* δαίμων) amens, furiosus, a, um. 41. 82.

ذ

ذو الفقار جنك *dzu 'l fiqâr ǵenk* nom. propr. viri. 77.

ذو القرنين *dzu 'l qarnain* (ex ذو praeditus *re* et قرن = קרן cornu) duo cornua habens, *cognomen Alexandro Magno, tanquam Jovis Ammonii filio, ab Arabibus datum.* 72.

ر

راز *râz* s. (cf. S. *rahasya*) secretum, arcanum. 35. 62.

راست *râst* adj. (cf S. *rigu* rigidus) rectus, procerus, a, um. 16. verus, a, um. 3. 7. 12. c. پنداشتن verum ducere, credere. 7.

راندن *rânden* v. imp. ران *rân* (fort. caus. vbi رفتن pro رواندن) pellere, expellere, ejicere. 1. 8. impellere, incitare. 67,

راه *râh* s. via, iter. 11. 84. c. دادن viam dare, intromittere. 68.

رحم *ruhm* s. (act. rad. رحم = רחם misertus est) misericordia; c. كردن misereri rei.

رحمن *rahmân* adj. (cf. praec.) misericors.

رحيم *rahîm* adj. (cf. praec.) misericors, benignus, a, um. 70.

رخصت *ruchsset* s. (rad. رخص vilis pretii fuit) dimissio; c. كردن dimittere *alqm.* 6. 7. 9. 50. c. شدن missum fieri. 14.

رزاق *razzâq* s. (rad. رزق largitus est) *Deus* largitor *rerum ad vitam necessariam.*

رسانيدن *resânîden* v. (caus. vbi رسيدن) afferre; c. خبر nuntiare. 59. 77.

رسن *resen* s. funis, restis.

رسیدن *resîden* v. pervenire *ad rem* cc. ب r. 18. *vel* c. نزد 12. *vel* c. بر. 50.

رشید *rašîd* adj. (rad. رشد recte fecit) probus, integer, a, um. الرشید *errašîd* cognomen chalifae Harun. 85.

رفتن *reften* v. imp. رو *rû* (S. *dru* currere) ire, venire. 1, 8. 19. iter facere. 61. adire *alqm* cc. نزد; partic. روانه c. شدن tendere *in locum*. 84. 61.

رفو *refŭ* s. (act. rad. رفا = רפא sanavit) restitutio, sartura; c. کردن sarcire. 8.

رفوگر *refŭ-ger* s. (comp. ex praec. et گر faciens; vid. کردن) sartor. 8.

رنج *renǵ* s. molestia, dolor. 54. 87.

رنجوری *renǵûrî* s. (cf. praec. abstr. vocis رنجور aegrotus) morbus, aegritudo. 74.

رنجیدن *renǵîden* v. (vid. رنج) dolore affici, succensere. 32.

رو *rû* s. روی *rûî* s. vultus, facies. 2. 6. 38. c. کردن intueri *alqm.* c. ب pers. 78, رو بروی coram, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. 7. 20. 22.

روپه *rûpeh* s. i. q. seq.

روپیه *rûpieh* s. (cf. S. *rûpya* argentum) nummus argenteus. 3. 8. 13. 14.

روز *rûz* s. (Z. *raóćas* lumen, rad. Z. *raoć*; S. *ruć* lucere) dies. 3. 4. 6. 8.

روی *rûî* s. v. رو.

ریدن *rîden* v. imp. ری *rî* alvum exonerare. 81.

ریز *rîz* s. floccus *bombycis*. 2.

ریسمان *rîsmân* s. funis, restis.

ریش *rîś* s. vestis. 2.

ریش *rîś* s. barba. 28. 37. 51. 53.

ز

زاده *zâdeh* s. (S. *ǵata*; Z. *zâta*) filius.

زاغ *zâgh* s. (fort. S. *kâka* cornix) cornix, corvus. 39.

زبان *zebân* s. (Z. *zafanô* RASK.) lingua, sermo. 26. 87.

زدن *zeden* v. imp. زن *zen* (S. *han*; Z. *zan*) percutere, verberare, ferire *alqd.* c. acc. 50. *alqm. re c. acc.* rei et بر pers. 45. c. دست prehendere manu *rem.* c. بر 4. 5. c. سیلی q. v. colaphum ducere. 53.

زر *zer* s. (S. *hari* fulvus; Z. *zairi* id.) aurum, pecunia. 12. 52.

زشت *ziśt* adj. turpis, foedus, a, um. 38. زشت روی *homo* foedi oris. 38.

زمین *zemîn* s. terra. 55. 64. 65. 78.

زن *zen* s. (S. *ǵanâ*; Z. *genâ*; cf. Armen. *gin*) mulier *nupta*. 1. 4. 7. 11. 61.

زندان *zindân* carcer.

زندقه *zendeqeh* s. (Arab.) cultus Zoroastris; idolatria, impietas. 75.

زنده *zindeh* adj. (cf. v. زیستن) vivus, a, um. 13. 61.

زنهار *zinhâr* interj. negandi. cave! minime! 7. 55. 66.

زود *zûd* adv. (cf. S. rad. *ǵu* festinare) cito, celeriter. 87.

زیاده *zijâdeh* s. (rad. زاد m. ی auctus fuit) incrementum, adv. plus. 10. 13. 14. comp. زیاده تر diutius. 22.

زیر *zîr* adv. praep. infra. sub. 12. 32. 41. در زیر adv. infra. 74.

زیرا *zîrâ* adv. ideo, propterea. زیراکه propterea quod. 6. 13. 19.

زیستن *zîsten* v. imp. زی *zî* (S. *ǵîv*; cf. Arm. *gjeam*) vivere. 22.

زین *zîn* s. (cf. Arm. *zèn* arma) ephippium, sella equestris. 55.

س

ساختن *sâchten* v. imp. ساز *sâs* (fort. S. *sać* conjungere) facere. 11. 65. construere. 36.

ساده‌دل *sâdeh-dil* adj. (comp. ex ساده simplex et دل q. v.) vecors, stolidus, a, um. 73.

ساعت *sâ'et* s. rad. ساع m. و oberravit; cf. Chald. שַׁעְתָּא hora) momentum temporis, hora. 12.

سال *sâl* s. annus. 11. 60. 66. 69.

سان *sân* s. 1) lex. 2) modus. ratio.

سایه *sâjeh* s. (*châyâ*) umbra.

سائیس *sâjîs* s. (*rectius scribitur* سائس, ag. rad. ساس m. و rexit) rector; equiso. 55.

سبب *sebeb* s. (rad. سب) causa. 40. 24. ازین سبب ideo, propterea. 28. 42. 61.

سبو *sebû* s. hydrea, cantharus. 24. 44.

سپر *siper* s. 1) clypeus, scutum. 2) (pro Arab. سفر q. v.) iter, peregrinatio. 11.

سپردن *supurden* v. tradere. 1. 3. 5. 6.

ستودن *sutûden* v. imp. ستا *sitâ* (S. *stu*; Z. *ṡtu*) laudare, carmine celebrare. 42.

ستون *sutûn* s. (S. *sthauṅâ*) columna. 55.

سخاوت *sachavet* s. (rad. سخی munificus fuit) liberalitas, munificentia; c. کردن hospitalem, liberalem esse. 58.

سخت *sacht* adv. (fort. S. *ṡakta* valens) vehementer, acriter. 77.

سخن *sachun* s. vox, verbum, sermo. 1. 4. 7.

سر *ser* s. (S. *ṡiras*) 1) caput, extremitas. 3. 7. 54.

سر بمهر *propr.* caput cum sigillo, i. e. obsignatus. 8. 2) post praep. از, بر, به s. ب, saepe, elegantiae causa positum, abundat. 24. 40.

سراپا *ser-â-pâ* adj. (comp. ex praec. et praep. ا = Sanscr. *â* usque ad, et پا q. v. = Hebr. מכף רגל ועד קדקד Hiob 2, 7.) a capite ad pedem, totus, a, um; adv. omnino, prorsus, plane. 78. *Idem significat.* از سر تا پا 84.

سراغ *surâgh* s. s. signum, indicium, vestigium. 84.

سرشت *siriŝt* s. (S. *srîŝti* creatio, natura) formatio; natura, materia. 54.

سرکار *serkâr* s. (cf. حضرت) apellatio honorifica, *qua utuntur qui viros illustres compellant.* 77.

سرود *surûd* s. (fort. S. *śruti*) cantus. 18.

سزا *sezâ* s. (cf. v. سزیدن dignum esse) quod aptum est, congruit. 3. 45.

سفر *sefer* s. (rad. سفر profectus est) iter; بسفر رفتن iter facere, peregrinari. 3. 6. 8. 12.

سکندر *sikender* nom. propr. Alexander, rex Macedonum. 31. 72.

سگ *seg* s. (teste Herodoto veterib. Persis σπακά; S. *śvan*; Z. *ś'pan*, deminut. *śpaka*) canis. 24. 61.

سلام *selâm* s. (rad. سلم = שלם integer, salvus fuit) salutatio; c. کردن consalutare. 3.

سلطان *soltân* s. (rad. سلط = שלט fortis fuit) princeps, dominus. 8. 11. 41. 71.

سمت *semt* s. (act. rad. سمت contendit) semita, via. 84.

سنك *senk* s. (fort. S. *sankha* concha) lapis, saxum; c. زدن ferire saxo *alqd.* cc. بر rei. 61.

سوار *suvâr* s. (oppos. پیاده pedes) eques. 55. 84.

سؤال *savâl* s. (rad. سأل = שאל petivit) quaestio, petitio. 31. c. کردن 1) quaestionem proponere. 54. 2) mendicare. 50. 56.

سوای *sivâî* praep. (rad. سوی = שוה par fuit) praeter. 3. 62. 82.

سوختن *sûchten* v. imp. سوز *sûz* comburere. 51. سوخته adustus.

سوداگر *saudâger* s. (comp. ex سودا peregrinatio et گر faciens; vid. کردن) mercator. 14. 41.

سوکند *saukend* s. jusjurandum, juramentum; c. خوردن propr. juramentum devorare, i. e. jusjurandum jurare. 80. 82.

سوم *sivum* num. ord. (a سه q. v.) tertius, a, um. 52. adv. tertio. 70.

سه *seh* num. (S. *tri*; Z. *thri*) tres. 11. 13.

سیاست *sijâset* s. (rad. ساس m. و rexit) poena. 5. 11. c. کردن s. نمودن poena afficere *alqm.* c. acc. s. بر pers. 37. 45. 59.

سیاه *sijâh* adj. (S. *śyâma*) niger, a, um. 43.

سیخ *sîch* s. (fort. S. *śikhâ* mucro) veru. 36.

سیر *sair* s. (act. rad. سار m. ی incessit; cf. שׁוּר proficisci) incessus, iter, profectio; برای سیر رفتن iter facere. 66.

سیلی *sîlî* s. colaphus, alapa.

سینه *sîneh* s. pectus. 61.

سیوم *sîvum* i. q. سوم q. v.

ش

شاعر *śâ'ir* s. (ag. rad. شعر scivit, pandit carmen) poeta. 15. 20. 21. 42. 77.

شاه *śâh* s. (Z. *csahya*) rex, princeps.

شاهد *śâhid* s. (ag. rad. شهد adfuit rei; cf. שָׂהֵד) testis. 84.

شاهزاده *śâh-zâdeh* s. (comp. ex شاه q. v. et زاده q. v.) ex stirpe regia oriundus, regis filius. 27.

شاه ناصر علی *śâh-nâssir-alî* nom. propr. viri. 77.

شایستن *ṡâjesten* v. impers. praes. شاید decet. 64. oportet, necesse est. 3.

شب *ṡeb* s. (S. *kṡapas, in dial. vêd.* Z. *csap*) nox. 7. 44. 51. بشب noctu. 77.

شتاب *ṡitâb* s. (cf. v. شتافتن festinare) festinatio; c. کردن festinare, festinanter, praepropere facere *alqd.* 45.

شتر *ṡutur* s. (S. *uṡtra*; Z. *ustra*) camelus. 24. 51. 78. 80.

شجاعت *ṡeǵâ'et* s. (rad. شجع strenuus fuit) strenuitas, fortitudo. 33.

شخص *ṡachss* s. (rad. شخص surrexit; cf. שחץ superbia) persona, aliquis, homo. 3. 4. 6, 8.

شدن *ṡoden* v. imp. شو *ṡû* (S. *sû* generare) 1) fieri. 2. 11. oriri. 38. 2) *Generi passivo verbi exprimendo servit.* §. 33.

شرح *ṡarḣ* s. (act. rad. شرح explicavit) explicatio, descriptio. 74.

شرط *ṡarṭ* s. (act. rad. شرط stipulatus est; cf. שרט incîdit) stipulatio, conditio, sponsio. 4. c. کردن sponsionem facere. 52.

شرم *ṡerm* s. pudor. 13. c. آید اورا pudet eum *rei.* 31. شرم کردن pudere. 40.

شرمنده *ṡermendeh* adj. (a praeced. suff. منده, cf. S. *mat*) pudibundus, confusus, a, um. 8. 23. 26. 54.

شروع *ṡurû'* s. (act. rad. شرع patefecit) initium; c. کردن inchoare, incipere, aggredi. 76. 84.

شریک *ṡerîk* s. (rad. شرک socius fuit) socius, consors. 4.

شش *ṡeṡ* num. (S. *ṡaṡ*; Z. *csvas*) sex.

شعله *ṡu'leh* s. (rad. شعل accendit) flamma. 51.

شفاعت *ṡifâ'et* s. (rad. شفع intercessit *pro aliquo*) deprecatio, intercessio. 32.

شک *ṡekk* s. (act. rad. شک dubitavit *de re*) dubium. 26.

شکار *ṡikâr* s. venatio. 24. c. کردن s. نمودن venari. 36. 77. بشکار رفتن venatum ire. 8. 27.

شکارخانه *ṡikâr-châneh* s. (comp. ex praec. at خانه q. v.) villa quae est receptaculum venantium. 77.

شکایت *ṡikâjet* s. (rad. شکا questus est) querela; c. بردن queri, conqueri *apud alqm.* c. به pers. 2.

شکر *ṡukr* s. (act. rad. شکر gratias egit) gratiarum actio; c. کردن gratias agere *Deo.* 73.

شکست *ṡikest* s. (cf. sq.) clades, strages; c. یافتن cladem sibi contrahere, accipere. 24. 59.

شکستن *ṡikesten* v. imp. شکن *ṡiken* (S. *skhad* conterere, dilacerare) frangere. 44.

شکم *śikem* s. venter. 19.

شکون *śukûn* s. omen, augurium. 39.

شما *śumâ* pron. (Z. *yûschem*; S. *yûyam)* vos. 84.

شمشیر *śemśîr* s. gladius. 5. 20. 60. 65.

شناختن *śinâchten* v. imp. شناس *śinâs* (S. *ǵnâ*) scire, nosse; cognoscere. 8. 23. 41. 71.

شنیدن *śinîden* v. (S. *'sru*, Praes. *śrinômi*) audire *alqd.* 1. 4. 6. 8.

شور *śûr* s. trepidatio, tumultus, clamor; c. کردن s. نمودن trepidare. vociferari. 1, 32.

شوهر *śûhar* s. *śauhar* s. maritus, conjux. 11. 84.

شهد *śuhd* s. favus mellis, mel. 76.

شهر *śehr* s. (S. *kśêtra*; Z. *śôithrâo*) urbs. 2. 6. 8. 18. 55.

شیر *śîr* s. leo. 33.

شیشه *śîśeh* s. vitreum; ampulla, calix vitreus. 74.

شیطان *śaiṭân* s. (rad. سطن = שָׂטַן adversatus est) Satanas. 53. 54.

ص

صاحب *ssâhib* s. (ag. rad. صحب socius fuit) 1) socius. 2) dominus, herus, possessor. 5. 39. 55. 67.

صاف *ssâf* adv. (pro صافی, ag. rad. صفی limpidus fuit; cf. צפה Pi. splendidum fecit) aperte, manifesto, evidenter. 17.

صباح *ssabâh̔* s. (rad. صبح matutinum potum dedit) tempus matutinum, aurora. 39. adv. mane. 7.

صبح *ssubh̔* s. i. q. praeced.

صحرا *ssah̔râ* s. (fem. vocis اصحر rufus, rad. صحر coxit) planities vasta, desertum. 84.

صد *ssad* num. (S. *s̓ata*) centum. 12. 13. 26. 80.

صراف *ssarrâf* s. (cf. sq.) nummularius. 2.

صرف *ssarf* s. (act. rad. صرف vertit, mutavit) impendere; c. کردن expendere, impendere. 87.

صعوه *ssa'veh* s. passeris species, *rubro capite insignis.* 32.

صفحه *ssafh̔ah* s. (rad. صفح avertit *vultum*) latus *rei* expansum, pagina *libri.* 87.

صلاح *ssalâh̔* s. (cf. sq.) salus, incolumitas. 77.

صلح *ssulh̔* s. (act. rad. صلح bonus fuit; cf. צלח prospere successit) pax, pacificatio. 84.

صندوق *ssandûq* s. arca, capsa, scrinium. 71.

صورت *ssûret* s. (rad. صور II. formavit; cf. צור) forma, imago; typus, proplasma; موم بصورت لعل ساختن e cera protypum gemmae fingere. 11.

ض

ضامن *zâmin* s. (ag. rad. ضمن spopondit) sponsor, fidejussor. 14.

ضعيف *za'îf* adj. (rad. ضعف debilis fuit) infirmus, debilis. 32.

ضيافت *zijâfet* s. (rad. ضاف m. ى conviva fuit) convivium. 2.

ط

طبابت *ṭibâbet* s. (cf. sq.) doctrina medica; ars sanandi. 46.

طبيب *ṭabîb* s. (rad. طب sanavit) medicus. 38. 40. 74.

طرف *ṭaraf* (act. rad. طرف avertit) 1) s. extremitas, latus *rei*; ocus. 3. 68. 2) praep. versus. 32. 35. بطرف versus. 29. از طرف inde ab, ex. 61. pro *aliquo*, nomine *alicujus*. 52. 84.

طعام *ta'âm* s. (rad. طعم gustavit; cf. טעם id.) cibus. 39. 61. 70.

طعمه *ṭu'meh* s. (cf. praeced.) cibus. 36.

طفل *ṭifl* s. (rad. طفل tener fuit; cf. טפף agilis fuit) infans, parvulus. 1. 7.

طلا *ṭilâ* s. aurum. 84.

طلاق *ṭalâq* s. (rad. طلق II. dimisit *uxorem)* divortium, repudiatio. 84.

طلب *ṭalab* s. (act. rad. طلب quaesivit) cupido; quaestio, petitio; c. کردن s. نمودن petere. 78.

طلبیدن *ṭalabiden* v. imp. طلب *ṭalab* (denom. praeced.) accersere. 1. 2. 6. 7.

طمع *ṭem'ă* s. (rad. طمع concupivit) aviditas, concupiscentia. 6. 62.

طور *ṭaur* s. (act. rad. طار m. و accessit *ad rem)* modus, ratio; این طور hunc in modum, ita. 67.

طوطی *ṭûṭî* s. psittacus. 26.

طول *ṭaul* s. *ṭûl* s. (act. rad. طال m. و longus fuit; cf. טול Hi. in longum extendit) proceritas, longitudo. 9.

ظ

ظالم *zâlim* adj. (ag. rad. ظلم injuria affecit) injustus. 84. tyrannus. 41.

ظاهر *zâhir* adj. adv. (ag. rad. ظهر conspicuus fuit) ma-

nifestus, conspicuus; ساختن, کردن, نمودن manifestare. 4. 12. 26.

ظرف *zarf* s. (rad. ظرف IV. reposuit in loculum) uter, vas. 76.

ظریف *zarîf* adj. (rad. ظرف I. ingeniosus fuit) ingeniosus, eruditus, a, um. 85.

ع

عادل *'âdil* adj. (ag. rad. عدل justus fuit) aequus, justus, a, um. 87.

عاری *'ârî* adj. (ag. rad. عری nudus fuit; cf. ערה nudavit) nudus, privatus; rudis, imperitus, a, um. 87.

عاقل *'âqil* adj. (ag. rad. عقل intellexit) intelligens, prudens. 60. 70.

عالم *'âlam* s. (Hebr. עוֹלָם) mundus; c. بالا mundus coelestis, coelum. 77.

عبادت *'ibâdet* s. (rad. عبد coluit *Deum;* cf. עבד) veneratio, adoratio. 70.

عتاب *'itâb* s. (act. III. rad. عتب III. expostulavit *cum aliquo*) expostulatio; c. نمودن expostulare *c. alquo.* c. بر pers. 11. *de nobiliore c. inferiore expostulante.*

عجايب *'aǵâjib* s. (plur. fract. vocis عجيبه res mira, cf. sq.) res mirae. 69.

عجب *'aǵeb* s. (act. rad. عجب miratus est) admiratio; miraculum. 68. 69. adv. mire. 82.

عدالتپناه *'adâlet-penah* s. (comp. ex praeced. et پناه q. v.) justitiae refugium, justitiae protector. 78.

عذر *'adzer* s. (act. rad. عذر excusavit) excusatio. 49. c. نمودن veniam *erroris* petere. 3. 24. 47. 58. c. كردن excusationem afferre. 34.

عربى *'arabî* adj. (a voce عرب *'arab* coll. Arabes) arabicus, a, um. 87.

عرض *'arz* s. (act. rad. عرض proposuit) propositum; c. كردن s. نمودن dicere, significare, indicare. 2. 8. 11. 39. monstrare. 14. بعرض رسانيدن *propr.* ad exhibitionem perferre, i. e. nuntiare. 77.

عطار *'aṭṭâr* s. (rad. عطر bene oluit; cf. קטר Pi. id.) aromatarius, seplasiarius. 3. 76.

عفو *'afŭ* s. (act. rad. عفا oblitteravit) oblitteratio; indulgentia, venia data; c. كردن condonare *alicui crimen.* 70.

عقاب *'iqâb* s. (act. III. rad. عقب = עקב in calce percussit, III. punivit) poena, punitio; c. كردن punire. 54.

عقابت *'iqâbet* s. i. q. praeced.

عقل *'aql* s. (act. rad. عقل intellexit) intelligentia, prudentia. 74.

علامت *'alâmet* s. (cf. sq.) signum, nota, indicium. 14.

علم *'ilm* s. (rad. علم scivit) scientia; eruditio, doctrina. 87.

علوم *'ulûm* s. (plur. fract. vocis praeced.) scientiae, doctrinae. 87.

علي *'alî* (*propr.* excelsus, rad. علا = עלה altus fuit) nom. propr. viri.

على *'ala* praep. (Hebr. עַל; cf. praec.) super, in, ad. على الصباح (vid. صباح) oriente luce. 39.

عمر *'umr* s. (rad. عمر exstitit) vita, vitae tempus. 60.

عمل *'amal* s. (rad. عمل operatus est; cf. עמל) operatio, actio; c. كردن agendi rationem instituere *secundum praecepta alicujus c.* بر *praecept.* 83.

عنان *'inân* s. (rad. عن frenavit, retinuit) frenum, habena. 84.

عنايت *'inâjet* s. (rad. عنا curae fuit) cura, favor; c. شدن gratiose conferri (MENINSKI) 14.

غ

غايت *ghâjet* s. (rad. غيى erexit *vexillum*) extremitas. غايتش اينكه terminus ejus (rei) hic est, ut ec. i. e. necesse est, ut ec. 78.

غرض *gharz* s. (act. rad. غرض adspiravit *ad rem*) propositum, meta, scopus. 11.

غرفه *ghurfeh* s. (rad. غرف hausit) coenaculum. 71.

غرور *ghurûr* s. (act. rad. غر decepit) vanitas, magniloquentia, jactantia. 64.

غصه *ghusseh* s. (rad. غص moerore pressus est) angustia, molestia.

غضب *ghazab* s. (rad. غضب iratus est) ira. 39.

غلام *ghulâm* s. (rad. غلم libidinosus fuit; cf. עֶלֶם) puer; servus. 5.

غله *ghalleh* s. (rad. غل ingressus est; Chald. עלל id.) proventus, frumentum. 42.

غليظ *ghalîz* adj. (rad. غلظ crassus fuit) crassus, spissus, grossus, a, um. 71.

غم *ghemm* s. (act. rad. غم texit, contristavit) moeror, sollicitudo. 61.

غمكين *ghemkîn* adj. tristis, afflictus, a, um. 12.

ف

فارسى *fârsi* adj. (a فارس *fârs* Persia) persicus, a, um; lingua persica. 87.

فایده *fâjideh* s. (fem. ag. rad. فاد m. ى profuit) utilitas, usus. 44.

فتح *fath* s. (act. rad. فتح = פתח aperuit) victoria. 59.

فجر *fegr* s. (rad. فجر effudit) diluculum, prima lux. 42.

فراخور *ferâchûr* s. quod convenit, aptum est; remedium. 74.

فراش *farrâs* s. (rad. فرش = פרש stravit) cubicularius, qui tapeta sternit. 8.

فراغ *firâgh* s. (rad. فرغ absolvit) ad finem perduxisse rem; perfectio. 87.

فراموش *ferâmûs* 1) s. oblivio. 2) adj. oblitus, a, um. c. كردن oblivisci. 6. 71.

فربه *ferbih* adj. pinguis, obesus, a, um. 32.

فردا *ferdâ* adv. temp. (S. *parê-dyavi*, comp. ex *para* alius et *dyu* dies) cras. 42. 55. 62, 74.

فرزند *firzend* s. (rad. S. *gan* praef. *pra*; Z. *zan* praef. *fra*, procreare) filius. 61.

فرستادن *firistâden* v. imp. فرست *first* (S. *sthâ*, praef. *pra* = Z. *fra*, procedere) mittere. 8. 34. 52. 59. 66. 87.

فرصت *furssat* s. (rad. فرص resecuit; cf. פרץ rupit) occasio, opportunitas, tempus. 78.

فرمان *fermân* s. (S. *pramâṅa* autoritas; cf. Armen. *hraman* jussus) mandatum. 2.

فرمودن *fermûden* v. imp. فرمای *fermâî* (S. rad. *mâ*, prf. pra = Z. *fra*, autoritatem esse; cf. praec.) jubere *alqm alqd.* 1. 5. 20. decernere, *de judice.* 4. dicere, *de nobiliore cum inferiore colloquente.* 3. 8. 11. 12. 31. 83.

فرو *firû* s. *furû* adv. deorsum, infra; c. كردن inclinare *caput.* 7.

فروختن *furûchten* v. imp. فروش *furûś* vendere. 13. 26. 78. 80.

فروش *furûś* adj. (cf. praec.) in fine compp. vendens, mercator. 2.

فرياد *ferjâd* s. vociferatio; c. آغاز كردن clamorem tollere. 1. c. كردن clamare. 84. 76.

فريادى *ferjâdî* adj. (a praeced.) clamorem tollens, se conquerens. 7.

فريب *firîb* s. deceptio fallacia; c. دادن fallere, decipere. 53.

فريفتن *firîften* v. imp. فريب *firîb* (cf. praeced.) decipere, fallere.

فصل *fassl* s. (act. rad. فصل separavit) segmentum; anni tempestas. 66.

فقير *feqîr* adj. (rad. فقر inops fuit) pauper, indigens. 45. 50.

فكر *fikr* s. (act. rad. فكر meditatus est) meditatio, cogitatio. 55.

فلاطون *filâṭûn* nom. propr. viri, Πλάτων. 68.

فلان *fulân* s. (cf. פְּלֹנִי id.) ὁ δεῖνα, quidam, ille. 6. 41. 54. 57.

فلوس *fulûs* s. (plur. fract. vocis فلس *fals* = ὀβολός) nummuli, nummi minoris pretii. 8. 13.

فوج *fauǵ* s. (act. rad. فاج m. و IV. gregatim misit) agmen, coetus. 24. 59.

فهميدن *fehmîden* v. imp. فهم *fehm* (denom. ab Ar. فهم *fehm* intelligentia, rad. فهم intellexit) intelligere, mente assequi. 17.

فى *fî* praep. (cf. פִּי) in. 78.

فيل *fîl* s. (= پيل *pîl*. cf. S. *pîlu* id.) elephas. 66. 32.

ق

قارورت *qârûret* s. ampulla, *qua urina et al. liquida continentur.* 74.

قاضى *qâzî* s. (ag. rad. قضا decrevit; cf. קצה abscidit, unde קָצִין judex) praefectus, judex. 1. 4. 5. 6.

قبول *qabûl* s. (rad. قبل accepit; cf. קִבֵּל Pi. id.) acceptio; c. کردن accipere. 6. 10. 52. 56. مرا قبول است placet mihi, accipio. 7.

قتل *qatl* s. (act. rad. قتل = קָטַל occidit) occisio, interfectio; بقتل رسانیدن interficere. 60.

قد *qadd* s. (act. rad. قد per longum secuit) statura, proceritas. 66.

قدر *qadar* s. (act. rad. قدر praevaluit) quantitas, mensura. 24. 47. 71. summa *pecuniae*. 62.

قدرت *qidret* s. *qudret* s. (cf. praec.) virtus; potestas. 54.

قدیم *qadîm* adj. (rad. قدم antecessit; cf. קדם) vetus, antiquus, a, um. 23. 71.

قرار *qarâr* s. (rad. قر quievit) stabilitio; c. کردن statuere, constituere. 84.

قرض *qirz* s. (rad. قرض III. foeneravit) aes alienum; c. دادن mutuo dare. 17. c. گرفتن mutuari, mutuo *rem* sumere. 87.

قرضدار *qirz-dâr* s. (comp. ex praec. et Pers. دار tenens, cf. v. داشتن) debitor. 78.

قزوینی *qazvînî* s. (a قزوین nom. pr. urbis) incola urbis Cazvîn; homo stultus. 73. 74.

قسم *qism* s. (rad. قسم IV. juratus est) jusjurandum, juramentum; c. خوردن *propr.* juramentum devorare, i. e. juramento affirmare. 6. 7.

قسمت *qismet* s. (rad. قسم divisit) divisio, distributio; c. کردن dividere, partiri. 11.

قصد *qassd* s. (act. rad. قصد tetendit) finis propositus, animus, consilium. 65.

قصدا *qassdan* adv. (accus. vocis praec.) de industria. 25.

قصر *qassr* s. (rad. قصر continuit) arx, castrum, palatium. 52.

قضا *qazâ* s. (act. rad. قضا decrevit) 1) munus judicis, judicem esse. 8. 2) fatum, praedestinatio. از قضا fortuito. 74. 87.

قلاده *qilâdeh* s. (rad. قلد obvolvit) monile. 80.

قمار *qimâr* s. (rad. قمر albus fuit) aleatorius ludus. 32.

قوال *qavvâl* s. (rad. قال m. و dixit) loquax, cantor. 81.

قید *qaid* s. (act. rad. قید II. vinculis constrinxit) vincula; c. کردن vinculis constringere. 22.

قیمت *qîmet* s. (rad. قام = קוּם surrexit, valuit) pretium. 14. 26.

ك

كار *kâr* s. (S. *kâra* id. cf. v. كردن) negotium. 6. 49. 54. 74. 37. در كار است opus est *re*. 31.

كاغذ *kâghidz* s. charta, epistola. 3.

كامل *kâmil* adj. (ag. rad. كمل integer fuit) totus, integer. 8. perfectus. 18.

كاه *kâh* s. stramen. 61.

كباب *kebâb* s. assum, caro assa. 36.

كباده *kebâdeh* s. arcus. 27.

كتاب *kitâb* s. (rad. כתב scripsit) liber 51.

كثيف *kessif* adj. (rad. كثف densus fuit) spissus, grossus, a, um. 58.

كجا *kugâ* s. (comp. ex كو *ku*, S. et Z. *kva* ubi, et جا q. v.) quo loco? ubi? 3. 12. 54. 63.

كدام *kudâm* pron. interrog. (cf. S. *ku*) quis, quae, quid? qualis, e? 12. 63.

كر *ker* adj. surdus, a, um. 84.

كرايه *kerâjeh* s. locatio, mutuum; بكرايه گرفتن mutuari.

كردن *kerden* v. imp. كن *ken* (S. *kri*, praes. *krinômi*; Z. *kere*, praes. *kerenaômi*) facere. 1. 6. *cum gemino accus.* facere *alqd ex re aliqua*, uti *re ad alqd*. 17.

كس *kes* s. homo, aliquis. 2. 4. 8. 11; sqte ن s. نه nemo. 5.

کسب *kesb* s. (act. rad. کسب lucratus est) lucrum. 87.

کشادن *kuŝâden* v. imp. کشا *kuŝâ* aperire. 8. 71. solvere *nodum*. 67.

کشتزار *kiŝtzâr* s. (comp. ex کشت seges et زار, *suffixo locum et abundantiam rei significante*) arvum, segetes. 66.

کشتن *kuŝten* v. imp. کش *kuŝ* (S. *kaŝ* et *khaŝ*) occidere, interficere. 7. 8. 11. 15.

کشیدن *keŝîden* v. (S. *kriŝ* trahere) trahere; c. بردار ἀνασκολοπίζειν, patibulo affigere. 8. تصویر کشیدن picturam facere. 63.

کفر *kufr* s. (act. rad. کفر negavit; cf. כפר texit) infitiatio, impietas. 75.

کلان *kelân* adj. magnus, a. um; natu major. 11.

کلوخ *kulûch* s. gleba *argillae*. 54.

کلی *kullî* s. (a کل *kull*; cf. כל universitas) universitas, totum. 76.

کم *kem* adj. (S. rad. *kam* desiderare) deficiens, minor, us. 31.

کنار *kinâr* s. amplexus; درکنار کشیدن amplecti *alqm*. 71.

کناره *kenâreh* s. margo, ripa. 61. littus. 69.

کندن *kenden* s. (S. *khan*; Z. *kan* id.) fodere; evellere. 37.

کوتاه *kûtâh* adj. curtus, parvus, a, um. 51.

کوتوال *kûtvâl* s. magistratus, judex. 43. 45.

کور *kôr* adj. (cf. Armen. *guir*) coecus, a, um. 23.

کوسپند *kuspend* s. ovis, aries. 52. 78. 84.

کوسفند *kusfend* s. i. q. praec.

که *kih* 1) pron. rel. (S. *kas, kâ, kim*; Z. *kô, kâ, kat*) qui, quae, quod. — Pron. interr. quis, quae, quid? 2) conj. ut. *Graecorum* ὅτι *post verba sentiendi et declarandi. — Saepe orationi directae introducendae inservit, sicut* ὅτι.

کهنه *kuhneh* adj. vetus, tritus. a. um. 71.

کیست *kîst* pro که هست. کستی *kîstî* pro که هستی.

کیسه *kîseh* s. (a Graec. κίστη = Ar. کیس) marsupium, crumena. 8. 9. 11.

گ

گاه *gâh* s. tempus. گاهی *gâhî* adv. unquam; sqnte م s. ن s. نه nunquam. 3. 11. 13.

گدا *gedâ* adj. pauper, indigens, mendicus. 48.

گذاشتن *gudzâśten* v. imp. گذار (fort. ex گ *gu* = S. *vi* et ذار = S. *śri* ire) transire. 39. 66. dimittere, mis-

sum facere. 11. 24. 51. 84. relinquere. 30. 61. ponere. 76.

گذر *gudzer* s. (cf. praec.) transitus; c. کردن transire, praetergredi. 72.

گذشتن *gudzesten* v. imp. گذر *gudzer* i. q. گذاشتن q. v.

گر *ger* conj. (= اگر *eger*) si; گرنه *propr.* si non, alioquin. 7. 11. 32. 43.

گربه *gurbeh* s. felis, catus. 80.

گردانیدن *gerdânîden* v. (causat. vbi گردیدن q. v.) vertere, in gyrum agere. 43.

گردن *gerden* s. (deducendum esse videtur e radice گرد = S. *vrit* verti) collum, cervix. 80.

گردیدن *gerdîden* v. imp. گرد (S. *vrit* versari) se vertere; evadere, fieri. 16. 23. 25. 32.

گرستن *giristen* s. گریستن v. imp. گری *girî* (S. *krand*) flere. 11. 28. 54. Part. praes. گریان *girijân*; c. شدن flere. 12.

گرسنه *gursineh* adj. famelicus, a, um. 61. 82.

گرفتار *giriftâr* adj. (vid. sq.) captivus, a, um, c. شدن αὐτόφωρον γίγνεσθαι. 67.

گرفتن *giriften* v. imp. گیر *gîr* (S. *grah*, in dial. ved. *grabh*; Z. *gerev*) prehendere, capere. 2. 4. 5. 8. acci-

pere. 12. *praeced. infinitivo* incipere, in eo esse ut. 25. 36. 58. راه گرفتن s. راه پیش گرفتن viam ingredi. 84.

گرم *germ* adj. (S. *gharma*; Z. *garema*) calidus, a, um. 27.

گرو *girev* s. pignus. 84. 87.

گریختن *girîchten* v. imp. گریز *girîz* fugere, effugere. 5. 11. 24. 29. 36.

گستردن *gusterden* v. (comp. ex praef. گُ *gu* = S. *vi* et ستردن = S. *strî*; Z. *s̓tere*) sternere, expandere. 8. 55.

گله *gelleh* s. *geleh* s. grex *pecudum*. 78. 84.

گماشتن *gumâs̊ten* v. imp. گمار *gumâr* committere *negotium*; impellere *ad alqd dicendum*; applicare. 1.

گفتن *guften* v. imp. گو *gû* (S. *gu* et *ghu* sonum edere) 1) dicere. 2) idem quod با خود گفتن 51. 64. 74. cogitare. 28. partic. pass. گفته s. dictum, sententia. بگفته secundum verba. 76. 84.

گفت وگو *guft-ô-gû* s. (a praeced.) sermones, dicta varia. 84. Arabum قیل وقال.

گم *gum* adj. amissus, perditus, a, um; c. شدن amitti, perdi. 9. 73. 84. c. کردن amittere. 80. 84.

گناه *gunâh* s. delictum, peccatum; گناه شد از فلان quidam peccatum commisit. 70.

گندم *gendum* s. triticum. 66.

گواه *guvâh* s. (cf. v. گفتن) testis. 1. 11. 12.

گواهی *guvâhî* s. (abstr. vocis praec.) testimonium; c. دادن testimonium perhibere; dare. 11. 12.

گورستان *goristân* s. (comp. ex گور sepulcrum et ستان *stân* locus; cf. S. *sthâna*) coemeterium. 29. 40.

گوز *gûz* adj. gibbosus, gibbus. 16.

گوش *gûs̒* s. (Z. *gaôs̒a*) auris. 13.

گوشت *gûs̒t* s. caro. 10. 61.

گونه *gûneh* s. (S. *guna* id.) qualitas; modus, ratio. 4.

گیر *gîr* adj. (cf. v. گرفتن) in fine compp. capiens.

ل

لا *lâ* partic. negat. Ar. (cf. Hebr. לֹא id.) non.

لا اعلم *lâ a'lamu* (اعلم 1 pers. sing. aor. vbi علم scivit) nescio. 87.

لا جواب *lâ-ǵevâb* (ex لا q. v. et جواب) *propr.* qui non habet quod respondeat, i. e. attonitus, stupefactus. 4. 31. 36.

لائق *lâjiq* adj. (ag. rad. لاق m. ی convenit) conveniens, dignus, a, um. 32. 49. 59.

لجام *ligâm* s. (i. q. لگام q. v.) frenum, habena *equi*. 84.

لذيذ *ladzîdz* adj. (rad. لذ suavis fuit) suavis, jucundus, a, um. 58.

لرزه *lerzeh* s. tremor febrilis. 8. 15.

لطيفه *latîfeh* s. (rad. لطف elegans fuit) res elegans; sermo facetus. 15. 59.

لعل *la'l* s. gemmae species, rubinus. 11.

لفظ *lafz* s. (act. rad. لفظ protulit *verba*) vox, vocabulum. 87.

لقمه *loqmah* s. (rad. لقم deglutivit) buccea, bolus. 58.

لك *lak* s. (*lakša* id.) centum milia. 14.

لگام *ligâm* (v. لجام) frenum, habena; c. دادن frenum injicere *equo*. 67.

لنك *leng* adj. claudus, a, um. 84. cognom. *Timûri regis*. 18.

ليكن *lìkin* conj. advers. (fort. ab Ar. لكنّ) tamen, verum. 5. 7. 8. 10.

م

م *me* (cf. S. *mâ*) praefixum verbale, cui negandi vis est. *Imperativo tantum additur, sicut* ن *verbo finito*. v. §. 38.

ما *mâ* pron. pers. (S. *usmân* accus. plur.) nos.

مادر *mâder* s. (S. *mâtri*; Z. *matâr*). 1.

ماده *mâdeh* s. femina, femella. 13.

ماديان *mâdijân* s. equa. 84.

مال *mâl* s. (rad. مال m. و dives fuit) bona, opes, divitiae. 4. 6. 8.

مالك *mâlik* s. (ag. rad. ملك acquisivit, tenuit, cf. מלך) possessor, dominus. 8. 78.

ماندن *mânden* v. (fort. S. *mân* colere; cf. Armen. *mnam*) manere, perseverare. 24. 55. 61. 70. 77.

ماه *mâh* s. (S. *mâs*; Z. *mâh*) mensis. 41.

ماهى *mâhî* s. (S. *matsya* id.) piscis. 13.

ماهى گير *mâhî-gîr* s. (comp. ex praeced. et گير q. v.) piscator. 13.

مبادا *mebâdâ* interj. (comp. ex م q. v. et بادا = باشد fiat) ne fiat! 55.

مبالغه *mubâlaghah* s. (act. III. rad. بلغ III. studio usus est) studium, opera; c. كردن operam dare, contendere, niti. 4.

مبلغ *mablagh* s. (rad. بلغ pervenit *ad finem*) summa *pecuniae*, quantitas. 3.

متديين *mutadajjin* adj. (ag. V. rad. دان m. ى V. firma fuit religione; cf. דין) religionis studiosus, devotus. 6.

متعجب *muta'aggib* adj. (ag. V. rad. عجب V. admiratus est) admiratione affectus. 66.

متفكر *mutafekkir* adj. (ag. rad. فكر meditatus est, V. id.) meditabundus, a, um. 60.

مثل *missl* adv. (rad. مثل similis fuit; cf. משל) ejusmodi; sicut. 13. اين مثل hujusmodi. 8.

مجلس *meglis* s. (rad. جلس consedit) conclave, cubiculum. 2. consessus, coetus *hominum.* 28.

محروم *mahrûm* adj. (rad. حرم = חרם prohibuit) qui spe fallitur, quem spes frustratur; c. كردن spem *alicujus* fallere.

محظوظ *mahzûz* adj. (part. pass. حظ felix fuit) contentus, laetus, a, um. 82. 85.

محقر *muhqar* adj. (part. pass. IV. rad. حقر IV. contemsit) contemtus, a, um, vilis, e. 31.

محكم *muhkim* adv. (ag. IV. rad. حكم IV. firmavit) firmiter, arcte. 87.

محمد *mehmed* [propr. *muhammed;* sed ita nonnisi prophetam appellant] (ag. II. pass. rad. حمد = חמד delectatus est, II. celebravit) celebratus. محمد باقر صاحب قبله nom. propr. viri. 77.

محمود *mahmûd* (part. pass. rad. حمد cf. praec.) nom. propr. viri. 71.

محو *mahŭ* s. (act. rad. محا = מחה oblitteravit) oblitteratio; c. كردن oblitterare, delere. 14.

مختار *muchtâr* adj. (ag. pass. VIII. rad. خار m. ى bonus fuit, VIII. elegit) eligens, arbiter; c. بودن optionem habere *plurium rerum.* 83.

مختلف *muchtalif* adj. (ag. VIII. diversus fuit; cf. חלף Pi. mutavit) diversus, repugnans. 11.

مدت *muddet* s. (rad. مد extendit; cf. מדד id.) spatium temporis. 3.

مدح *madḣ* s. (act. rad. مدح laudavit) laus, encomium. 21.

مدرسه *medreseh* s. (rad. درس trivit, legit; cf. דרש scrutatus est) schola, academia. 87.

مدعى *mudda'î* s. (ag. VIII. rad. دعا vocavit) petitor, adversarius, qui *ab alio rem* petit. 10.

مذكور *madzkûr* adj. (part. pass. rad. ذكر = זכר commemoravit) commemoratus, a, um. 4. 6. 62.

مرا *merâ* pron. pers. v. §. 19.

مرتبه *mertebeh* s. (rad. رتب constitit) gradus *scalae;* gradus *dignitatis, honoris* (βαϑμός). 6. 23. 31. 71.

مرثيه *merssijeh* s. (rad. رثى deflevit *mortuum*) carmen funebre, nenia. 21.

مرد *merd* s. (S. *martya*; cf. Armen. *mart* id.) homo, vir. 4. 11. 12. 15.

مردم *merdum* s. (cf. praeced.) homo. 2. servus. 8. incola. 9. 66.

مردن *murden* v. imp. میر *mîr* (S. *mri*; Z. *mere*) mori. 4. 21. 28. 61.

مرده *murdeh* plur. مردگان *murdegân* s. (part. praet. vbi praec.) mortuus. 40.

مرغ *murgh* s. (S. *mriga* fera; Z. *meregha*) avis. 36. 52. 63. 86.

مسافر *musâfir* s. (ag. III. rad. سفر III. iter fecit) viator. 58.

مساكن *masàkin* s. (plur. fract. vocis مسكن *meskin* habitatio, rad. سكن = שׁכן quievit) domicilia. 14.

مست *mest* adj. (S. rad. *mad* ebrium esse, part. pass. *matta* ebrius) ebrius, inebriatus, a, um. 7.

مستی *mestî* s. (abstr. vocis praec.) ebrietas. 14.

مسجد *mesǵid* s. (rad. سجد procubuit supplex; cf. סגד id.) locus adorandi, templum. 28. 81.

مسخره *mas-charah* s. (rad. سخر irrisit) scurra, sannio, morio. 32.

مسكين *meskîn* adj. (rad. سكن miser fuit) miser, pauper, abjectus, a, um. 47.

مسند *mesned* s. (rad. سند innixus est; cf. שׁען) torus, stragulum. 8.

مشت *muśt* s. (S. *muśti* id.) pugnus, manipulus, pupillus. 24.

مشغول *maśghûl* adj. (part. pass. rad. شغل occupavit) occupatus, a, um *re*, c. ب *rei*. 70.

مصاحب *mussâhib* s. (ag. III. rad. صحب socius fuit; III. socium se praebuit) socius, familiaris. 37.

مصلحت *masslahat* s. (rad. صلح bonus, aptus fuit; cf. צלח id.) consilium. 11. 13. c. دادن consilium dare, suadere *alicui*. 65. مصلحت است sapienter actum est. oppos. م" نیست absurdum est. 13. 49.

مصور *mussávvir* s. (ag. II. rad. صور II. pinxit; cf. צור formavit) pictor. 63.

مطبخ *matbach* s. (rad. طبخ coxit; cf. טבח et זבח mactavit) culina. 52.

مطرب *mutrib* s. (ag. IV. rad. طرب IV. egregie modulatus est *vocem*) musicus, citharoedus. 18.

معاف *mu'âff* adj. (ag. III. rad. عف abstinuit) cui remissum est, impunitatem assecutus; c. کردن s. فرمودن remittere *poenam*, condonare. 10. 15. 32. 43.

معامله *mu'âmaleh* s. (act. III. rad. عمل = עמל, III. negotium gessit) negotium. 84.

معذور *ma'dzûr* adj. (part. pass. rad. عذر excusavit) excusatus, a, um; c. داشتن excusatum tenere *alqm* i. e. excusationem accipere. 49.

معروف *ma'rûf* adj. (part. pass. rad. عرف scivit) clarus, inclytus, a, um. 77.

معلوم *ma'lûm* adj. (part. pass. rad. علم scivit) cognitus, a, um; c. کردن intelligere, cognoscere. 9. 35. 63. ملعوم شد cognitum est, apparuit. 2. 12. 71.

معنی *ma'nâ* s. (rad. عنی significavit; cf. ענה) significatio. 87.

مغل *moghul* nom. gentis. 26.

مفلس *muflis* adj. (ag. IV. rad. افلس IV. inops fuit, a فلس = ὀβολός) pauper, miser, a, um. 11. 68. 78.

مفلسی *muflisî* s. (abstr. vocis praec.) paupertas, egestas. 78.

مقام *maqâm* s. (rad. قام m. و surrexit; cf. קום, unde מָקוֹם) locus, domicilium. 67.

مقدار *miqdâr* s. (rad. قدر praevaluit) quantitas, mensura. 76. این مقدار tantus, a, um. 78.

مقراض m*iqrâz* s. (rad. قرض secuit; cf. קרץ vellicavit) forfex. 51.

مگر *meger* conj. except. (fort. ex م non et اگر si) nisi, praeterquam. 11. 83.

مگس *meges* s. (S. *makšikâ*) musca. 72.

ملاقات *mulâqât* s. (act. III. rad. لقا occurrit, III. id.) occursus; c. کردن obviam fieri. 53.

ملعون *mal'ûn* adj. (part. pass. rad. لعن maledixit *alicui*) exsecratus, detestabilis. 53.

ملك s. (rad. ملك acquisivit; cf. מָלַךְ) 1) *milk* possessio. 78. 2) *mulk* regnum. 31. 41. provincia, patria. 14.

من *men* pron. pers. (S. *mâm*; Z. *manm*, accus. vocis S. *aham*; Z. *azem* ego) ego.

منادی *manâdi* s. (rad. ندا convenit *populus*, III. praeconio publicavit) praeconia; c. دادن praeconia facere. 68.

منازعت *munâza'at* s. (act. III. rad. نزع = נסע evellit, III. litigavit) litigatio; c. کردن litigare. 1.

مناقشه *munâqašeh* s. (act. III. rad. نقش III. vocavit ad calculum) contentio, lis. 3.

منتخب *muntachab* adj. (part. pass. VIII. rad. نخب VIII. elegit) electus, carus, a, um. 77.

منجم *muneggim* s. (ag. II. rad. نجم orta est *stella*) astrologus. 22. 60.

منزل *menzil* s. (rad. نزل = נזל descendit, devertit) mansio, domus; deversorium. 24.

منصب *manssab* s. (rad. نصب posuit, collocavit; cf. נצב et יצב) honor, dignitas. 8.

منع *man'ă* s. (act. rad. منع cohibuit; cf. מנע et מאן id.) impeditio; c. کردن cohibere, impedire, arcere. 7.

منقار *minqâr* s. (rad. نقر) percussit, perfodit) rostrum *avis*. 63.

منم *menem* pro من ام.

مهر *muhr* s. (S. *mudrâ* id.) 1) annulus signatorius. 12. 2) sigillum. 8.

مهربان *mihr-bân* adj. comp. ex مهر amor et بان q. v.) benevolus, favens. 37.

مولوی *maulavî* adj. (a مولا dominus, i. e. Deus; rad. ولی praefecit) divinus, a, um. 5. monachus, vir sanctus. 77.

مواخذه *muvâchadzeh* s. (act. III. rad. اخذ = אחז sumsit) rationem inire; c. نمودن ad rationem vocare *alqm*. 8.

موافق *muvâfiq* praep. (ag. III. rad. وفق convenit, congruit) secundum, pro. 3.

موت *maut* s. (act. rad. مات = מות mori) mors. 79.

موصوف *maussûf* adj. (part. pass. rad. وصف descripsit) descriptus, commemoratus. 77.

موم *mûm* s. cera. 11. p. 45. l. 14.

موی *mûî* s. crinis. pilus. 37. 51.

می *mâî* s. vinum. 7. p. 40. l. 13.

میان *mijân* s. (S. *madhya*; Z. *maidhya* id.) medium; در میان praep. inter. 47.

میخ *mîch* s. clavus. 50.

ن

ن *ne* praef. verbale (cf. S. *na*; Z. id.) non.

نا *nâ* praef. nominum (cf. praec.) non.

نابینا *nâbînâ* adj. (comp. ex نا et بینا *bînâ* part. praes. vbi دیدن q. v.) coecus, a, um. 18. 44.

ناچار *nâ-ćâr* adj. (ex نا et چار remedium, rad. S. *ćar* ire) ἄπορος, ope destitutus. 3. 4. 8. 10. 11.

ناحق *nâ-ḣaqq* adj. ex نا et Ar. حق q. v.) falsus, a, um. adv. falso. 84.

ناخوش *nâ-chôś* adj. (ex نا et خوش q. v.) tristis, e. 59.

ناگاه *nâ-gâh* adv. (comp. ex نا et گاه q. v.) subito; ex improviso. 84.

نالش *nâliś* s. (cf. v. نالیدن conqueri) lamentatio, querela; c. نمودن lamentari, conqueri.

نام *nâm* s. (S. *nâman*; Z. id.) nomen. 14. 18. از نام praep. pro *aliquo*, nomine *alicujus*. 52.

نامردی *nâ-merdî* s. (abstr. vocis نامرد „non-vir“ cf. مرد) *ἀνανδρία*, ignavia. 15.

نان *nân* s. panis. 17. 19.

نايب *nâjib* s. (ag. rad. ناب m. و supervenit) substitutus, vicarius. 6,

نديم *nedîm* s. (rad. ندم III. sodalis fuit) compotor, sodalis. 15.

نذر *nedzr* s. (act. rad. نذر vovit; cf. נדר, unde נֶדֶר) donum ex voto. 84.

نر *ner* s. (S. *nara*; Z. id.) vir; mas. 13.

نزد *nezd* praep. ad, apud, prope. 3. 5. 18.

نزديك *nezdîk* adv. (cf. praec.) arcte, prope. 47.

نسبت *nisbet* s. (rad. نسب exposuit genus *alicujus*) origo. 19.

نسيه *nesijeh* s. (rad. نسا credidit; cf. נשׁא) credito acceptio. 87.

نشان *nišân* s. (cf. Arm. *n'šan* id.) signum, indicium, vestigium. 62. c. دادن indicare, declarare. 8.

نشانيدن *nišânîden* v. (caus. vbi نشستن q. v. collocare, considere jubere *alqm.* 58.

نشستن *nisesten* v. imp. نشین *nisîn* (S. *sad* praef. ni) sedere, considere. 2. 3. 12. 15. 61.

نصف *nissf* s. (rad. نصف dimidiavit) dimidium. 43. 55.

نصیحت *nassîhat* s. (rad. نصح admonuit) admonitio; c. کردن adhortari, consilium dare. 83.

نظر *nazar* s. (act. rad. نظر spectavit; cf. נטר) adspectus; c. کردن adspicere, spectare. 2. 38. 71. oculos conjicere *in alqm* c. بر pers. 61.

نعمت *ni'met* s. (rad. نعم = נעם jucundus fuit) beneficentia, beneficium. 71.

نفع *naf'ă* s. (act. rad. نفع profuit) commodum, utilitas. 76.

نقاش *naqqâs* s. (v. نقش) pictor. 46.

نقد *naqd* s. (rad. نقد solvit *pecuniam*) summa *pecuniae*. 3. 8. 12. pecunia. 5. 11. 42.

نقش *naqs* s. (act. rad. نقش pinxit) pictura; c. نمودن colorare, pingere. 63.

نقصان *noqssân* s. (rad. نقص defecit) defectus, consumtio. 76,

نکته *nukteh* s. (rad. نکت pupugit; cf. נכה) 1) apex. 2) acumen ingenii. 22.

نگاه *nigâh* s. adspectus, intuitus; c. داشتن servare, observare, retinere. 17. c. کردن spectare, spectatorem esse. 70.

نماز *nemâz* s. (S. *namas*) preces *Deo dictae*, adoratio. 70.

نمودن *nemûden* v. imp. نمای *nemâî* (S. *mâ* metiri praef. *ni*) monstrare. 3. 8. 12. facere (= کردن) 5. 9.

نوبت *naubet* s. (rad. ناب m. و accidit) vices, tempus. 8.

نوشتن *nuvisten* v. imp. نویس *nuvîs* (fort. S. rad. *vis* praef. *anu* cl. 10.) scribere. 3. 14. 34.

نوکر *nûger* s. servus. 39.

نویسنده *nuvîsendeh* s. part. (praes. vbi نوشتن q. v.) scribens; scriba. 34. 35.

نه *neh* adv. negat. (S. *na*; Z. id.) non, non est ita! 12. نه — نه nec-nec.

نهادن *nihâden* v. imp. نه *nih* (S. *dhâ* praef. *ni* id.) ponere, collocare. 24. 58. 62. c. تهمت crimen imputare. 7.

نیابت *nijâbet* s. (cf. نایب) vicarii munus, vicariatus. 6

نیز *nîz* adv. pariter, etiam. 29. 32. 52.

نیست *niest* pro نه هست.

نیستم *nîstem* pro نه هستم.

نیک *nîk* adj. bonus, a, um. praestans. 39.

نیکو *nîkû* adj. i. q. praec. adv. bene. 74.

نیم *nejem* pro نه ام.

نيم *nîm* (S. *nêma* pars; Z. *naêma* id.) dimidium, pars dimidia. 1. 51. در نيم شدن discindi, frangi.

و

و *va* s. *o* conj. atque, et.

وا *vâ* adv. rursus. 84.

واپس *vâpes* adv. (comp. ex praec. et پس q. v.) pone, post, retro; c. كردن retro movere.

والله *vallâh* interj. (cf. الله ὁ θεός) per Deum! 78.

وجب *vegeb* s. spithama. 47. 78.

وجه *vegh* s. (rad. وجه in facie percussit) facies; modus, ratio; causa. 77.

وزارت *vizâret* s. (cf. sq.) munus administratoris rei publicae. 70.

وزير *vezîr* s. (rad. وزر sustinuit, portavit) administrator rei publicae; qui principi est a consiliis. 13. 14. 36. 60.

وصف *vassf* s. act. (rad. وصف descripsit) interpretatio. 87.

وطن *vatan* s. (rad. وطن commoratus est) locus, ubi aliquis degit. 46. 66.

وعده *va'dah* s. (rad. وعد pollicitus est; cf. יעד constituit) promissio; c. كردن promittere. 42.

وعظ *va'z* s. (rad. وعظ = יעץ admonuit) concio, oratio sacra; c. كفتن concionari. 28.

وفا *vefâ* s. (act. rad. وفى integer fuit, praestitit fidem) fides, fidelitas. 36.

وفات *vefât* s. (rad. وفى completa fuit *res*) mors, obitus; c. كردن mori. 79.

وقت *vaqt* s. (rad. وقت praefinivit *tempus*) hora; tempus. 2. 55.

وكيل *vekîl* s. (rad. وكل confisus est) curator, procurator. 84.

وى *vai* pron. pers. (= او q. v.) ille, illa, illud.

ه

هارون *hârûn* (ab Hebr. אהרון) nom. propr. chalifae. 75. 83.

هجو *hegu* s. (act. rad. هجا subsannavit; cf. הגה mussitavit) satyra. 21. oppos. مدح encomium.

هر *her* adj. (S. *sarva*; Z. *haurva*) omnis, e. 9. 14. totus, a, um. هر يك unus quisque. 11. هر دو ambo. 1. 4. 5. 10. 11.

هرچند *her-cend* adv. (ex هر et چند q. v.) ubique; quocunque. 2. 36. 67.

هرچه *her-ćih* pron. (ex هر et چه q. v.) qui, quae, quod cunque. 37. 64.

هرقدر *her-qader* pron. (comp. ex هر q. v. et قدر q. v.) quantus, a, um cunque. 81.

هرکه *her-kih* pron. quicunque. 9. 68.

هرگاه *her-gâh* (ex هر et گاه q. v.) quo tempore cunque; quando; cum. 3. 4. 28. 72.

هرگز *her-gez* adv. (ex هر et گز) singulis vicibus, aliquando; sq. ن s. نه nunquam, nullo modo. 62. 84.

هزار *hizâr* num. (S. *sahasra*; Z. *haznra*) mille. 3. 78.

هزیمت *hezîmet* s. (rad. هزم fugavit) clades, fuga. 59.

هستن *hesten* v. (a rad. Z. *śthâ*; praes. *histâmi*) esse, i. q. بودن.

هشت *heśt* num. (S. *aśtan*, Z. *astan*) octo.

هم *hem* adv. (S. *sam*; Z. *ham*) una, simul; pariter. 11. 13. 18.

همان *hem-ân* pron. (ex هم et آن q. v.) idem, idem ille. 2. 39.

همچو *hem-ćû* adv. (comp. ex هم et چو = چون q. v.) sicut, pariter ut. 16. 60. 66.

همچنان *hem-ćunân* adv. (ex هم et چنان q. v.) eodem modo. 8. ejusmodi.

همراه *hem-râh* adj. (ex هم et راه q. v.) comitans. 24.

همسایه *hem-sâjeh* s. (ex هم et سایه q. v. *proprie* qui eadem fruitur umbra) vicinus, propinquus.

همین *hem-în* pron. (ex هم et این q. v.) idem; hic, haec, hoc. 84.

همه *hemeh* adj. (S. *sama*) omnis, e. 2. 22. 43. totus, a, um. 3. 4. 9.

همیشه *hemîseh* adv. continuo, semper. 13. 70.

هندو *hindû* nom. gentis (S. *sindhu*).

هندوستان *hindûstân* nom. regionis (ex praec. et ستان, cf. S. *sthana,* locus) India. 18.

هوا *hevâ* s. (rad. هوی decidit) spatium inter coelum et terram; aer. 27.

هیچ *hîć* pron. aliquid, quidquam; sq. ن s. نه nullus, a, um, nihil. 3. 12. 54. adv. omnino non. 8. 17.

ی

یا *jâ* conj. aut, vel, sive. 13. 55.

یاد *jâd* s. memoria; c. کردن s. داشتن meminisse *alicujus* c. acc. pers. 59. یاد مرا آمد memoria mihi revenit. 3. بیاد مرا آمد in mentem mihi venit *res.* 6.

یار *jâr* s. amicus, socius. 84.

بافتن *jâften* v. imp. باب *jâb* (S. *âp*) adipisci. 23. 39. 52. 61. accipere. 11. 13. 21. potiri *re*, invenire. 11. 62. 80.

يقين *jaqîn* s. (rad. يقن certo scivit) certitudo. 1.

يك *jek* num. (S. *êka*) unus, a, um. — Articulum indefinitum significat. 26. 34. 77.

يكجا *jekgâ* adv. (ex يك et جا q. v.) uno eodemque loco. 39. 84.

يكدرم *jekdirem* pro يك درم.

يكديگر *jekdîger* (ex يك et ديگر q. v.) ἀλλήλων. از يكديگر alterum ab altero. 80.

يكسان *jeksân* adj. (ex يك et سان q. v.) par, aequus, a, um. 44. adv. eodem modo. 11.

يكهزار *jekhezâr* pro يك هزار.

يكيك *jekjek* num. distrib. singuli. 9.

Quinque narrationes in Gladvinii libro „the Persian Moonshee“, tantum obviae.

۱

شخصی پیش پادشاهی رفت وعرض کرد که مردی همیشه در خانهٔ من می آید وبا زن من دوستی دارد لیکن گاهی اورا نمی بینم ونمیدانم که کیست میخواهم که گرفتارش کنم از حضرت اُمیدوار انصاف ام پادشاه شیشهٔ عطر باو داد وفرمود که بزن خود سپار وبگو که کسی را مده آن شخص همچنان کرد پادشاه جاسوس چند را بر گماشت که گرد خانهٔ او بنشینند واز پارچهٔ هرکسی که بوی عطر آید اورا گرفته بیارند القصه حریف قابو یافته نزد زن رفت زن عطر را در پارچهٔ او مالید وگفت که شوهر من اگرچه مرا فرمود که کسی را این عطر مده لیکن تو که جان ودل منی اگر بکارت نیاید بچه کار آید چون حریف از آن جا برآمد جاسوسان

ببوی عطر سر راهش گرفتند واسیر کرده پیش پادشاه بردند پادشاه آن شخص را طلبید وگفت حریف زن تو حاضر است اورا ببر وبکش یا ببخش

۲

زنی پیش قاضی رفت وگفت که فلان مرد با من بزور زنا کرد قاضی آن مرد را طلبید وپرسید که چرا آبروی این زن ریختی مرد انکار کرد قاضی فرمود که ده روپیه جُرمانه باین زن بده مرد ناچار بموجب حکم قاضی زر بزن داد چون زن بیرون رفت قاضی مردرا فرمود برو ونقد خود از زن باز گیر مرد چون این حکم یافت دوید وهر چند خواست که روپیه از زن بزور بگیرد نتوانست زن پیش قاضی باز آمد وعرض کرد که آن مرد روپیه از من بزور میگیرد هنوز نداده ام اگر مرضی حضرت است بدهم قاضی گفت مرد که نقدرا بزور از تو گرفتن نتوانست بی رضای تو چگونه با تو زنا کرد تو دروغ گوئی برو ونقد باو بسپار وباز اینچنین اِفترا مکن

۳

شخصی پیش پادشاه رفت وگفت دِی شب مردی از فوج پادشاه بزور در خانهٔ من آمد وبا کنیز من زنا کرد

پادشاه فرمود که اگر آن مرد باز در خانهٔ تو بیاید همانندم
مرا خبر کن شب دوم آن مرد باز آمد ودر خانهٔ او رفت
صاحب خانه پادشاه را خبر داد پادشاه شمشیری در دست
گرفت وبا او روان شد چون بخانهٔ او رسید اول چراغ را
کشت وبعد آن آن مرد را بقتل رسانید وباز چراغ را طلبید
وروی آن مرد دید وخدا را شکر کرد وصاحب خانه را
گفت هر طعام که این وقت در جانهٔ تو موجود باشد
بیار صاحب خانه طعام آورد پادشاه بسیار بخوشی خورد
صاحب خانه پرسید که ای خداوند بچه سبب اول
چراغ را کشتید بعد از آن آنمرد را وچون روی آن مرد
دیدید خدارا شکر کردید وطعام بیوقت خوردید پادشاه
فرمود که پنداشته بودم که سوای پسر من کسی را
چنین قدرت نیست از این سبب اول چراغ را کشتم که
اگر روی پسر خواهم دید از شفقت اورا کشتن نخواهم
توانست چون کشته شد چراغ طلبیدم وروی او دیدم
وخدا را شکر کردم که پسر من نیست وآن وقت که از
من انصاف خواستنی با خود گفتم که تا آنمردرا نکشم
هیچ نخورم از آن وقت هیچ نخورده بودم از این سبب
سخت گرسنه بودم وطعام بی وقت خوردم

۴

زنی میرفت مردی اورا دید ودنبال او روان شد زن پرسید که چرا پس من می آئی گفت بر تو عاشق شده ام زن گفت بر من چه عاشق شدهٔ خواهرم من از من خوبتر است پس من می آید برو وبر او عاشق شو مرد از آنجا برگشت وزنی بد صورت دید بسیار ناخوش گردید وباز نزد او رفت وگفت چرا دروغ گفتی زن گفت تو نیز راست نگفتی اگر عاشق من می بودی پیش دیگری چرا میرفتی مرد شرمنده شد

۵

مسخره با زنی شادی کرد بعد از چهار ماه زن او پسر زائید شوهر را گفت این پسر را چه نام خواهی داشت گفت پییك چراکه راهٔ نه ماه در چهار ماه طی کرد

cursor

Vocabula V harum narrationum in glossario non explicata.

آبروی *âbrûî* s. (comp. ex آب, S. *abhâ* splendor et روی q. v.) propr. splendor faciei; honor, gloria; c. ریختن q. v. vitiare *aliquam*. 2.

اسیر *asîr* (adj. rad. اسر = אסר ligavit) captus, captivus. 1.

افترا *iftirâ* s. (act. VIII. rad. فری secuit) mendacium, calumnia; c. کردن falso insimulare *aliquem peccati.* 2.

امیدوار *umîdvâr* adj. (comp. ex امید spes et suff. وار gerens) spei plenus, sperans. 1.

بد صورت *bad-ssûret* adj. (comp. ex Pers. بد foedus et Ar. صورت q. v.) deformis, turpis, e. 4.

بر گماشتن *ber-gumâšten* v. autoritatem dare, mandare. 1.

بوی *bûî* s. odor, fragrantia. 1.

پیک *peik* s. cursor. 5.

جاسوس *ǵâsûs* s. explorator, emissarius. 1.

جرمانه *ǵurm-âneh* (comp. ex Ar. جُرم crimen et آنه q. v.) mulcta. 2.

حریف *harîf* s. (rad. حرف invertit) socius; aemulus; amasius. 1.

خواهر *châher* s. (cf. S. *svasri*) soror. 4.

دنبال *dumbâl* s. cauda; praep. pone, post: دنبال فلان رفتن sequi *alqm.* 4.

رضا *rizâ* s. (act. rad. رضی gratum habuit) beneplacitum, voluntas. 2.

ریختن *rîchten* v. imp. ریز *rîs* (S. *ric* dissipare) effundere, dissipare, delere. 2.

زنا *zinâ* s. (act. rad. زنا coivit; cf. זנה) scortatio. 2.

زور *zûr* s. *zôr* s. (S. *ṡûra* fortis; cf. Armen. *zôr* vis) violentia, vis. 2.

سپاریدن *sipârîden* s. imp. سپار *sipâr* committere *alicui alqd.* 1.

سر راه *ser-i-râh* s. caput s. extrema pars plateae; c. گرفتن viam praecludere *alicui.* 1.

شادی *ṡâdî* s. nuptiae, matrimonium. 5.

شفقت *ṡafakat* s. (act. rad. شفق misertus est) commiseratio, clementia. 3.

طی *ṭajj* s. (act. rad. طوی complicuit; cf. טוה nevit) contractio; c. کردن contrahere *viam,* peragrare. 5.

عاشق *'âṡiq* adj. (ag. rad. عشق amavit) amans, amore incensus. 4.

عطر *'iṭr* s. (cf. عطار in gloss.) aroma, odoramentum. 1.

قابو *qâbû* s. (a Turc. قپو *qapu* porta) opportunitas, occasio. 1.

کار *kâr* s. vid. in gloss. بکار آمدن usui esse *alicui,* „einem zu Nutze kommen."

کنیز *kenîz* s. (S. *kanyâ* id.) filia. 3.

گرد *gird* (cf. v. گردیدن) adj. rotundus. praep. circa. 1.

مالیدن *mâlîden* v. infundere, infricare. 1.

موجب *mûǵib* s. (ag. IV. rad. وجب necessarius fuit, IV. effecit) causa; نموجب praep. causâ; propter. 2.

موجود *mauǵûd* adj. (pp. rad. وجد invenit) promptus, a, um. 3.

نه *nuh* num. (S. *navam*; cf. Armen. *inn*) novem. 5.

هرچند *herćend* conj. (comp. ex هر et چند) quo modo cunque. 2.

همانذم *hemândam* adv. (comp. ex همان q. v. et دم halitus) statim, continuo, illico. 3.

هنوز *hanûz* adv. adhuc. 2.

Addenda et corrigenda.

Ad §. 1. Quod ad pronuntiationem attinet, constat Arabes litteras ح, ص, ض, ط, ظ, غ, ع, ق cum ἐμφάσει quadam efferre, oribus semiticis propria, quam cum Persae imitari nequeant, ح cum ه, ص cum س et ث, ض et ظ cum ذ, ط cum ت, ع cum ا, ق cum ك pronuntiando fere confundunt. Genuina tamen istas litteras exprimendi ratio id effecit, ut in syllabis quibus insunt, vocalis brevis *fatḥa* sonum primitivum ă melius conservarit, qui post et ante caeteras consonas fere in ĕ s. ăĕ attenuatus est. Hinc sequitur, verbum قصد p. 7. l. 15. pronuntiandum esse *qassd;* صباح p. 9. l. 7. *ssabâḥ*, et in glossario p. 96. l. 8. اصطبل *isstabl*, l. 9. اصلا *asslan*, p. 100. l. 1. آنوقت *ânvaqt*, p. 102. l. 13. اينقدر *înqadar*, p. 109. l. 9. بيحيا *bîḥajâ*, l. 15. بى عقل *bî-aql*, p. 120. l. 4. چقدر *ciqadar*, p. 126. l. 3. خلعت *chil'at*, p. 154. l. 1 فقير *faqîr* Similiter pronuntiandum est p. 114. l. 7. تخت *tacht*, p. 129. l. 11. درخت *diracht*, p. 132. l. 9. دوزخ *dûsach.* De pronuntiatione illarum litterarum paene omnium Lumsdenii testimonium attulisse satis est, cujus grammatica per-

sica anno 1810 Calcuttae prodiit. 1) ح (t. I. p. 20.) „in Hindostan and probably in Persia, the pronuntiation of this letter is entirely confounded with that of ه." 2) ص (ib. p. 24.) „although the letters ص and س are distinguished from each other in the pronuntiation of the Arabs, they are confounded together by the Persians, and both correspond with the letter *s* in the English language." 3) ض (ib. p. 22.) „in the Persian language it is entirely confounded with ز and both correspond with our *z*." 4) ط (ib. p. 23.) „although the letters ط and ت are differently pronounced in Arabia, the Persians make no distinction between them." 5) ظ (ib. p. 24.) „in the Persian language both (viz. ظ and ذ) correspond exactly with the letter ز."

Ad §. 3. Litterae و in vocali dhamma non quiescentis exemplum verbum شوم esse non posse ex eo apparet, quod ad §. 33. addidi. Reponas igitur pro isto بوم *buvem*.

Ad §. 4. Quod scripsi, diphthongum وَ— a Persis plerumque *ev* enuntiari, vetus est error, qui ex oribus Turcarum, verba arabica persicaque male efferentium, in grammaticas nostratium transiisse videtur. Recte enim Persae دولت dicunt *daulet*, أولاد p. 101. l. 2. *aulâd*. Ea de re vid. Lumsd. Gramm. T. I. p. 9. ubi verbum anglicum „fowl" (pron. *faul*) persice scribendum esse dicit فَوْل; cf. ib. p. 30.

Ad §. 25. Characterem personae tert. sing. دَ — et ت esse dixi; quod ita intelligendum est, ut ت ad solam formam است restringatur; nam praeter hanc character tert. pers. sing., si modo exprimitur, semper est دَ —. Exprimitur autem in praesenti tantum, non in aoristo. Summopere enim mihi arridet, quod Boppius v. cl. in quarto libri, quem de grammatica comparativa scripsit, fasciculo probavit, eam formam, quam Wilkenium secutus infinitivum apocopatum appellavi, vetus esse participium, ex quo aoristus addito verbo substantivo ام, ای ec. formatus sit, ita tamen ut tertia singularis persona eo careat. Cujus rei analoga sunt v. c. in lingua sanscrita futurum participiale (Bopp Gramm. crit. p. 248.) *bôdhâ-smi, bôddhâ-si, bôddhâ* ec. in lingua turcica praesens (Preindl Gramm. t. p. 47.) سورم *sever-im*, سورسن *sever-sin*, سور *sever* ec.

Ad §. 23. Imperativus verbi شدن non est شُو *śû*, sed شَو *śau*; unde sequitur etiam شوم enuntiandum esse *śavem*, et شوا *śavâ*.

Ad p. 35. l. 3. Pro گماشتند restituendum est نداشتند, in quo verbo legendo, utpote permale scripto, me errasse fateor. گماشتن hoc loco sensu est cassum, cum ex toto argumento fabulae appareat, neminem esse, quem antestari possent mulieres. Mox l. 4. pro هر legas بهر.

Ad p. 36. l. 7. ریش hoc loco ut semper in libro nostro „barbam“ significat. l. 13. Pro مدت, quod libris ambobus tuetur, exspectes مدتی.

Ad p. 37. l. 3. Post جواب adde سلام, quod in ambobus libris est.

Ad p. 40. l. 9. Littera ه finalis verbi مرتبه hamza instruenda est, qua annectio indicetur. Eodem modo corrige l. 12. همسايهٔ, l. 13. خانهٔ, p. 52. l. 13. مرتبهٔ, p. 62. l. 1. غلهٔ, p. 63. l. 17. پيشهٔ, p. 71. l. 15. پارچهٔ, p. 73. l. 17. خانهٔ, p. 75. l. 12. پشهٔ, p. 78. l. 16. بكنارهٔ, p. 80. l. 12. پارچهٔ, p. 87. l. 2. گلهٔ, p. 88. l. 2. بچهٔ, p. 89. l. 12. بهرهٔ, p. 103. l. 11. در بارهٔ. — Ad l. 12. Pro ميخورد ms. recte habet مى خورد *mâî chôrd* „vinum bibit;“ verbo خوردن enim aeque notio bibendi atque edendi inest, cum proprie sit deglutire. مى vero hic non potest esse particula *mî*, quia ista tempus imperf. indicat, quod ad sententiam non quadrat.

Ad p. 41. l. 8. بردار hic non est adverbium „sursum,“ sed dirimendum est in duas voces praep. در „in“ et دار *dâr* s, (cf. Sanscr. *dâru*) patibulum. Sic etiam 43. 10. Ad l. 14. مرا روپيه بموده نسپرده بودی „mihi rupias cum monstrasses, non tradideras“ sc. marsupium: ita libri paullo impeditiore verborum structura. Facile fieri poterat, ut ante نموده particula نه omitteretur, qua inserta simplicior fit oratio: „nec monstrasti nec tradidisti mihi rupias.“

Ad p. 43. l. 5. دزدی, quod etiam Gladwinii libro comprobatur, bene habet. Nam cum verbum دزد propemodum adjectivum sit, unitatis articulo non egemus.

Ad p. 44. l. 14. Pro سپر cum Gladw. legendum est

سیر, cui significatio ambulandi atque spectandi est, cf. Narr. 66. init. Non recte se habet, quod dixi, سپر pro arabico سفر a Persis dici. Sane constat, Arabes multa vocabula persica ita recepisse, ut litteram پ, qua caret lingua eorum, mutarint in ف; sed versa vice a Persis idem factum esse, nullo exemplo confirmare possum.

Ad p. 46. l. 5. Pro نکرد, quod libri habent, exspectes نکردی, quia particula که fere semper orationi directae introducendae inservit.

Ad p. 48. l. 16. روپه, pro روپیه, insolentior est forma, quam tamen lexica agnoscunt. Legendum esse censerem روپیه, quod in eo scripturae genere, quam *ta'lîq* vocant, vix a روپه distingui potest, nisi alias semper librarium, qui inde ab Narr. 13. usque ad finem codicem meum exaravit, in ponendis punctis diacriticis, quibus پ a ب discernitur, perdiligentem deprehenderim. Quare potius in hoc verbo scribendo, ut in تونگر pro توانگر vulgarem patriae suae pronuntiationem eum secutum esse existimarim. Gladwinius in verbi تونگر scribendi ratione cum meo libro consentit, pro روپه vero nunquam non روپیه dedit.

Ad p, 50. l. 10. Pro نه ببینم restituas genuinam librorum scripturam به ببینم.

Ad p. 58. l. 2. تصویر خود ها pro تصویرهای خود insolens est locutio, quae tamen tum Gladwinii libro tum eo comprobatur, quod p. 88. l. 4. recurrit. Pronomen possessivum خود ita substantivo affixum esse apparet, ut quasi compositum unum inde factum sit, cujus in fine syllaba numerum pluralem denotans addita est.

Ad p. 64. l. 12. Pro درونه lege دروازه. Neglexeram, etiam in ea scriptura, quam ta'lîq vocant, litteras ر et ز nonnunquam uno ductu cum sequenti ه finali exprimi, unde error ortus est. — Ad l. 13. بیبی est matrona, domina, gall. *madame*. Lexicon „the Seven Seas" ita explicat: بیبی خاتون خانه وزن نیکوکار را گویند. —

Ad p. 69. l. 11. Pro پندم legendum est پسندم: illud nihili est, cum praesens vbi پنداشتن semper sonet پندارم. Hoc in verbo et in حسد pro حد p. 80. l. 6. litteram س tantummodo lineola paullum deorsum inclinata indicatam non agnoveram.

Ad p. 71. l. 8. Pro میداد recte Gladw. dedit میدهد. Idem lin. 11. pro دارد, quod ferri nequit, genuinum habet داد: deleas igitur, quod dixi p. 118. l. 6. sq.

Ad p. 73. l. 9. Verte: „Iste canis cum commoditate sedet; si tuus canis adhuc viveret, talis foret." حضور τὸ οἴκοι εἶναι (cf. Hebr. חָצֵר) oppos. سفر, hoc loco est „commoditas," „quies."

Ad p. 76. l. 5. Vix dubito, quin pro مصلحت scribendum sit نصیحت, quod more apud Peras pervulgatos dictum foret; sed illud ambobus tuetur libris. — Ad l. 14. برای سیر رفتن est „ambulatum et spectatum ire," Arab. تنزّه. L. 15. Scriptura آدم bene habet; nam sic in Corano semper invenitur.

Ad p. 79. l. 8. Pro خدا Gladw. posuit خدای; bene,

nam ita demum concinnus est sermo, unitatis articulo etiam in رزّاقی lin. 10. et خدای l. 13. expresso.

Ad p. 80. l. 5. Pro حد restituendum est حسد *ḥased* „invidia.“

Ad p. 80. l. 10. جأر verbum est arabicum, quo, quod sciam, nunquam utuntur Persae. Itaque legendum est potius چار زن, quod elliptice dictum est pro چار تکبیر زن „quater dixit الله اکبر *Deus permagnus est*;“ تکبیر enim (act. II. verbi کبر) significat: „dicere الله اکبر.“ Obiter moneo, morem esse Moslemis, formulam illam in funeribus quater pronuntiare. Ad l. 17. فراخور hic est praepos. „secundum.“

Ad p. 82. l. 10. الحاد non est „idololatria“ sed „haeresis;“ mox آینه = آیینه vox est persica, quae modum sive rationem significat; unde هر اینه vertendum est „omni modo.“

Ad p. 83. l. 7. Pro خور legendum est خود, verbo تو in propositione praecedenti oppositum.

Ad p. 84. l. 5. Perperam scripturam verbi سر وقت in duas voces diremi; est enim سروقت *servaqt* s. conclave, solitarium, cubiculum. l. 7. بتقریبی est quod nos dicimus *annäherungsweise;* c. عرض کردن „non aperte sed oblique *rem* significare.“ — l. 9. آهنک نمودن non solum significat „ad iter se accingere“ sed etiam „proficisci,“ ut Arabes قصد, عزیمة, al. usurpant. — l. 16. غایتش اینکه est „denique;“ gall. „enfin!“

Ad p. 86. l. 4. قوّال proprie significat hominem „dica-

cem.“ — Ad lin. 15. Pro برآن fortasse scribendum est بدآن, quia frequentissimus hic est usus praepositionis ب; sicut Arabes quoque dicunt عَمِلَ بِشَیْءٍ.

Ad p. 88. l. 4. حقیقه notionem habet concretam; est enim „res, qualis vere est.“

Ad p. 89. l. 11. Verte: „in cognitione linguae arabicae praeceptor nimium quantum doctrinae demonstrat; *quid vero tibi contigit?*“ — ایا *âjâ* s. (quod ignorant lexicographi nostri) est „magister,“ „praeceptor.“ بهره propr. signif. „partem,“ inde „magnam partem,“ *ein gut Theil.*

Ad p. 93. آتش pron. *ateś*. Vid. Seven Seas s. v. آتار — آتش بفتح اول بالف کشیده وفتح مثنات. — fort. falsa est pronuntiatio verbi استار *istâr* s. (a Graec. στατήρ) pondus drachmarum VI. et dimidiae. Gladw. reddit per *seer*, cujus ponderis frequentem usum apud populos Indiae esse Prinsep in libro „Coins, weights and measures of British India;“ Calc. affirmat, = 80 tolas; vid. Narr. 76.

Ad p. 94. اخر الامر pron. *âchir-ul-amr.* ادم vid. ad 76. l. 15. — P. 96. l. 8. اصطبل pron. *isstabl.* اصلا v. ad §. 1. — Ad p. 97. اقارب est pl. fract. vocis اقرب. — §. 98. اتحاد v. ad p. 82. l. 10. — l. 6. et p. 121. l. 12. حصل I. signif. „in promtu fuit.“ — p. 100. انعام pron. *in'âm* s. (act. IV. rad. نعم) „beneficentia,“ „largitio.“ — p. 101. آخنك v. ad p. 84. l. 9. — p. 102. آیا v. ad p.

89. l. 11. آینه v. ad p. 82. l. 11. — Ad p. 104. بانگ pron. *bâng* v. S. S. s. v. بانك اول بالف کشیده ونون وکاف پارسی. — p. 106. بردار v. ad p. 41. l. 8. — Ad p. 107. از بس signif. „longo ex tempore," „dudum." — p. 108. بهره v. ad p. 89. l. 11. — بیبی v. ad p. 64. l. 13. — Ad p. 112. پناه signif. „asylum" v. S. S. s. v. پناه بمعنی حمایت آمده. — p. 116. تقریب v. ad p. 84. l. 7. — تنبیه pron. *tembîh* (act. II. rad. نبه). — p. 118. l. 1 — 3 delendae sunt, v. ad p. 81. l. 10. — Item lin. 6 et 7. — — p. 119, جیب est quod nos dicimus *Tasche*, gall. *poche*. — p. 120. چنگل est „unguis," unde چنگلی propr. „avem rapacem significat. — p. 122. l. 1 — 2. delendae sunt, v. ad p. 80. l. 5. — حشم signif. „stipavit," unde حشمت „caterva aliquem stipans." — حضور v. ad. p. 73. l. 9. — حقیقه v. ad. p. 88. l. 4. — P. 127. l. 9. delenda est, v. ad p. 83. l. 7. — Item pag. 129. l. 21. 22. v. ad pag. 64. l. 12. — p. 131. دعوی derivandum est ab ادعی VIII. — دفن est „sepelivit," „inhumavit." — p. 132. دویم pron. *dûjum*. — p. 133. دیانت propr. est „religiositas," „pietas." — p. 134. رحم pron. *rahm*. — p. 135. Imp. vbi رفتن non est رو *rû* sed رو *rau*, v. S. S. s. v. رو بفتح اول وسکون واو. — p. 136. l. 5. pro ریز ponendum est ریزه *rîzeh*, v. S. S. s. v. ریزه یعنی هر چیز که در غایت خوردی بود. Mox l. 7 delenda est, v. ad p. 36. l. 7. — p. 38. l. 11. et 12. delendae sunt, v. ad p. 44. l. 14. — p. 140. سوال pron. *suâl*. Pro سوای pone سوا *sivâ*. — l. 16. سودا propr. est

μελαγχολία; deinde „concupiscentia," — p. 141. سیم v. ad. 76. l. 14. — طعم signif. „cibum sumsit." — طول pron. *tûl*; obsolevit enim forma *taul*. — p. 149 عذر. pron. *odzr*. — p. 150. غایبتش اینکه v. ad p. 84. l. 16. — p. 152. فراخور v. ad p. 81. l. 17. — فرزند pron. *ferzend* فرزند بفتح اول وسکون رای مهمله (جمع فرزند) فرزندگان. — p. 154. l. 15. deleatur (cf. פִּי). — v. S. S. s. v. قدرت p. 155. pron. *qudret*. — قرض pron. *qarz*. — p. 156 قسم pron. *qasem*. — قوال v. ad p. 86. l. 4. — p. 158. کنار pron. *kenâr*.

Ex officina Jul. Sittenfeld.

ERRORES TYPOTHETICI.

Pag.	12	lin.	9	pro	magaus	lege	magnus.
„	13	„	17	„	affixa	„	affixo.
„	16	„	12	„	infinitus	„	infinitivus
„	20	„	4	„	به	„	نه *neh.*
„	„	„	8	„	متم	„	منم
„	26	„	6 et 13	„	پرسدی	„	پرسیدی
„	30	„	6	„	پرسرید	„	پرسید
„	35	„	8	„	چنید	„	چنین
„	38	„	6	„	شحصی	„	شخصی
„	39	„	2	„	خوهم	„	خواهم
„	41	„	8	„	قاصی	„	قاضی
„	43	„	13	„	هر	„	بهر
„	44	„	6	„	قبول	„	قبول
„	45	„	14	„	سوم	„	سوم
„	50	„	8	„	دپگر	„	دیگر
„	„	„	12	„	نانرا	„	نانیرا
„	51	„	10	„	باخنهٔ	„	باخانهٔ
„	52	„	6	„	نزنید	„	بزنید
„	53	„	17	„	احمق	„	آحمق
„	54	„	2	„	یانت	„	یافت
„	„	„	5	„	تقصیران	„	تقصیرات
„	„	„	18	„	لایف	„	لایق
„	59	„	6	„	پروردند	„	پرورند

Pag.	lin.	pro	lege
62	1	ليكت	ليكن
„	4	غلى	غله
65	3	پش	پس
67	4	بافته	يافته
69	1	ميگوبد	ميگويد
72	10	پشنديد	پسنديد
„	20	پادشهاى	پادشاهى
74	9	پش	پس
79	8	خضور	حضور
„	10	زراقى	رزاقى
84	3	آمانم	امانم
85	6	استمع	استماع
88	13	آئيد	اند
112	6	*peṡ*	*piṡ.*
113	3	sars	s. ars.
117	13	acriten	acriter
125	9	خشپ ,خشپيدن	خسپ ,خسپيدن
134	19	necessariam	necessariarum.
139	12	apellatio	appellatio.
151	1	*gharz*	*gharaz.*
153	16	se delendum est.	
162	19	quod	quid.
164	1	*matâr*	*mâtar.*
171	15	praefecit	adhaesit.
178	10	*haznra*	*hazanra.*
187	2	نموجب	بموجب
191	17	بموده	نموده

ترك